

Tartu Ülikool
Maailma keelte ja kultuuride kolledž

Jürgen Stroh

**FILMIDE SIHTKEELSE PEALKIRJASTAMISE ERITLUSMEETODI
TULETAMINE**

Magistritöö

Juhendaja Terje Loogus, PhD

Tartu 2018

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. TEOREETILINE RAAMISTIK JA KORPUS	7
1.1. L. Molina ja A. H. Albiri tõlketehnikate klassifikatsioon	7
1.2. Eesti Filmi Instituudi kinolevi statistika.....	12
1.2.1. Ülevaade korpuse koostamisest.....	13
1.2.2. Korpuse jagunemine	14
1.2.3. Korpuse ettevalmistamine analüüsiks.....	15
2. ERITLUSMEETODI TULETAMINE	16
2.1. Küsimustik	17
2.1.1. Küsimused.....	17
2.1.2. Küsimustikule vastamine	20
2.1.3. Vastused ja järeldused	21
2.2. Eritlusmeetodi tuletamine	27
2.2.1. Tõlketehnikate kontekstipõhine määratlemine.....	27
2.2.2. Mitterakendatavad tehnikad.....	34
2.2.3. Küsimustiku alusel tuletatud tehnika.....	35
2.2.4. Meetodi määratlemine ja jaotumine	36
3. ANALÜÜS.....	39
3.1. Andmete kogumine	39
3.2. Analüüs	42
3.2.1. Otsene tõlkimine.....	43
3.2.1.1. Otsetõlge	43
3.2.1.2. Sihtkeele vaste.....	48
3.2.1.3. Kalka.....	50

3.2.2.	Kaudne tõlkimine ehk kohandamine	51
3.2.2.1.	Laiendamine	51
3.2.2.2.	Vähendamine.....	51
3.2.2.3.	Modulatsioon.....	52
3.2.2.4.	Transpositsioon	53
3.2.2.5.	Variatsioon	54
3.2.3.	Tõlkimise kombineeritud tehnikad.....	55
3.2.4.	Ülevõtt	65
3.2.4.1.	Kodustav ülevõtt.....	65
3.2.4.2.	Otsene ülevõtt.....	66
3.2.4.3.	Allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt	66
3.2.5.	Diskursiivne loome.....	70
3.2.5.1.	Kohalik loome	70
3.2.5.2.	Levinud loome.....	76
3.3.	Analüüsi tulemused	81
3.4.	Meetodi rakenduslikkus.....	82
KOKKUVÕTE.....		84
KASUTATUD KIRJANDUS.....		88
SUMMARY.....		91
LISAD		93
Lisa 1 – Eesti filmide keskmine osakaal (2005-2017 kinolevi statistika).....		93
Lisa 2 – Filmilevitamisettevõtetele edastatud küsimustiku vastused (jätk)		94
Lisa 3 – Filmilevitamisettevõtetele edastatud küsimustik (vene keeles)		99
Lisa 4 –Kinolevi 2014. aasta eritletud statistika		101

SISSEJUHATUS

Rohkem kui kümne aasta jooksul on Eesti kinodes linastuvate filmide arv tõusnud 148 filmilt 279 filmini. Eesti Filmi Instituudi koostatud kinolevi statistikast ilmneb, et ajavahemikus 2005-2017¹ linastunud filmidest moodustavad kodumaised ja eestlastest filmitootjate kaastootmisel valminud filmid 9% kinoekraanidele jõudvast toodangust. See tähendab, et rohkem kui 90% Eestis linastuvatest filmidest on võõrsilt imporditud filmid, mis vajavad kohaliku kinopubliku kõnetamiseks lähtekeelsetele pealkirjadele eestikeelseid ehk sihtkeelseid pealkirju.

Iga-aastaselt ilmuva statistika lähemal vaatlemisel kerkib esile huvitav pilt – leidub pealkirju, mis on sihtkeelde tõlgitud otse; pealkirju, mis on sihtkeelde tõlkimisel vajanud grammatilist kohandamist; pealkirju, mis on sihtkeelde üle toodud muutmata kujul; ja pealkirju, mis on lähtekeelsetest pealkirjadest semantiliselt täiesti erinevad. Erinevate pealkirjatüüpide tuvastamine tõstatab küsimuse, kas on võimalik luua selgust sellesse, kuidas saavad Eesti kinolevisse jõudvad võõrkeelsed filmid sihtkeelsed pealkirjad. Sellest küsimusest johtuvalt on käesoleva magistritöö eesmärgiks uurida, kas ja kuidas on võimalik välja töötada eritlusmeetod, mis võimaldaks tagasiulatuvalt ja korrapäraselt teha kindlaks filmide sihtkeelse pealkirjastamise tendentsid ehk uurida kui palju Eesti kinoekraanidele jõudvatest võõrsilt pärit filmide pealkirjadest tõlgitakse, kohandatakse, tuuakse üle muutmata kujul või muudetakse semantiliselt.

Vajaduse eritlusmeetodi välja töötamiseks tingib filmipealkirjade teema perspektiivikus. See on teema, mida akadeemilisel tasandil on käsitletud võrdlemisi vähe. Siinjuures ei ole üheski varasemalt kirjutatud diplomitöös püütud välja töötada eritlusmeetodit spetsiaalselt filmide sihtkeelse pealkirjastamise tendentside välja selgitamiseks. 2005. aastal esitas Cheang Ka Ian Justina Hong Kongis Lingvani ülikoolis kaitsmiseks lõputöö teemal „Domesticating translation can make a difference:

¹ Vt Lisa 1 – Eesti filmide keskmine osakaal. Täpsem ülevaade kinolevi statistikast on kättesaadav aadressil – <http://filmi.ee/instituut/arve-ja-fakte/kinolevi>.

a case study of foreign film-title translation in Hong Kong and Taiwan”. Töö eesmärk on uurida erinevate tõlkemeetodite kasutamise tendentse ajavahemikus 1990-2002 Hong Kongi ja Taiwani kinolevisse jõudnud filmide pealkirjade tõlkimisel. Töö teoreetilise raamistiku moodustab Lawrence Venuti „nähtamatuse teooria”, täpsemalt selle alla kuuluvad mõisted kodustamine ja võõrapärastamine. 2011. aastal esitas Siret Laasner Tallinna Ülikoolis kaitsmiseks magistritöö teemal „Filmipealkirjade tõlkimisest ja mõjust kinokülastajale”. Töö eesmärk on tuvastada, kuidas mõjuvad filmipealkirjad kinokülastajale ning kuidas avaldub pealkirjades võimudiskursus. Töö teoreetiliseks raamistikuks on Lucía Molina ja Amparo Hurtado Albiri tõlketeoreetiline uurimus „Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach” (2002), milles on eelkäijate liigenduste alusel koostatud neid sünteesiv 18 tõlketehnikast koosnev klassifikatsioon. 2015. aastal esitas Maria Roosileht Tartu Ülikoolis kaitsmiseks bakalaureusetöö teemal „Inglisekeelsete filmipealkirjade tõlkimine soome ja eesti keelde”. Töö eesmärk on välja selgitada, millist tõlkemeetodit kasutatakse ingliskeelsete filmipealkirjade tõlkimisel soome ja eesti keelde kõige sagedamini ning millised on erinevused ja sarnasused soome- ja eestikeelsete tõlgete vahel. Teoreetilise raamistikuna on kasutatud Jean-Paul Vinay ja Jean Darbelnet’ keeleõpiku „Stylistique comparée du français et de l’anglais” (1958) ingliskeelset versiooni „Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation” (1995), milles autorid on tuletanud seitsmest tõlkeprotseduurist koosneva eritlusmeetodi.

Käesoleva magistritöö eesmärgi, spetsiaalselt filmide sihtkeelse pealkirjastamise tendentside välja selgitamiseks mõeldud eritlusmeetodi välja töötamiseks on vajalik keskenduda järgmistele uurimisülesannetele:

- leida klassifikatsioon, mille alusel hakata üles ehitama spetsiaalselt filmipealkirjade eritlemiseks mõeldud meetodit. Kõnealust klassifikatsiooni peaks olema võimalik kasutada lausest väiksemate tekstiühikute analüüsimiseks ning see peaks olema sünteesiv, võttes arvesse ajaliselt eelnenud rohkemkasutatud tõlketehnikate klassifikatsioonides kirjeldatud termineid. Käesolevas töös on selleks Lucía Molina ja Amparo Hurtado Albiri tõlketehnikate klassifikatsioon.

- leida töö korpuseks lähte- ja sihtkeelsete pealkirjade kogum, mis oleks piiritletud. Piiritletus on tähtis, et vältida olukorda, kus tuletatava eritlusmeetodi rakenduslikkuse kontrollimisel kasutab eritleja korpust, mille on ise arbitraarselt kokku pannud. Võttes korpuseks juhuslikult või valikuliselt koostatud andmete kogumi ehk valimi ei ole võimalik kontrollida tuletatava eritlusmeetodi rakenduslikkust, sest analüüsi tulemused kalduksid subjektiivsusele. Käesolevas töös on korpuseks Eesti Filmi Instituudi 2014. aasta kinolevi statistika ja sellele eelnevad 2005-2013 statistikad, mis on PDF-faili formaadis alla laaditavad veebilehelt <http://filmi.ee/instituut/arve-ja-fakte/kinolevi>.
- eritleda töö korpuseks olevale statistikale eelnevaid statistikaid ja kontrollida tuletatava eritlusmeetodi aluseks oleva klassifikatsiooni tehnikate sobivust filmipealkirjade analüüsimiseks, välja sõeluda mittekasutatavad ning kasutatavad kohandada filmipealkirjade spetsiifikale omaseks.
- eritleda töö korpuseks olevale statistikale eelnevaid statistikaid ja uurida, kas on võimalik tuvastada spetsiifiliselt filmipealkirjadega seotud tehnikaid, mida ei leidu tuletatava eritlusmeetodi aluseks olevas klassifikatsioonis. Kui on, siis koostada küsimustik, mille eesmärgiks on leida kinnitus hüpoteesidele võimalike, seni tuvastamata sihtkeelse pealkirjastamise tehnikate kohta. Küsimustik tuleks saata pealkirjastamisega tegelevatele Eesti filmilevitajatele ning saadud tagasiside põhjal välja töötada uus või uued tehnikad, mis lisanduvad juba meetodi aluseks oleva klassifikatsiooni läbi töötatud tehnikatele.
- kontrollida tuletatava eritlusmeetodi rakenduslikkust töö korpusel.

Magistritöö jaguneb kolmeks peatükiks. Esimeses, teoreetilises peatükis antakse ülevaade tuletatava meetodi aluseks olevast Lucía Molina ja Amparo Hurtado Albiri tõlketehnikate klassifikatsioonist ning korpusest, mille peal meetodi rakenduslikkust kontrollitakse. Teises, empiirilises peatükis antakse ülevaade filmilevitajatele koostatud küsimustikust ja eritlusmeetodi tuletamisest. Kolmandas, praktilises peatükis selgitatakse välja, kas ja kuidas tuletatud meetodit saab rakendada.

1. TEOREETILINE RAAMISTIK JA KORPUS

Aastal 2002 ilmus ajakirja „Meta: journal des traducteurs“ 47. numbris keeleteadlaste Lucía Molina ja Amparo Hurtado Albiri kahasse kirjutatud artikkel „Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach“. Tõlketehnikaid käsitlevas uurimuses annavad selle autorid läbilõike tuntumatest tõlketeooriatest, ülevaate tõlketeooriate peamistest probleemidest ning tuletavad varasematele klassifikatsioonidele tuginedes tõlketehnikate klassifikatsiooni kultuuriliste elementide analüüsimiseks.

Järgnevas peatükis on esitatud ülevaade Molina ja Albiri kontseptsioonist ja nende tuletatud tõlketehnikate klassifikatsioonist. Vaatluse all olev klassifikatsioon on käesolevas magistritöös välja töötatava sihtkeelsete pealkirjade tuletamise tendentside analüüsimiseks mõeldud eritlusmeetodi lähtepunktiks. Lisaks kontseptsioonile ja tõlketehnikate klassifikatsioonile esitatakse käesolevas peatükis ülevaade ka magistriprojekti korpusest, mille peal katsetatakse tuletatava meetodi rakenduslikkust töö kolmandas, analüütilises peatükis.

1.1. L. Molina ja A. H. Albiri tõlketehnikate klassifikatsioon

Lucía Molina ja Amparo Hurtado Albiri klassifikatsioon põhineb kolmel mõistel - tõlkemeetod (*translation method*), tõlkestrateegia (*translation strategy*) ja tõlketehnika (*translation technique*). Artikli autorid on need määratlenud järgnevalt (Molina, Albir 2002: 507–509):

- **Tõlkemeetod** (Samas, 507–508) on üldine, tõlkija eesmärgist lähtuv teksti tõlkimist tervikuna mõjutav valik. Tõlkemeetod mõjutab teksti väiksemate ühikute tõlkimise viisi, st tõlketehnikaid. Tuleb eristada tõlkija valitud meetodit (nt sõnasõnaline või adaptatsiooniline), mis mõjutab teksti tõlkimist tervikuna ja tõlketehnikaid (nt otsetõlge või mugandamine), mis mõjutavad teksti väiksemate ühikute tõlkimist. Näiteks kui tõlkemeetodi eesmärgiks on luua võõrapärane tõlge, siis on tõlkeprotsessis üheks kõige sagedamini kasutatavaks tõlketehnikaks laenamine (*borrowing*).

Tõlke eesmärgist lähtuvalt on võimalik valida erinevate meetodite vahel: interpretatiivne-kommunikatiivne (tähenduse tõlge), sõnasõnaline (lingvistiline transkodifitseerimine), vaba (semiootiliste ja kommunikatiivsete kategooriate muutmine), ja filoloogiline (akadeemiline või kriitiline tõlge).

- **Tõlkestrateegia** (Samas, 508) on teadlik või alateadlik, verbaalne või mitteverbaalne protseduur, mida tõlkija kasutab tõlkeprotsessis tekkivate probleemide lahendamiseks. Tõlkestrateegiaid kasutatakse teksti konteksti mõistmiseks (nt esmaste ja teiseste ideede eristamine, mõistete vaheliste seoste tuvastamine, informatsiooni otsimine) ja ümbersõnastamiseks (nt lähteteksti sõnade parafraseerimine, ületõlkimine, valju häälega välja ütlemine, originaalilähedaste sõnade vältimine).

Tõlkestrateegiad võimaldavad leida tõlkeühikule sobiva lahenduse. Lahendus ilmneb konkreetse tõlketehnika kasutamisenä. Seega võib öelda, et strateegiatel ja tehnikatel on probleemi lahendamisel erinevad rollid: strateegiad on osa protsessist, tehnikad mõjutavad tulemust. Samas on mehhanisme, mis võivad funktsioneerida nii strateegiate kui ka tehnikatena. Näiteks on võimalik protsessis tekkinud probleemide lahendamiseks kasutada parafraseerimist (ümbersõnastamise strateegia) ja teksti tõlkimisel näiteks laiendamise (*amplification*) tehnikat (sihtteksti lugejate arusaamise tarvis kultuurilise objekti parafraseerimine).

- **Tõlketehnika** (Samas, 509) on protseduur, mis võimaldab analüüsida ja klassifitseerida tõlke-ekvivalentsi, st sihtteksti suhet lähtetekstiga.

Tõlketehnikatel on viis kindlat omadust:

- need mõjutavad tõlke tulemust;
- need klassifitseeritakse lähtuvalt lähtetekstist;
- need mõjutavad teksti väiksemaid üksusi;
- need on diskursiivsed ja kontekstuaalsed;
- need on funktsionaalsed.

Tuginedes Jean-Paul Vinay ja Jean Darbelnet', Eugene Albert Nida, Jean-Claude Margot', Gerardo Vázquez-Ayora, Jean Delisle'i, ja Peter Newmark'i klassifikatsioonidele on Molina ja Albir tuletanud tõlketehnikate liigituse, mis lähtub järgnevatest kriteeriumitest (Samas, 509):

- 1) tõlketehnika mõiste eraldatakse teistest sellega seotud mõistetest (tõlkestrateegia ja tõlkemeetod);
- 2) kaasatakse ainult need protseduurid, mis on iseloomulikud tekstide tõlkimisele, ja mitte need, mis on seotud keelte võrdlemisega;
- 3) säilitatakse arusaam, et tõlketehnikad on funktsionaalsed. Definitsioonid ei hinda tehnika sobivust või korrektsust (see sõltub kontekstist ja valitud tõlkemeetodist);
- 4) terminoloogia ühtlustamiseks säilitatakse seni kõige sagedamini kasutatud terminid;
- 5) sõnastatakse uued tõlketehnikad, et selgitada seni veel kirjeldamata mehhanisme.

Klassifikatsioon koosneb 18 originaalis tähestikulises järjestuses esitatud tõlketehnikast (Samas, 509–511). Järgnevalt välja toodud tehnikate loendis määratlustele järgnevad näited on tehnikate funktsioonide illustreerimiseks esitanud magistritöö autor.

Mugandamine (*adaptation*): lähteteksti kultuurilise elemendi asendamine sihtkultuuri elemendiga. Näiteks detail Arthur Conan Doyle'i jutustusest „Hõbelauk“ („Silver Blaze“), milles meisterdetektiiv Sherlock Holmes uurib võidusõiduhobuse salapärast kadumist. Jutustuses uinutatakse üks hobust valvavatest tallipoistest, kelle õhtusöögi sisse segatakse oopiumipulbrit. Lähtekeeles on tallipoisi söödavaks roaks lambaliha karrikastmes (*curried mutton*) (Doyle 1955: 383), jutustuse venekeelses tõlkes on selleks lambaliha küüslaugukastmes (*баранину с чесночным соусом*) (Дойл 1991: 10).

Laiendamine (*amplification*): sihttekstis nende detailide tutvustamine, mida ei ole sõnastatud lähtetekstis. See võib olla täiendav informatsioon või selgitav ümbersõnastus. Näiteks kui ingliskeelses kõnes kasutada nimetust „Emajõgi“, siis peaks keelilise segaduse vältimiseks täiendavalt sõna või lausega selgitama, millega tegemist on – „near river Emajõgi“.

Laenamine (*borrowing*): võõrkeelest sõna või väljendi otsene ülevõtmine. Laenamine võib olla puhas (sõna või väljend võetakse üle muutmata kujul) või kodustav (lähtekeelne sõna või väljend ühildatakse sihtkeele õigekirja reeglitega). Puhta laenamise näiteks võib tuua sõna *workshop*, kodustava laenamise näiteks sõna „šnitsel“ (üle võetud saksakeelsest sõnast *Schnitzel*).

Kalka (*calque*): võõrkeelse sõna või väljendi sõnasõnaline tõlkimine. See võib olla leksikaalne või struktuuraalne. Näiteks lähtekeelne sõna „Lõunakeskus“ tuleks sihtkeeles vaste puudumise tõttu tõlkida ingliskeelse sõnaühendina „South Centre“.

Kompensatsioon (*compensation*): lähteteksti informatsioonielemendi või stilistilise efekti ümberasetamine sihttekstis. Näiteks kui lähtekeelses tekstis kasutatakse stilistilist efekti, mis tõlkes ei tööta – teatud lauses algavad kõik sõnad „k“ tähega („kapral kõndis kodutänaval kaarsillal“). Tõlkija tõlgib lause vastavalt sihtkeele võimalustele, kuid püüab stilistilise efekti kasutamata jätmist selleks määratud kohas kompenseerida, kasutades sama efekti mõnes teises lauses, kus seda lähtekeelses tekstis ei kasutatud.

Kirjeldus (*description*): termini või väljendi asendamine selle vormi või/ja funktsiooni kirjeldusega. Näiteks kui võõrkeelses romaanis on vaid ühes lauses mainitud eestlaste jaoks võrdlemisi eksootilist sõna *sombrero* ning tõlkija otsustab selle tõlkida kirjeldusena, jättes nimetuse välja – „see lindprii kandis peas naljaka välimusega, peamiselt Lõuna-Ameerikas kantavat laiaäärelist Hispaania kübarat, jalas ...“.

Diskursiivne loome (*discursive creation*): lähtekeelsele sõnale või väljendile ajutise, vaid kontekstipõhiselt arusaadava vaste tuletamine. Näiteks võib tuua filmi „Transporter“ (2002) eestikeelse pealkirja „Riskikuller“. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „transporter“ erinevad tähendused eesti keeles „transportöör“, „kaubaveok“, „vedaja“, ja „veofirma“ (SIESSAP II 2011 *sub* transporter 1, 2).

Sihtkeele vaste (*established equivalent*): sihtkeeles sõnaraamatute või keelekasutuse järgi lähtekeelse termini või väljendi ekvivalentseks vasteks tunnistatud termini või väljendi kasutamine. Näiteks „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on väljendi „reap what you sow“ sihtkeelne ekvivalentne vaste „mida külvad, seda lõikad“ (SIESSAP II 2011 *sub* reap 3).

Üldistus (*generalization*): üldisema või neutraalsema vaste kasutamine. Näiteks kui tõlkida ingliskeelne sõna *terrier* eesti keelde kui „koer“.

Lingvistiline laiendamine (*linguistic amplification*): sihttekstis lingvistiliste elementide lisamine. Tehnika, mida kasutatakse sageli järeltõlkimisel ja dubleerimisel. Näiteks kui ingliskeelne lause „no way“ tõlgitakse eesti keelde kui „mitte mingil juhul“ ja mitte kui „kindlasti mitte“ ehk lähtekeelne sõna või väljend tõlgitakse sihtkeelde rohkema arvu sõnadega.

Lingvistiline tihendamine (*linguistic compression*): sihttekstis lingvistiliste elementide kokkusurumine. Tehnika, mida kasutatakse sageli sünkroon- ja subtiitertõlgete puhul. Näiteks kui ingliskeelne lause „This is the beginning.“ tõlgitakse eesti keelde kui „Algus.“ ja mitte kui „See on algus.“ ehk lähtekeelne sõna või väljend tõlgitakse sihtkeelde vähema arvu sõnadega.

Otsetõlge (*literal translation*): sõna või väljendi tõlkimine sõnasõnaliselt. See on vormi kokkulangemine sõna või väljendi funktsiooni ja tähendusega. Näiteks ingliskeelse väljendi „blood is thicker than water“ tõlge „veri on paksem kui vesi“.

Modulatsioon (*modulation*): lähteteksti vaatepunkti, fookuse või kognitiivse kategooria muutmine. Muutus võib olla leksikaalne või strukturealne. Näiteks kui lause „your husband is going to die“ tõlgitakse kui „teist saab lesk“ ja mitte kui „teie abikaasa saab surma“. Otsetõlge keskendub abikaasale, modulatsioon lesele.

Täpsustus (*particularization*): täpsema või konkreetsema termini kasutamine. Näiteks kui tõlkida ingliskeelne sõna „dog“ eesti keelde kui „terjer“.

Vähendamine (*reduction*): lähteteksti informatsiooni vähendamine sihttekstis. Näiteks kui „Tallinn, the capital of Estonia“ tõlgitakse eesti keelde lihtsalt kui „Tallinn“.

Asendamine (*substitution*): lingvistiliste elementide asendamine paralingvistiliste elementidega (intonatsioon, žestid) või vastupidi. Näiteks kokkusurutud käsi püstise põidlaga tähendab tõlkes heakskiitu („Jah!“, „Kõik on hästi“ jne). Tehnika, mida kasutatakse eelkõige suulises tõlkes.

Transpositsioon (*transposition*): grammatilise kategooria muutmine. Näiteks kui ingliskeelne sõna „creative“ tõlgitakse eesti keelde kui „loovus“ ja mitte kui „loov“, st omadussõna tõlgitakse nimisõnana.

Variatsioon (*variation*): lingvistilise variatsiooni aspekte mõjutavate lingvistiliste või paralingvistiliste elementide (intonatsioon, žestid) muutmine. See võib ilmnedagi teksti tooni, stiili, sotsiaalse dialekti, geograafilise dialekti jms muutmisenä. Näiteks kui Eesti teatrilavadele tuuakse Shakespeare'i näidend, mille sisu ja kõne on kaasajastatud.

1.2. Eesti Filmi Instituudi kinolevi statistika

Analüüsitavaks korpuseks on valitud Eesti Filmi Instituudi (edaspidi EFI) 2014. aasta kinolevi statistika, mis on PDF-faili formaadis alla laaditav veebilehelt <http://filmi.ee/instituut/arve-ja-fakte/kinolevi>. Kõnealune statistika valiti magistritöö korpuseks kahel põhjusel. Esiteks, see ei ole subjektiivselt koostatud valim. Teiseks, 2014. aasta statistikale eelneb üheksa aasta jagu internetist vabalt kättesaadavat statistikat, mille eritlemise tulemusena on võimalik tuvastada lisaks Albiri ja Molina tõlketehnikatele veel seni tuvastamata pealkirjastamise tehnikaid.

1.2.1. Ülevaade korpuse koostamisest

Magistritöö autor võttis korpuse koostamiseks ülevaate saamiseks ühendust kinolevi statistika koostamise eest vastutava EFI turundusjuhi Eda Koppeliga, kes soostus selgitama statistika ülesehitust ning selle koostamise aluseid – milleks, kellele ja kuidas. Järgnevalt esitatud informatsioon on kokkuvõtte vastustest, mille Eda Koppel andis töö autorile temalt elektroonilises kirjavahetuses esitatud küsimustele (ajavahemikus 02.08.2015-04.04.2016).

Eestis puudub riiklikult reguleeritav filmistatistika süsteem. Statistika koostamise ja levitamisega on alates 1998. aastast aktiivselt tegelenud Eesti Filmi Instituut. Andmed kogutakse otse levitajatelt või levitaja(te)ga kontakti mittesaamise korral kinodest, kus filmid linastuvad. Kogutud andmete alusel koostatakse iga-aastane statistika, mille valmimistähtjaks on reeglina 20. jaanuar. Tähtaeg on tingitud asjaolust, et EFI annab koos Läti ja Leedu filmikeskustega välja kolme Balti riigi ühise info- ja statistikavoldiku „Facts & Figures”, mis peab trükivalmis olema veebruari alguseks, kui toimub aasta esimene suur filmiüritus – Berliini filmifestival.

Lisaks „Facts & Figures” koostamisele edastatakse iga-aastane statistika ka teistele rahvusvahelistele organisatsioonidele, programmidele ja väljaannetele nagu European Audiovisual Observatory, Screen Digest, Media Salles, Creative Europe Media ja Eurimages.

EFI kõrval on kinolevi statistika koostamisega tegelenud ka Statistikaamet (<http://www.stat.ee/>), kuid nende kogutud statistika avaldamise tähtajad ei sobitu EFI tähtaegadega. Statistikaamet esitab eelmise aasta statistika juunikuus, kuid EFI vajab kinolevi andmeid juba jaanuari lõpuks „Facts & Figures” väljaandmiseks. Samuti on Statistikaametil raskusi andmete kogumisega Eesti leviturul tegutsevatelt, kuid Eestis siiski mitteregistreeritud ettevõtetelt. Sellest tulenevalt sõlmiti 2014. aastal kokkulepe, mille järgi tegeleb kinolevi puudutavate andmete kogumisega edaspidiselt EFI ning finantsandmete kogumisega Statistikaamet.

1.2.2. Korpuse jagunemine

Korpus jaguneb kaheks tabeliks – üld- ja koondtabeliks. Üldtabel (joonis 1) on 243 kirjest koosnev statistika, milles on välja toodud iga 2014. aastal kinolevisse jõudnud filmi originaalpealkiri, eestikeelne pealkiri, esilinastuse kuupäev, vaatajate arv, kogutud kassatulu, päritolu maa, ja levitaja. Erilist tähelepanu tuleb pöörata väljale „Ingliskeelne/originaalpealkiri”. Eda Koppel on töö autorile kirjavahetuses märkinud (25.08.2017), et kasutab statistika koostamisel ingliskeelset (mis võib-olla ka originaalpealkiri) või originaal- ehk lähtekeelset pealkirja. See, kumb pealkirjatüüp tabelisse jõuab sõltub sellest, millise pealkirja on levitaja ja/või kino talle edastanud. Selguse ja andmete kontrollimise huvides lisab statistika koostaja tabelisse mõnikord ühe linatase mõlemad pealkirjad (st nii lähte- kui ka ingliskeelse). Järgnevalt on esitatud kuvatõmmis üldtabelist, mis on järjestatud kahanevalt kategooria „Vaatajad“ järgi.

	Ingliskeelne/originaalpealkiri	Eestikeelne pealkiri	Esilinastus	Vaatajad	Kassatulu	Päritolu maa	Levitaja
1	Frozen	Lumekuninganna ja igavene talv	17.01.2014	88 166	396 214,06	US	Estonian Theatrical Distribution/HeaFilm
2	Rio 2	Rio 2	11.04.2014	74 053	334 553,82	US	Estonian Theatrical Distribution/HeaFilm
3	How to Train Your Dragon 2	Kuidas taltsutada lohut 2	4.07.2014	68 367	310 702,38	US	Estonian Theatrical Distribution/HeaFilm
4	Hobbit: The Battle of Five Armies, The	Käabik: Viie väe lahing	12.12.2014	61 603	412 808	NZ/US,	ACME Film

Joonis 1. Kuvatõmmis 2014. aasta kinolevi statistika üldtabelist

Koondtabel (joonis 2) on tabel, mis lähtudes filmide päritolu maast/regioonist (Eesti, Euroopa, USA, muu maailm) annab ülevaate 2014. aastal Eestis linastunud filmide koguarvu(de)st, neid vaadanud inimeste koguarvu(de)st ja piirkonnapõhisest kassatulust. Järgnevalt esitatud koondtabeli kuvatõmmise juures on tähtis eristada selle kahte alatabelit „uued filmid“ ja „vanemad filmid“ – esimene annab ülevaate Eestis 2014. aastal linastunud filmidest, teine ülevaate 2013 ja varasemalt Eestis esilinastunud filmidest, mis kogusid vaatajaid ka 2014. aastal.

Kinolevi koond 2014				
Uued filmid	Vaatajad	Kassatuli	Filmide arv	
Eesti	109966	485528	21	
Euroopa	478614	2209659	101	
USA	1693751	8458580	108	
Muu maailm	191039	1007192	13	
	2473370	12160959	243	
Vanemad filmid				
Eesti	13099	34960	7	
Euroopa	40119	184460	47	
USA	71766	365710	49	
Muu maailm	1850	8494	7	
	126834	593624	110	
Kokku				туруosa %
Eesti	123065	520488	28	4,73
Euroopa	518733	2394119	148	19,95
USA	1765517	8824290	157	67,9
Muu maailm	192889	1015686	20	7,42
	2600204	12754583	353	100
3D vaatajad	761857	3716620		29,30%

Joonis 2. Kuvatõmmis 2014. aasta kinolevi statistika koondtabelist

1.2.3. Korpuse ettevalmistamine analüüsiks

Selleks, et magistritöö kolmandas, analüütilises peatükis kontrollida tuletatava meetodi rakenduslikkust sihtkeelse pealkirjastamise tendentside välja selgitamisel on vajalik välja selgitada filmilevitamisettevõtete levitatud võõrkeelsete filmide koguarvud. Eesmärgi saavutamiseks loetleb töö autor üles Eestis toodetud või eestlastest filmitootjate kaastootmisel valminud linateoste pealkirjad ning nende koguarvu. EFI statistika koondtabeli järgi on neid 243 kirje seas 21 ning töö autor tuvastab need üldtabelist „Päritolu maa“ kategooria tähise „EE“ järgi. Arvestades, et töö analüütilises osas võetakse vaatluse alla eranditult vaid võõrsilt imporditud filmide pealkirjad, siis jäetakse kõnealused 21 Eestis toodetud või eestlastest filmitootjate kaastootmisel valminud filmide pealkirjad magistritöös analüüsimisele kuuluvast korpusest välja.

2. ERITLUSMEETODI TULETAMINE

Järgneva peatüki esimeses pooles on vaatluse all töö autori 2014. aastal filmilevitamisettevõtete esindajatele koostatud 13 küsimusest koosnev küsimustik. Küsimustik sisaldab viit otseselt ja kaheksat kaudselt töö korpusega seotud küsimust. Kõigi korpusega otseselt seotud küsimuste aluseks on hüpoteesid, millele otsitakse kinnitust filmilevitamisettevõtete esindajatelt saadud vastustest. Hüpoteeside aluseks on 2014. aasta kinolevi statistikale eelnenud aastate statistiliste andmete eritlemise tulemused. Korpusega otseselt mitteseotud küsimused taotlevad vastuseid pealkirjastamise protsessi kohta üldiselt. Küsimused on välja toodud paksus kirjas, küsimuste põhjendused ja kommentaarid² mittepaksus kirjas.

Peatüki teises pooles esitatakse ülevaade eritlusmeetodi välja töötamisest. Esmalt määratletakse kinolevi sihtkeelse pealkirjastamise konteksti põhiselt ümber kõik Molina ja Albiri tehnikad, mis kaasatakse eritlusmeetodi tuletamisse. Seejärel tuletatakse küsimustiku vastuste põhjal tehtud hüpoteesipõhiste järelduste alusel veel üks tehnika, mis koos Molina ja Albiri tehnikatega kaasatakse tuletatavasse meetodisse.

Peatüki viimases alapeatükis töötatakse välja tuletatava meetodi struktuur ja jaotumine.

² Töö autor soovis vältida filmide levitamisega tegelevate ettevõtete esindajate võimalikku mõjutamist küsimustele vastamisel ning edastas neile küsimused ilma põhjenduste ja kommentaarideta (v.a. esimese ja viimase küsimuse põhjendused).

2.1. Küsimustik

2.1.1. Küsimused

- 1) Kuidas nimetada protsessi, mille käigus võõrkeelsed filmid saavad eestikeelse pealkirja – on see kohandamine, tõlkimine, pealkirjastamine või midagi muud? Palun põhjendage oma vastust.** Küsimus püstitati eesmärgil leida ühtne mõiste, mida antud protsessi kohta käesolevas magistritöös ja tulevikus üldiselt kasutada.
- 2) Kas pealkirjade tõlkimisega tegeleb Teie ettevõttes üks konkreetne isik või mitu isikut? On selleks filmi tõlkija, levijuht või keegi muu?**
- 3) Kui palju ja kuidas suheldakse filmi tõlkijaga filmi pealkirja tõlkimise teemal?**
- 4) Keeleseaduse §18 (1) järgi peab audiovisuaalmeediateenuse osutaja või ettevõtja tagama, et audiovisuaalse teose avalikul esitamisel ja edastamisel on võõrkeelsele tekstile lisatud sellele sisult ja vormilt vastav eestikeelne tõlge. Kuidas mõjutab keeleseadus filmipealkirjade tõlkimist? Kuidas mõjutab see Teie tööprotsessi?**
- 5) Kas ja millised välismaiste filmide pealkirjad on seni jäetud tõlkimata (osaliselt või täielikult) tingituna filmitootja vastavasisulisest nõudest? Mis võib olla põhjuseks, miks filmitootja pealkirja tõlkimist ei luba?** Küsimus on ajendatud 2000. aastal Hong Kongis aset leidnud vahejuhtumist. Uudiste ajakirja Asiaweek³ järgi planeeriti prantsuse filmi „La fidélité“ Hong Kongis linastada pealkirja all, mis inglise keelde tõlgituna kõlaks järgnevalt: „Portrait of Lust“. Filmi poola päritolu lavastaja Andrzej Zulawski sai pealkirjaga seotud muudatusest teadlikuks kohalikul pressikonverentsil ning nõudis ärritunult vulgaarse, vaatajat eksitava sihtkeelse pealkirja mittekasutamist. Režissööri halvaksapanust tulenevalt otsustati film ekraanidele tuua selle lähtekeelse pealkirjaga.

³ <http://edition.cnn.com/ASIANOW/asiaweek/magazine/2000/1013/as.people.html>

- 6) **Kas peale keeleseaduse, filmitootja ettekirjutuse ja levitamiskirja valiku on veel midagi, mis võib filmi pealkirja tõlkimist mõjutada?**
- 7) **Kas Teie töös on ette tulnud olukordi, mil tõlgite filmi pealkirja varem Eesti teleekraanil näidatud seriaali või kinoekraanil linastunud filmi eestikeelse pealkirja järgi? Kui on, siis kas kasutate sellist tõlkepraktikat sageli? Tooge näide või näiteid.** Küsimuse eesmärgiks on saada kinnitus magistratöö autori hüpoteesile, mille järgi pealkirjastatakse teatud filmide sihtkeelsed pealkirjad varem Eesti teleekraanil näidatud seriaali või kinoekraanil linastunud filmi eestikeelse pealkirja järgi. Eraldi näitena võib tuua 2013. aastal linastunud prantsuse animafilmi „Oggy et les cafards“ sihtkeelse pealkirja „Kass Oggy ja kurjad prussakad“. Erinevalt lähtekeelsest pealkirjast on eestikeelses pealkirjas täpsustatud nimega iseloomu kirjeldus („kurjad“) ja asjaolu, et animafilmi üheks peategelaseks on kass. Täispika animafilmi sihtkeelne pealkiri on üle võetud varem telekanalil Kanal 2 jooksnud samanimelise, kõnealuse linatööstuse aluseks oleva animasarja sihtkeelsest pealkirjast.
- 8) **Kui linastuv film põhineb raamatul, mis on juba eesti keeles ilmunud, siis kas filmi pealkirja tõlkimisel võetakse automaatselt üle raamatu eestikeelne pealkiri?** Küsimuse eesmärgiks on saada kinnitus magistratöö autori hüpoteesile, mille järgi võetakse kirjandusteosel põhineva filmi sihtkeelsel pealkirjastamisel automaatselt üle raamatu eestikeelne pealkiri. Eraldi näitena võib tuua 2010. aastal linastunud ameerika filmi „The Lovely Bones“ sihtkeelse pealkirja „Minu armsad luud“. Nimetatud film põhineb autor Alice Seboldi 2002. aastal ilmunud samanimelisel romaanil, mis eesti keeles avaldati esmakordselt 2004. aastal.
- 9) **Kas järjefilmi levitamisel lähtute filmi pealkirja tõlkimisel filmiseeria esimest osa levitanud ettevõtte tõlgitud eestikeelsest pealkirjast või tõlgite pealkirja enda äranägemise järgi?** Küsimuse eesmärgiks on saada kinnitus magistratöö autori hüpoteesile, mille järgi lähtutakse järjefilmi levitamisel sihtkeelsel pealkirjastamisel filmiseeria esimest osa levitanud ettevõtte kasutatud eestikeelsest pealkirjast. Eraldi näitena võib tuua filmi „The Expendables 2“ sihtkeelse pealkirja „Palgasõdurid 2“. Nimetatud film on järg 2010. aastal

valminud linatasele „The Expendables“, mis Eesti kinoekraanidele jõudis sihtkeelse pealkirja „Palgasõdurid“ all. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „expendable“ tähendused eesti keeles „ebaoluline“ ja „mitte säästmisväärne“ (SIESSAP I 2011 *sub* expendable). Filmiseeria esimese osa levitajaks oli ettevõtte BestFilm.eu (SmartWay Systems OÜ), teise osa levitajaks ettevõtte Sonatiin Grupp OÜ.

10) Kas kasutate keerulisemate filmipealkirjade tõlkimisel ühe võimaliku abivahendina teistes riikides kasutatavaid pealkirjasid? Küsimuse eesmärgiks on saada kinnitus magistritöö autori hüpoteesile, mille järgi kasutavad filmilevitajad sihtkeelsel pealkirjastamisel ühe võimaliku abivahendina teistes riikides kasutatavaid pealkirjasid. Hüpoteesi aluseks on andmed veebilehe <http://www.imdb.com> alaleheküljel „Release Dates“, mille alt leiab selle kasutaja teda huvitava filmi rahvusvahelised pealkirjad. Eraldi näitena võib tuua 2009. aastal linastunud USA filmi „The Curious Case of Benjamin Button“ erinevad sihtkeelsed pealkirjad. IMDB (*Internet Movie Database*) andmetel on nimetatud filmi sihtkeelsed pealkirjad Rootsis ja Soomes vastavalt „Benjamin Buttons otroliga liv“ ja „Benjamin Buttonin uskomaton elämä“ (http://www.imdb.com/title/tt0421715/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2). Need pealkirjad kattuvad filmi eestikeelse pealkirjaga „Benjamin Buttoni uskumatu elu“. Kattumist filmi eestikeelse pealkirjaga kinnitavad eelnimetatud pealkirjade sõnaraamatute vasted - „Rootsi-eesti sõnaraamat: ~100 000 märksõna“ järgi on sõna „otrolig“ tähendus eesti keeles „uskumatu“ (RES 2004 *sub* otro) ning sõna „liv“ üks tähendusi „elu“ (RES 2004 *sub* liv); „Soome-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „uskomaton“ tähendus eesti keeles „uskumatu“ (SES2 2006 *sub* uskomat|on) ja sõna „elämä“ üks tähendusi „elu“ (SES2 2006 *sub* elämä¹³).

11) Kas kasutate abivahendina veebilehe <http://www.imdb.com> alalehekülge „Release Dates“, mille alt leiab veebilehe kasutaja teda huvitava filmi rahvusvahelised pealkirjad? Küsimuse eesmärgiks on saada kinnitus magistritöö autori hüpoteesile, mille järgi kasutavad filmilevitajad sihtkeelsel pealkirjastamisel ühe võimaliku abivahendina just seda veebilehte.

12) Kas Teie töös on ette tulnud olukordi, mil olete pidanud võõrkeelse filmi pealkirja tõlkimisel vältima otsetõlget tingituna asjaolust, et Eesti kultuuriruumis on juba varasemalt mõni film sama pealkirjaga olemas või on kõnealuse filmi pealkirja otsetõlkel Eesti kultuuriruumis negatiivne tähendus?

13) Kas Teie kui filmilevitajani on pealkirjade osas jõudnud ka mõni kaebus? Kui, siis milline või millised? Küsimuse eesmärgiks on välja selgitada, kas ja millised on kinopubliku kõige levinumad probleemid seoses levifilmide tõlgitud pealkirjadega.

2.1.2. Küsimustikule vastamine

2014. aastal tegeles Eesti kinolevis imporditud filmide levitamisega 17 ettevõtet. Ajavahemikus 21.02.2015-04.10.2016 võttis töö autor neist e-posti teel ühendust 14-ga, esitades palve osaleda kõnealuses magistriprojektis. Palvega nõustusid ning küsimustikule vastasid järgnevad kuus ettevõtet:

- Menufilmid OÜ (esindaja: Kristiina Davidjants);
- Estonian Theatrical Distribution OÜ (esindaja: Timo Diener);
- MTÜ Must Käsi (esindaja: Kristi Porila);
- Forum Cinemas AS (esindaja: Siim Rohtla);
- Estinilm OÜ (esindaja: Mati Sepping);
- Marvofilm OÜ (esindaja: Triin Tramberg).

Ettevõtete seas kellega ühendust võeti oli ka Venemaa ja Leedu ettevõtteid, mis ei ole Eestis ettevõtetena ametlikult registreeritud (GPI Bassano Irašai, A-One Films Baltic, Prior Record Group) ning ettevõtte (Aurum Distribution OÜ), mis on Eestis registreeritud, kuid mille juhtkond/kontaktisikud ei ole Eesti päritolu, st mille esindajate emakeeleks ei ole eesti keel. Nende ettevõtete tarvis lasi töö autor küsimustiku tõlkida vene keelde ning saatis selle adressaatidele 04.10.2016. Venekeelse küsimustiku leiab töö lugeja magistritöö lisadest (Lisa 3).

Magistritöö autor ei pidanud otstarbekaks võtta ühendust ettevõtete MTÜ Tartu Elektriteater, Manometr OÜ ja VSI Kinoteka esindajatega. Kõik kolm nimetatud ettevõtet debüteerisid Eesti kinolevis 2014. aastal ning on kõnealuses valdkonnas veel liialt väheste kogemustega, et vastata küsimustikus esitatud küsimustele.

Magistriprojektis osalenud kinolevi ettevõtete esindajate vastuseid on toimetatud, st vastused ei ole esitatud nende täiskujul. Välja on jäetud kõik laused ja sõnad, milles vähemasti üks kuuest levitamisettevõtte esindajast on mõne küsimuse vastust illustreerinud näitega nende enda levitatud toodangust. Magistritöö autor ei soovi lugupidamisest töös osavõtnute vastu osutada ühele või teisele levitamisettevõttele nende jaoks tahtmatult liialt tähelepanu ning otsustas osalenute anonüümsuse säilitamise huvides piirduda vastuste esitamisel vaid töö jaoks vajaliku informatsiooniga. Filmide pealkirjad või muu informatsioon, mis võiks reeta vastanute identiteedid on asendatud nurksulgudes olevate punktidega.

2.1.3. Vastused ja järeldused

Järgnevalt on välja toodud vastused ühele töö korpusega kaudselt seotud küsimusele (esimene küsimus) ja viiele töö korpusega otseselt seotud küsimusele. Kolmeteistkümnest küsimusest pööratakse erilist tähelepanu just järgnevalt välja toodud kuue küsimuse vastustele, sest need on otseselt seotud pealkirjastamise protsessiga. Ülejäänud seitsme küsimuse vastused, mis on protsessiga küll seotud, kuid kaudselt, leiab töö lugeja töö lisadest (Lisa 2). Küsimustele saadud vastuste põhjal tegi magistritöö autor kokkuvõtted ja järeldused, et töö järgmises alapeatükis välja selgitada, kas on võimalik tuvastada spetsiifiliselt filmipealkirjadega seotud tehnikaid, mida ei leidu tuletatava eritlusmeetodi aluseks olevas Molina ja Albiri tõlketehnikate klassifikatsioonis. Järelduste tegemisel lähtuti eeldusest, et küsimuses püstitatud hüpoteesi toetab vähemalt kolm vastanut kuuest.

1) Kuidas nimetada protsessi, mille käigus võõrkeelsed filmid saavad eestikeelse pealkirja – on see kohandamine, tõlkimine, pealkirjastamine või midagi muud?⁴

- **V1 (vastaja 1):** „See on väga kinni konkreetsest filmist. Mõnda lihtsalt tõlgid, mõnda pigem kohandad. Tähtis on, et pealkiri kõnetaks kohalikku publikut ja ei kõlaks kohmakalt – otsetõlge võib viimast just kujundada ja seepärast vahel on kohalik pealkiri hoopis teine. Ka filmidel on USA ja rahvusvahelisel turul vahel väga erinevad pealkirjad.”
- **V2:** „Kohe alustuseks on vaja öelda, et pealkirju ei tõlgita ja seetõttu võiks langeda ära tavapärane traditsiooniline, vingus ninaga küsimus stiilis „miks see või too pealkiri on niimoodi TÕLGITUD“. Pealkirju pannakse filmidele ja juhendatakse mitmetest erinevatest aspektidest – see peab huvi äratama, vajadusel filmi temaatikale vihjama, hästi kõlama, suupärane olema. Loomulikult on kõige parem variant, kui iga filmi pealkirja on võimalik otsetõlkena edasi anda, aga alati see võimalik ei ole. Kas jääb asi liiga kuivaks, mittermidagiütlevaks, pole eesti keeles olemas õiget ja suupärast-lühikest väljendit, mis vastaks originaalpealkirjale või on mõningatel puhkudel tegu stuudiopoolsete nõuete, kriteeriumite või lausa autoriõigustega.”
- **V3:** „Selle kohta polegi väljendit. Pealkirja tõlkimine eesti keelde.”
- **V4:** „Pealkirjastamine.”
- **V5:** „Meie oleme kasutanud sõna „tõlkimine“. Põhjenduseks nii palju, et pole lihtsalt tulnud selle peale, et mõnd teist sõna kasutada.”
- **V6:** „Võibolla pealkirjastamine, kuna see on kõige konkreetsem. Samas pole kunagi selle jaoks otseselt sõna kasutanud. Pigem ikka palunud lihtsalt pealkiri tõlkida.”

⁴ Küsimustiku koostamisel ei olnud magistritöö autor teadlik, kuidas nimetada protsessi, mille käigus võõrsilt imporditud filmide lähtekeelsed pealkirjad saavad sihtkeelse pealkirja. Vaatamata asjaolule, et peale tõlkimise on võimalik pealkirju ka muuta ja kohandada otsustas töö autor küsimustiku arusaadavuse huvides jätta kõnealuse protsessi kirjeldamisel siiski „tõlkimise“ mõiste juurde.

Kokkuvõte: kaks (V4 ja V6) kuuest vastanust on seisukohal, et protsessi mille käigus võõrkeelsed filmid saavad sihtkeelse pealkirja võiks nimetada pealkirjastamiseks. V2 hinnangul pealkirjasid reeglina ei tõlgita (v.a. otsetõlke korras), vaid pannakse lähtudes erinevatest aspektidest – huvi äratamine, filmi temaatikale vihjamine, kõla. V1 leiab, et sellele küsimusele on raske vastata, sest teatud pealkirju tõlgitakse ning teatud pealkirju kohandatakse. V3 ja V5 on seisukohal, et pealkirju tõlgitakse.

Eesti Keele Instituudi veebilehe alalehe „Eesti keele seletav sõnaraamat” (edaspidi EKSS) järgi tähistab sõna „pealkirjastamine“ pealkirjaks panemist, pealkirjaga varustamist (EKSS *sub* pealkirjastama). Tõlkimist ja kohandamist võiks seega mõista kui pealkirjastamise kahte protseduuri ning pealkirjastamist kui protsessi, mille käigus teatud üksusele (antud töö kontekstis filmile) määratakse teatud lähte- või sihtkeelne pealkiri.

Järeldus: magistritöös kasutatakse protsessi, mille käigus võõrkeelsed filmid saavad eestikeelse pealkirja kirjeldamiseks mõistet „pealkirjastamine“.

2) Kui linastuv film põhineb raamatul, mis on juba eesti keeles ilmunud, siis kas filmi pealkirja tõlkimisel võetakse automaatselt üle raamatu eestikeelne pealkiri?

- **V1:** „Kui pealkiri on vähegi atraktiivne, siis jah. Ei mäleta, kus oleks teisiti teinud.”
- **V2:** „Jah. Reeglina küll. Kui stuudio on filmile pannud teise pealkirja, kui kandis filmi aluseks olnud raamat, siis lähtume filmi pealkirjast, sest filmi reklaammaterjalides on reeglina välja toodud see info, et „põhineb (autori nimi) raamatul (raamatu pealkiri). [...]”. Toimib ka vastupidi, kui raamat antakse eesti keeles esimest korda välja samaaegselt filmi saabumisega või veidi enne seda, siis kannab raamat filmiga sama nime, et sõnum oleks tarbijale ühene ja selge.”
- **V3:** „Üldiselt jah. [...]”
- **V4:** „Jah.”
- **V5:** „Reeglina küll, kuigi endal pole vastavat juhist olnud.”

- **V6:** „Levifilmide puhul kogemus puudub, kuid [...]kino filmide pealkirjade tõlkimisel ikka pigem kasutame seda, mis on juba Eestis läbi kõlanud. Näitab, et tegu sama, mitte uue asjaga.”

Kokkuvõte: kuuest vastanust kuus on seisukohal, et kui linastuv film põhineb raamatul, mis on juba eesti keeles ilmunud, siis võetakse pealkirjastamisel automaatselt üle raamatu sihtkeelne pealkiri. Raamatu eestikeelse pealkirja ülevõtmisel on vastanute järgi määravaks pealkirja atraktiivsus (V1) ja tuttavus (V6). Samuti leitakse (V2), et kui stuudio on filmile pannud selle aluseks oleva raamatu pealkirja asemel teistsuguse lähtekeelse pealkirja, siis tuleks filmi sihtkeelsel pealkirjastamisel lähtuda filmi lähtekeelsest pealkirjast.

Järeldus: kirjandusteose ekraniseeringu sihtkeelsel pealkirjastamisel võetakse reeglina üle filmi aluseks oleva raamatu sihtkeelne pealkiri.

3) Kas Teie töös on ette tulnud olukordi, mil tõlgite filmi pealkirja varem Eesti teleekraanil näidatud seriaali või kinoekraanil linastunud filmi eestikeelse pealkirja järgi? Kui on, siis kas kasutate sellist tõlkepraktikat sageli? Tooge näide või näiteid.

- **V1:** „Ikka. [...]”
- **V2:** „Kindlasti oleme pannud teleseriaali alusel tehtud filmile sama pealkirja. Tavaliselt lisandub neile sellistel puhkudel mõni alapealkiri, mis eristaks filmi teleseriaalist. [...]. Vahel lisandub pealkirjale sõna „Film“. [...]”
- **V3:** „Kui teleseriaali puhul saab mingit paralleeli tõmmata, siis ligikaudselt sama pealkirjaga võib kasutada. Ma arvan, et me oleme seda teinud küll. Aga mõne teise filmiga, mis on kinodes jooksnud sama pealkirjaga. [...] Jah, selliseid pealkirjasid on olnud.”
- **V4:** „Ei ole ette tulnud.”
- **V5:** „Ei.”
- **V6:** „Ei.”

Kokkuvõte: kuuest vastanust kolme (V1, V2, V3) töös tuleb ette olukordi, mil filmi sihtkeelne pealkiri pannakse varem Eesti teleekraanidel näidatud seriaali või sarja sihtkeelse pealkirja järgi.

Järeldus: teatud filmilevitamisettevõtete esindajate töös tuleb ette olukordi, mil filmide sihtkeelsel pealkirjastamisel pannakse filmi pealkiri varem Eesti teleekraanidel näidatud seriaali või sarja sihtkeelse pealkirja järgi.

4) Kas järjefilmi levitamisel lähtute filmi pealkirja tõlkimisel filmiseeria esimest osa levitanud ettevõtte tõlgitud eestikeelsest pealkirjast või tõlgite pealkirja enda äranägemise järgi?

- **V1:** „Enamasti levitavad samad levitajad. Aga kasutaksime võimalusel ikka jah. [...]”
- **V2:** „Ei mäleta paugupealt juhtumeid, et filmi teine osa oleks irdunud esimese osa pealkirjast ([...]).”
- **V3:** „Lähtume ikka esimesest osast.”
- **V4:** „Üldiselt võtame eelnevalt kasutatud pealkirjad kasutusele, sest siis tunneb vaataja filmi ära. Kui originaalpealkirjas on kasutatud midagi täiendavat, siis tõlgime selle ära.”
- **V5:** „Pole kogemust olnud.”
- **V6:** „Meil esimene osa oli „[...]“ ning teine nii nagu levitajal „[...]”:[...]“ . Rohkem järjeasju pole olnud.”

Kokkuvõte: kuuest vastanust kolm (V1, V3, V4) lähtuvad järjefilmi levitades sihtkeelsel pealkirjastamisel filmiseeria esimest osa levitanud ettevõtte pandud sihtkeelsest pealkirjast.

Järeldus: järjefilmi levitamisel lähtuvad pooled küsitletutest sihtkeelsel pealkirjastamisel filmiseeria esimest osa levitanud ettevõtte pandud sihtkeelsest pealkirjast.

5) Kas kasutate keerulisemate filmipealkirjade tõlkimisel ühe võimaliku abivahendina teistes riikides kasutatavaid pealkirjasid?

- **V1:** „Inspiratsiooniks ikka.”
- **V2:** „Filmidele sobiliku pealkirja leidmise protsessis on vahel abi sellest, kui filmistuudio saadab nimekirja pealkirjadest, mida samale filmile on teistes riikides juba pandud ja mis on ka stuudio poolt heaks kiidetud. Vastus on seega jah.”
- **V3:** „Jah, kasutame. Kui näeme, et oleme ise probleemi ees, et ei leia head pealkirja, siis me otsime. Konsulteerime. Kui mõnel riigil on hea analoogse filmi pealkiri, mis meile meeldib, siis küsime luba. Mitte luba. Ütleme, et tahame ka kasutada. Reeglina ei olda sellele vastu.”
- **V4:** „Üldiselt ei.”
- **V5:** „Jah.”
- **V6:** „Jah. [...]”

Kokkuvõte: kuuest vastanust viis (V1, V2, V3, V5, V6) kasutavad keerulisematel sihtkeelse pealkirjastamise juhtudel ühe võimaliku abivahendina teistes riikides kasutatavaid pealkirjasid.

Järeldus: keerulisematel sihtkeelse pealkirjastamise juhtudel kasutatakse ühe võimaliku abivahendina teistes riikides kasutatavaid pealkirjasid.

6) Kas kasutate abivahendina veebilehe <http://www.imdb.com> alalehekülge „Release Dates“, mille alt leiab veebilehe kasutaja teda huvitava filmi rahvusvahelised pealkirjad?

- **V1:** „Ikka. Oma filmide infot saame operatiivsemalt otse stuudiotelt ka.”
- **V2:** „Saame sama info vajadusel otse stuudiotelt.”
- **V3:** „Jah, üsna tihti seda kasutame.”
- **V4:** „Mina isiklikult pole seda teinud, võib olla tõlkija on.”
- **V5:** „Jah.”
- **V6:** „Ikka [...]”

Kokkuvõte: kuuest vastanust neli (V1, V3, V5, V6) kasutavad sihtkeelsel pealkirjastamisel abivahendina veebilehe <http://www.imdb.com> alalehekülge „Release Dates“, mille alt leiab veebilehe kasutaja teda huvitava filmi rahvusvahelised pealkirjad.

Kaks vastanutest (V1 ja V2) märkisid, et informatsiooni nende poolt levisse võetud filmidest saadakse ka filmistuudiotelt. Seega ilmneb, et rahvusvaheliste sihtkeelsete pealkirjade kohta on informatsiooni võimalik saada vähemalt kahest allikast. Käesoleva magistritöö kontekstis on oluline siiski eelnimetatud IMDB veebileht, millel olev informatsioon on kõigile avalikult kättesaadav.

Järeldus: sihtkeelsel pealkirjastamisel kasutatakse abivahendina veebilehe <http://www.imdb.com> alalehekülge „Release Dates“, mille alt leiab kasutaja teda huvitava filmi rahvusvahelised pealkirjad.

Vastused ülejäänud küsimustele leiab töö lugeja magistritöö lisadest (Lisa 2).

2.2. Eritlusmeetodi tuletamine

2.2.1. Tõlketehnikate kontekstipõhine määratlemine

Järgnevalt defineeritakse kinolevi sihtkeelse pealkirjastamise konteksti põhiselt ümber kõik Molina ja Albiri tehnikad, mis kaasatakse eritlusmeetodi tuletamisse. Definitsioonidele järgnevad selgitused määratluste muutmise kohta ja näited, mis illustreerivad, kas ja kuidas on võimalik ühe või teise sihtkeelse pealkirja loomisel rakendatud tehnikat tuvastada.

1) Mugandamine (*adaptation*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** sihtkeelsel pealkirjastamisel lähtekeelses pealkirjas sisalduva kultuurilise elemendi asendamine sihtkultuuri elemendiga. Näiteks lähtekeelse nimetuse asendamine sihtkeelse rahvapärase nimetusega.
- **Näide:** filmi „Fantastic Mr. Fox“ (2009) sihtkeelne pealkiri „Fantastiline härra Reinuvader“.

2) Laiendamine (*amplification*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** sihtkeelsel pealkirjastamisel nende detailide tutvustamine (täiendav informatsioon või selgitav ümbersõnastus), mida ei esine lähtekeelses pealkirjas.
- **Näide:** filmi „The Taking of Pelham 123“ (2009) sihtkeelne pealkiri „Metroorongi 123 röövimine“. Kõnealuses filmis kaaperdatakse Pelham 123 – New Yorgis asuvast Pelhami väikelinnast kell 1:23 väljuv rong. Sihtkeelne pealkiri on selgitavalt ümbersõnastatud. Eestlasele tõenäoliselt tundmatu väikelinna nimi on asendatud filmi sisule viitava sõnaga „metroorong“.

3) Laenamine (*borrowing*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** sihtkeelsel pealkirjastamisel lähtekeelse pärisnime ülevõtmine. Laenamine võib olla otsene (lähtekeelne pärisnimi võetakse üle muutmata kujul) või kodustav (lähtekeelne pärisnimi ühildatakse sihtkeele õigekirja reeglitega).
- **Näide 1 (otsene laenamine):** filmi „Gloria“ (2013) pealkiri, mis viitab linateose nime tegelasele ning jäeti ka sihtkeeles muutmata.
- **Näide 2 (kodustav laenamine):** filmi „Alexander“ (2004) sihtkeelne pealkiri „Aleksander“.

4) Kalka (*calque*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** sihtkeelsel pealkirjastamisel lähtekeelse pealkirja sõnasõnaline (leksikaalne või struktureaalne) tõlkimine.
- **Selgitus:** kalkaks loetakse kõik kunstlikult moodustatud liitsõnad, mis ei ole kasutusel eesti kirjakeeles.
- **Näide:** filmi „The Skeleton Key“ (2005) sihtkeelne pealkiri „Luukerevõti“. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõnaühendi „skeleton key“ tähendus eesti keeles „üldvõti“, millega on võimalik avada ühe hoone (nt hotelli) kõik lukud (SIESSAP II 2011 *sub* skeleton key).

5) Diskursiivne loome (*discursive creation*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** lähtekeelsele pealkirjale semantiliselt erineva ja ainult filmi konteksti põhiselt mõistetava sihtkeelse pealkirja panemine kohalikul või levinud tasandil.
- **Selgitus:** Eelnevas alapeatükis on küsimustiku esimesele küsimusele vastates filmilevitajad täheldanud, et alati ei ole võimalik lähtekeelset pealkirja otse tõlkida, sest otsetõlge võib olla mittemidagiütlev, kohmakas, ei pruugi kohalikku kinokülastajat kõnetada või pole sihtkeeles olemas õiget väljendit, mis vastaks originaalpealkirjale. Sellest johtuvalt pannakse teatud kinolevisse jõudvate filmide lähtekeelsetele pealkirjadele ainult filmi konteksti põhiselt mõistetavad ja originaalpealkirjast semantiliselt erinevad sihtkeelsed pealkirjad. Sellise sihtkeelse pealkirjastamise protseduuri funktsioon ühtib Molina ja Albiri diskursiivse loome mõiste funktsiooniga.

Kinolevi statisticate andmete ja IMDB alalehekülg „Release Dates” seoste eritlemisel selgus, et diskursiivse loome alla kuuluvad sihtkeelsed pealkirjad jaotuvad kaheks – kohalikuks ja levinud loomeks. Kohalik loome tähistab sihtkeelset pealkirjastamist, milles lähtekeelsele pealkirjale on semantiliselt erineva ja kohalikult kasutatava vaste pannud kohalik filmilevitamisettevõtte. Levinud loome tähistab sihtkeelset pealkirjastamist, milles lähtekeelsele pealkirjale on semantiliselt erineva ja rahvusvaheliselt kasutatava vaste pannud kohalik või välisriigi filmilevitamisettevõtte, st üks lähtekeelsele pealkirjale alternatiivne sihtkeelne pealkiri on erinevates keeltes korraga kasutusel mitmes riigis.

Kohaliku ja levinud loome alla kuuluvad sihtkeelsed pealkirjad panevad reeglina filmilevitajad. Erilist tähelepanu tuleb pöörata alternatiivsetele pealkirjadele, mille on pannud kinolevisse jõudnud filmide tootjad. Kinolevi statisticate analüüsimisel selgus, et teatud mitteinglisekeelse lähtekeelse pealkirjaga filmidele omistatakse eeldatavasti rahvusvahelise turustamise eesmärgil nende ülemaailmseks levitamiseks semantiliselt erinevad ingliskeelsed pealkirjad (IMDB järgi

World-wide English title). Näiteks filmi „El camino de los ingleses” (2008) ülemaailmselt kasutatav ingliskeelne pealkiri on „Summer Rain”. (http://www.imdb.com/title/tt0477273/releaseinfo?ref_=tt_ql_dt_2).

„Hispaania-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „camino“ tähendused eesti keeles „tee“, „rada“, „käik“, ja „kulg” (HES 2010 *sub* camino 1)) ning sõna „inglés“ tähendused „inglise“, „inglane”, ja „inglise keel” (HES 2010 *sub* inglés 1. 2.). Ülemaailmselt kasutatavad alternatiivsed ingliskeelsed pealkirjad jõuavad teatud sihtriikide kinolevisse tihti otsetõlke kujul. Ülemaailmselt kasutatavate ingliskeelsete pealkirjade otsetõlked loetakse eritlusmeetodi tuletamisel levinud diskursiivse loome alla kuuluvaks, sest 1) ülemaailmselt kasutatavad ingliskeelsed alternatiivsed pealkirjad on diskursiivne loome võrreldes mitteingliskeelsete lähtekeelsete pealkirjadega; 2) mitteingliskeelseid sihtkeelseid pealkirju ei võrrelda statistikas ülemaailmselt kasutatavate ingliskeelsete pealkirjadega, vaid otseselt lähtekeelsete pealkirjadega.

Levinud loomeks ei loeta sihtkeelseid pealkirju, mis ei ole lähtekeelsele pealkirjale semantiliselt vastandlikud. See tähendab, et kui mõnes teises riigis peale meetodi rakendaja enda kodumaa on veel kasutusel lähtekeelsest pealkirjast vaid laienduse, variatsiooni või mõne muu tehnika kasutamise läbi erinev sihtkeelne pealkiri, mis on identne kõnealuses riigis kasutusel oleva sihtkeelse pealkirjaga, siis ei loeta seda levinud loomeks. Näiteks filmi „Rise of the Planet of the Apes” (2011) sihtkeelne pealkiri „Ahvide planeedi sünd”. Võiks eeldada, et filmi sihtkeelsel pealkirjastamisel on kasutatud rahvusvaheliselt levinud sihtkeelset pealkirja. Identne pealkiri on kasutusel näiteks Soomes – „Apinoiden planeetan synty” (http://www.imdb.com/title/tt1318514/releaseinfo?ref_=tt_ql_dt_2).

„Soome-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „apina“ tähendus eesti keeles „ahv” (SES2 2006 *sub* apina¹⁴), sõna „planeet” üks tähendusi „planeet” (SES2 2006 *sub* planeet|ta), ja sõna „synty” üks tähendusi „sünd” (SES2 2006 *sub* syn|ty). Arvestades, et sihtkeelsel pealkirjastamisel on soome-

ja eesti keeles asendatud sõna „rise” (tõlkes „tõus”) sõnaga „sünd”, siis ei loeta kõnealust pealkirja diskursiivseks loomeks tingituna otsese semantilise erinevuse puudumisest. Sihtkeelne pealkiri loetakse otsetõlke ja variatsiooni kombinatsiooniks.

Kõnealuste sihtkeelsete pealkirjade levinud diskursiivseks loomeks mittelugemise põhjuseks on lisaks diskursiivse loome semantikapõhisele definitsioonile ka asjaolu, et selliseid pealkirju on praktikas üsna vähe ning on raske välja selgitada, kas pealkirjastamisel on üle võetud võõrsil kasutusel olev sihtkeelne pealkiri või on seda lihtsalt ise kohandatud keeleliselt sobivaks ilma välise mõjuta.

- **Näide 1 (kohalik loome):** filmi „RV” (2006) sihtkeelne pealkiri „Veerev segadus”. Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis kõnealusele pealkirjale semantiliselt identset pealkirja ei ole. „RV” on lühend sõnast „recreational vehicle”, mille tähendus „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II” järgi on „autosuvila” (SIESSAP II 2011 *sub* recreational vehicle).
- **Näide 2 (levinud loome):** filmi „Upside Down” (2013) sihtkeelne pealkiri „Paralleelmaailmad”, millega semantiliselt identne sihtkeelne pealkiri on kasutusel näiteks Venemaal - „Параллельные миры” (http://www.imdb.com/title/tt1374992/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2). „Vene-eesti sõnaraamat 2” järgi on sõna „параллельный” tähendus eesti keeles „paralleelne” (VES 2 2000 *sub* параллел/ьный) ning „Vene-eesti sõnaraamat 1” järgi sõna „мир” üks tähendusi „maailm” (VES 1 2000 *sub* мир I).
- **Näide 3 (levinud loome – ülemaailmselt kasutatava ingliskeelse pealkirja otsetõlge):** filmi „El camino de los ingleses” (2008) sihtkeelne pealkiri „Suvevihm”, mis on filmi ülemaailmse ingliskeelse pealkirja „Summer Rain” otsetõlge. (http://www.imdb.com/title/tt0477273/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

6) Sihtkeele vaste (*established equivalent*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** sihtkeelsel pealkirjastamisel sõnaraamatute või keelekasutuse järgi lähtekeelse pealkirja ekvivalentseks vasteks tunnistatud sihtkeelse termini või väljendi kasutamine.
- **Näide:** filmi „State of Play“ (2009) sihtkeelne pealkiri „Asjade seis“. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõnaühendi „state of play“ üks tähendusi eesti keeles „asjade seis“ (SIESSAP II 2011 *sub* state of play 2).

7) Üldistus (*generalization*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** sihtkeelsel pealkirjastamisel üldisema või neutraalsema vaste kasutamine.
- **Näide:** filmi „Grown Ups“ (2010) sihtkeelne pealkiri „Suured“.

8) Lingvistiline laiendamine (*linguistic amplification*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** lähtekeelse pealkirjaga võrreldes sihtkeelsel pealkirjastamisel rohkema arvu sõnade kasutamine.
- **Näide:** filmi „Superman Returns“ (2006) sihtkeelne pealkiri „Superman tuleb tagasi“. Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Superman naaseb“.

9) Lingvistiline tihendamine (*linguistic compression*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** lähtekeelse pealkirjaga võrreldes sihtkeelsel pealkirjastamisel vähema arvu sõnade kasutamine.
- **Selgitus:** Lähtekeelsete sõnade arvu võrdlemisel sihtkeelsete sõnade arvuga ei saa võrreldavate sõnadena arvestada erinevate lähtekeelte artikleid (nt *a, an, the*) ja eessõnasid (nt *on, in, at, for, by, to* jne). Eesti keeles artikleid ei ole ning eessõnad väljenduvad käänetena.
- **Näide:** filmi „Shall We Dance?“ (2005) sihtkeelne pealkiri „Kas tantsime?“. Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Kas me tantsime?“.

10) Otsetõlge (*literal translation*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** sihtkeelsel pealkirjastamisel lähtekeelse sõna, sõnaühendi või väljendi tõlkimine sõnasõnaliselt. See on vormi kokkulangemine sõna või väljendi funktsiooni ja tähendusega.

- **Näide:** filmi „John Tucker Must Die“ (2006) sihtkeelne pealkiri „John Tucker peab surema“.

11) Modulatsioon (*modulation*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** sihtkeelsel pealkirjastamisel vaatepunkti, fookuse või kognitiivse kategooria leksikaalne või struktureaalne muutmine.
- **Näide:** filmi „In Her Shoes“ (2005) sihtkeelne pealkiri „Laenatud kingadega“. Isikustatud lähtekeelne pealkiri muudetakse sihtkeelsel pealkirjastamisel ilma vaatepunktita pealkirjaks.

12) Täpsustus (*particularization*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** sihtkeelsel pealkirjastamisel täpsema või konkreetsema termini või sõnaühendi kasutamine.
- **Näide:** filmi „Terre des ours“ (2014) sihtkeelne pealkiri „Pruunkarude maa“. „Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „terre“ üks tähendusi eesti keeles „maa“ (PES 1995 *sub* terre 1)) ning sõna „ours“ üks tähendusi „karu“ (PES 1995 *sub* ours 1)).

13) Vähendamine (*reduction*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** sihtkeelsel pealkirjastamisel lähtekeelses pealkirjas sisalduva informatsiooni vähendamine.
- **Näide:** animafilmi „Horton Hears a Who“ (2008) sihtkeelne pealkiri „Horton“.

14) Transpositsioon (*transposition*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** sihtkeelsel pealkirjastamisel grammatilise kategooria muutmine, mis väljendub sõna või sõnaühendi käände (nimetav, saav, alalütlev jne), arvu (ainsus, mitmus) või ajavormi (minevik, olevik, tulevik) muutmisenä.
- **Selgitus:** Töö autor pidas vajalikuks kontekstipõhisesse definitsiooni kaasata ka arvu ja ajavormi kriteeriumid.
- **Näide 1 (kääne):** filmi „Edge of Darkness“ (2010) sihtkeelne pealkiri „Pimeduse äärel“. Lähtekeelse pealkirja omastavast käändest on sihtkeelsel pealkirjastamisel moodustatud alalütlev kääne.

- **Näide 2 (arv):** filmi „Legends of Valhalla: Thor” (2011) sihtkeelne pealkiri „Valhalla Legend: Thor”. Lähtekeelse sõna vorm on sihtkeeles muudetud mitmuslikust ainsuslikuks (*Legends* – Legend).
- **Näide 3 (ajavorm):** filmi „Als der Weihnachtsmann vom Himmel fiel” (2012) sihtkeelne pealkiri „Kui jõulumees alla sajab”. Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Kui jõulumees taevast alla kukkus”. Sõna „fiel” on saksa keeles üks sõna „fallen” mineviku vorme. Sihtkeelsel pealkirjastamisel on kõnealuse pealkirja puhul rakendatud ajavormi transpositsiooni – lähtekeelse pealkirja ajavorm on sihtkeeles pealkirjas muudetud minevikust olevikuks.

15) Variatsioon (*variation*)

- **Kontekstipõhine definitsioon:** sihtkeelsel pealkirjastamisel lingvistilise variatsiooni aspekte mõjutavate lingvistiliste elementide muutmine, mis ilmneb sihtkeelse pealkirja tooni erinevuses lähtekeelse pealkirja toonist. See võib väljenduda sihtkeelsel pealkirjastamisel sünonüümide või sama tähendusega sõnade kõnekeelsete vastete kasutamisenä.
- **Näide:** animafilmi „Happy Feet” (2006) sihtkeelne pealkiri „Lustakad jalakesed”. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I” järgi on sõna „foot” üks tähendusi eesti keeles „jalg” (SIESSAP I 2011 *sub* foot¹1(a)).

2.2.2. Mitterakendatavad tehnikad

- **kompensatsioon** (*compensation*) – kompensatsioon kui tehnika, mis tähistab lähteteksti informatsioonelemendi või stilistilise efekti ümberasetamist sihttekstis jäetakse meetodist välja, kuna seda on keeruline kasutada lause või lausest väiksemate tekstiühikute analüüsimiseks. Tavaliselt on väikseim ühik, milles informatsiooni või stilielementi saab ümber asetada lõik.

- **kirjeldus** (*description*) – kirjeldust kui tehnikat, mis tähistab termini või väljendi asendamist selle vormi või/ja funktsiooni kirjeldusega kinolevi statistikate uurimise järgi filmide sihtkeelsel pealkirjastamisel ei rakendata.
- **asendus** (*substitution*) – asendus kui tehnika, mis tähistab lingvistiliste elementide asendamist paralingvistiliste elementidega, jäetakse meetodist välja tingituna selle paralingvistilisest loomusest.

2.2.3. Küsimustiku alusel tuletatud tehnika

Eelnevalt küsimustiku vastuste põhjal tehtud kolme hüpoteesipõhise järelduse alusel tuletatakse järgnevalt veel üks tehnika, mis koos Molina ja Abiri tehnikatega kaasatakse arendatavasse meetodisse. Tehtud järeldused olid järgnevad:

- 1) kirjandusteose ekraniseeringu sihtkeelsel pealkirjastamisel võetakse sageli üle filmi aluseks oleva raamatu sihtkeelne pealkiri.
- 2) teatud filmide sihtkeelsel pealkirjastamisel tuletatakse pealkirjad varem Eesti teleekraanidel näidatud seriaalide ja sarjade sihtkeelsete pealkirjade järgi.
- 3) järjefilmi levitamisel lähtutakse sihtkeelsel pealkirjastamisel enamasti filmiseeria esimest osa levitanud ettevõtte tuletatud sihtkeelsest pealkirjast.

Kõik kolm järeldust viitavad erinevatest aspektidest lähtuvalt juba teatud olemasoleva sihtkeelse pealkirja ülevõtmisele. Järelduste ühisest mustrist tuletab töö autor tehnika, mille nimetuseks saab „ülevõtt“ ning mille definitsioon on järgnev: juba olemasoleva kohaliku sihtkeelse pealkirja ülevõtmine. Olemasolevaks sihtkeelseks pealkirjaks võib olla ekraniseeringu aluseks oleva kirjandusteose, varasemalt kohalikel telekanalitel näidatud seriaali või sarja, järjefilmile eelneva filmi või eelnevate filmide seeriat tähistav sihtkeelne pealkiri. Definitsiooniga kaasnevad täpsustused:

- a) tuleb eristada kahte tüüpi ekraniseeringute sihtkeelseid pealkirju - neid, mis on üle võtnud kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ja neid, mille on üle võtnud kirjandusteos, kui raamat on sihtkeelsena ilmunud pärast sellel põhineva linateose kohalikku filmilevisse jõudmist. Viimaseid ei loeta eritlusmeetodi rakendamisel ülevõtuks.
- b) ülevõtuks loetakse vaid need järjefilmide sihtkeelsed pealkirjad, mille ainus erinevus seeria esimese osa või eelnevate osade sihtkeelsetest pealkirjadest on pealkirjas sisalduv arv, mis annab ülevaate filmi kronoloogilisest kuuluvusest seerias. Kui sihtkeelne pealkiri sisaldab võrreldes eelneva või eelnevate samasse seeriasse kuuluvate sihtkeelsete pealkirjadega peale arvu veel teisi muudatusi (nt laienduse või kalkana tuvastatavat alapealkirja), siis ei loeta seda pealkirja eritlusmeetodi rakendamisel ülevõtuks.

2.2.4. Meetodi määratlemine ja jaotumine

Küsimusele, kuidas määratleda protsessi, mille käigus filmid saavad sihtkeelsed pealkirjad ei andnud filmilevitamisettevõtete esindajad ühest vastust. Töö autor tuletas lahknevatest seisukohtadest, mille järgi pealkirju tõlgitakse, kohandatakse või pannakse (st kasutatakse diskursiivse loome) järeltule, et tegemist on pealkirjastamisega ning tõlkimine, kohandamine ja pealkirja panemine on selle protsessi erinevad protseduurid. Lisaks tuletas töö autor küsitlusest saadud hüpoteeside alusel tehnika (ülevõtt), mis ei kategoriseeru ei tõlkimise, kohandamise ega pealkirja panemise alla. Tekib küsimus, kuidas pealkirjastamise meetodit määratleda.

Koos töö autori tuletatud ülevõtu tehnikaga koosneb konstrueeritav eritlusmeetod 18 tehnikast. Funktsioonidelt jaotuvad tehnikad neljaks kategooriaks – tõlkimiseks, kohandamiseks, diskursiivseks loomeks ja ülevõtuks. Tõlkimise alla kuuluvaks saab lugeda otsetõlke, sihtkeele vaste ja kalka. Kohandamise alla kuuluvaks saab lugeda mugandamise, laiendamise, vähendamise, lingvistilise laiendamise, lingvistilise tihendamise, üldistuse, täpsustuse, modulatsiooni, transpositsiooni, ja

variatsiooni. Diskursiivseks loome alla kuuluvaks saab lugeda kohaliku ja levinud diskursiivse loome. Ülevõtu alla kuuluvaks saab lugeda koos töö autori tuletatud tehnikaga ka otsese ja kodustava laenamise.

Kategooriate ja tehnikate kooslusest on võimalik moodustada hierarhia, mis võimaldab välja selgitada tõlkimise kui protsessi osakaalu filmide sihtkeelsel pealkirjastamisel. Sel eesmärgil nimetatakse tõlkimise ja kohandamise kategooriad vastavalt ümber „Otseseks tõlkimiseks” ja „Kaudseks tõlkimiseks”. Kahele nimetatud kategooriale järgneb hierarhias „Ülevõtt”, mille alla kuuluvad tehnikad nimetatakse ühtlustamise eesmärgil kodustavaks, otseseks ja allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtuks. Kodustav ülevõtt hõlmab mingil määral küll kohandamist, kuid mitte piisavalt, et lugeda see kaudse tõlkimise alla kuuluvaks. „Diskursiivse loome” kategooria, mis ei muutu, asetub hierarhias viimaseks.

Kinolevi statistikate eritlemisel selgub, et teatud sihtkeelsete pealkirjade loomisel on rakendatud rohkem kui ühte pealkirjastamise tehnikat. Ühel pealkirjal mitme tehnika tuvastamine ei võimalda korpusel eritlusmeetodi rakendamist, sest ühe sihtkeelse pealkirja kuulumine üheaegselt mitme pealkirjastamise tehnika alla võib tekitada vastuolusid pealkirjastamise tehnikate kasutamise tendentside protsentuaalsuse välja selgitamisel. Probleemi lahendamiseks luuakse hierarhiasse „Kaudse tõlkimise” ja „Ülevõtu” kategooriate vahele kategooria „Tõlkimise kombineeritud tehnikad”, mille alla kategoriseeritakse sihtkeelsed pealkirjad, millelt tuvastatakse rohkem kui üks tõlkimise kategooriate alla kuuluv tehnika. Ülevõtt ja diskursiivne loome loetakse kategooriateks, mille alla saavad kuuluda vaid konkreetselt ülevõtud või diskursiivse loome tehnika pealkirjad. Pealkirjad, mis sisaldavad peale ülevõtu või diskursiivse loome ka ühte või rohkemat tõlketehnikat loetakse tõlkimise või tõlkimise kombineeritud tehnikate alla kuuluvaks.

Johtuvalt eritlusmeetodi funktsioonist ja hierarhilisest loomusest nimetatakse seda töös edaspidiselt „Pealkirjastamise taksonoomiaks”. Ideaalis peaks meetod võimaldama välja selgitada tõlkimise kui protsessi reaalse osakaalu filmide sihtkeelsel pealkirjastamisel. Kuna meetod on üles ehitatud lähte- ja sihtkeelsete pealkirjade vastandamisele, siis selgub tõlkimise osakaal sihtkeelsel pealkirjastamisel tõlkimise kategooriate protsentuaalsel vastandamisel ülevõtu ja diskursiivse loome

kategooriatega. Kui lisaks lähte- ja sihtkeelsete pealkirjade vastandamisel põhinevale tulemusele soovitakse teada saada ka seda, kui suures ulatuses ühel või teisel aastal reaalselt pealkirju tõlgiti, siis tuleks tõlkimise kategooriate koguprotsendile juurde liita ka levinud diskursiivse loome tehnika alla kuuluvate pealkirjade koguprotsent.

- **OTSENE TÕLKIMINE**
 - otsetõlge
 - sihtkeele vaste
 - kalka
- **KAUDNE TÕLKIMINE**
 - mugandamine
 - laiendamine
 - vähendamine
 - lingvistiline laiendamine
 - lingvistiline tihendamine
 - üldistus
 - täpsustus
 - modulatsioon
 - transpositsioon
 - a) kääne
 - b) arv
 - c) aeg
 - variatsioon
- **TÕLKIMISE KOMBINEERITUD TEHNIKAD**
- **ÜLEVÕTT**
 - kodustav ülevõtt
 - otsene ülevõtt
 - allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt
 - a) kirjandusteos
 - b) filmiseeria
 - c) seriaal
- **DISKURSIIVNE LOOME**
 - kohalik loome
 - levinud loome

Joonis 3. Pealkirjastamise taksonoomia

3. ANALÜÜS

Järgnevas peatükis kontrollitakse tuletatud eritlusmeetodi rakenduslikkust 2014. aasta Eesti kinolevi statistikal.

3.1. Andmete kogumine

Järgnevalt on tähestikulises järjestuses esitatud ülevaade allikatest, mida meetodi rakenduslikkuse kontrollimisel kasutati. Meetodi rakendamiseks vajalike allikate loetelu ei ole ammendav, olles konkreetselt seotud 2014. aasta kinolevi statistika analüüsimisega.

- **Ajakirjanduslikud väljaanded.** Ajakirjanduslikke väljaandeid kasutatakse allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtu tuvastamiseks. Kasutatud väljaandeks võib olla artikkel või telekava, mille abil leitakse kinnitus seose kohta vaatluse all oleva filmi lähte- ja sihtkeelse pealkirja vahel. Näiteks käesolevas magistritöös refereeritakse ajaleht „Ühistöö” telekava, mis võimaldas tuvastada, et üks 2014. aasta kinolevi sihtkeelne pealkiri on pealkirjastatud varem telekanalil EVTV jooksnud identse, kõnealuse linateose aluseks oleva seriaali sihtkeelse pealkirja järgi.
- **Diplomitööd.** Diplomitöid kasutatakse vaatluse all olevate pealkirjade kohta käivate tsitaatide kasutamiseks ja refereerimiseks. Näiteks käesolevas magistritöös refereeritakse eritlusmeetodi rakendamisel Maria Roosilehe bakalaureusetööd „Ingliskeelsete filmipealkirjade tõlkimine soome ja eesti keelde”. Refereeritakse töö lisa, mis hõlmab eneses filmilevitusettevõtte Forum Cinemas AS esindajalt Siim Rohtlalt kirjavahetuse käigus saadud selgitustega näiteid 2014. aasta kinolevi lähte ja sihtkeelsete pealkirjade kohta.

- **Kirjastuste esindajad.** Kirjastuste esindajatega võetakse vajadusel ühendust allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtu tuvastamiseks. Täpsustatult uuritakse, kas vaatluse all oleva filmi sihtkeelne pealkiri on üle võetud selle linastumisele eelnevalt ilmunud kirjandusteose sihtkeelse pealkirja järgi või on pärast selle linastumist filmi sihtkeelse pealkirja üle võtnud selle järel ilmunud kirjandusteos. Näiteks käesolevas magistritöös konsulteeris töö autor e-posti teel kirjastus Varrak esindaja Krista Kaeraga.
- **Kirjastuste veebilehed.** Kirjastuste veebilehti kasutatakse allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtu tuvastamiseks. Täpsustatult uuritakse, kas eestikeelse raamatu ilmumisega samal aastal kinolevisse jõudnud ekraniseeringu sihtkeelne pealkiri on allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt või mitte. Kirjastuste veebilehtedel olevad ilmumiskuupäevad kõrvutatakse meetodi rakendamisel veebilehel <http://www.forumcinemas.ee> märgitud linastumiskuupäevadega. Käesolevas magistritöös kasutati allikatena järgnevate kirjastuste veebilehti: Tänapäev (<http://www.tnp.ee>), Varrak (<http://varrak.ee>), ja Tallinna Raamatukirjastus (<http://www.raamatukirjastus.ee>).
- **Keelespetsialistid.** Keelespetsialistide (õppejõud ja tõlkijad) abi kasutatakse keerulisemate, meetodi rakendaja jaoks esimeseks võõrkeeleks mitteolevate lähtekeelsete pealkirjade sihtkeelse pealkirjastamise tehnikate tuvastamiseks. Teatud sihtkeelsed pealkirjad, mille loomisel kasutatud pealkirjastamise tehnikaid ei ole võimalik sõnaraamatute abil tuvastada, eeldavad originaalpealkirja lähtekultuuri tundmist. Sellest johtuvalt konsulteeris magistritöö autor käesoleva magistritöö tarvis ajavahemikus 25.04-02.06.2016 kümne spetsialistiga – Antonina Kostina, Askur Alas, Joanna Dagmara Dobosz, Krõõt Kaljusto-Munck, Margit Juurikas, Merike Jürna, Oksana Palikova, Reet Alas, Triin Lõbus, Ülar Ploom.
- **Sõnaraamatud ja sõnastikud.** Sõnaraamatuid kasutatakse sihtkeele vaste ja kalka tuvastamiseks. Viimase tehnika tuvastamisel lähtutakse arusaamast, et otsitavat sõna või sõnaühendit ei ole võimalik sõnaraamatute ja sõnastike abil leida, st need ei ole kirjakeeles kasutusel. Meetodi rakenduslikkuse kontrollimiseks kasutati käesolevas magistritöös 22 sõnaraamatut ja sõnastikku.

- **Veebileht – Eesti keele seletav sõnaraamat** (<http://www.eki.ee/dict/ekss>). EKSS veebilehte kasutatakse erinevate tehnikate tuvastamise käigus sõnade tähenduste ja kirjakeelelise kasutamise kontrollimiseks ning sünonüümide välja selgitamiseks.
- **Veebileht – Ester** (<https://www.ester.ee>). 17 Eesti suurema raamatukogu ühiskataloogi kasutatakse allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtu tuvastamiseks. Seda kasutatakse, et välja selgitada, kas korpuses märgitud ekraniseeringute aluseks olevatel kirjandusteostel on eestikeelsed tõlked ning kas need kannavad korpuses märgitud filmiga ühte ja sama sihtkeelset pealkirja.
- **Veebileht – Forum Cinemas** (<http://www.forumcinemas.ee>). Forum Cinemas AS veebilehte kasutatakse allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtu tuvastamiseks. Täpsustatult uuritakse, kas eestikeelse raamatu ilmumisega samal aastal kinolevisse jõudnud ekraniseeringu sihtkeelne pealkiri on allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt või mitte. Forum Cinemas ASi veebilehelt otsitavate filmide linastumiskuupäevad kõrvutatakse meetodi rakendamisel kirjastuste veebilehtedel märgitud ilmumiskuupäevadega.
- **Veebileht – Google Translate** (<https://translate.google.ee>). Google Translate'i kasutatakse meetodi rakendaja jaoks esimeseks võõrkeeleks mitteolevate lähtekeelsete (käesolevas magistritöös mitteinglisekeelsete) pealkirjade sihtkeelse pealkirjastamise tehnikate tuvastamiseks. Kõnealust allikat kasutades tuleb silmas pidada, et tegemist on masintõlkeprogrammiga, mis töötab läbi miljoneid inimese tõlgitud tekste ning selle kasutamisse tuleb suhtuda ettevaatlikkusega. Ei tasu eeldada, et kõnealune programm annab lähtekeelsesesse aknasse sõna või lauset kirjutades sihtkeelses aknas üks-ühele vaste. Näiteks kui soovida saada ingliskeelsele lähtepealkirjale „Some Like It Hot” venekeelne tõlge, siis Google Translate annab selle esmaseks vasteks „В джазе только девушки” (eesti k. „Džässis ainult tüdrukud”) ehk semantiliselt täiesti erineva sihtkeelse pealkirja, mille all näitena esitatud film sai kuulsaks Venemaal ja ülejäänud endiseaegses Nõukogude Liidus. Et võimalikke eksitusi vältida ning saada tehnikate tuvastamiseks kõige otsesem sihtkeele vaste tuleb pealkiri lähtekeelses aknas tükeldada sõnade kaupa üks teise alla.

- **Veebileht – IMDB** (<http://www.imdb.com>). IMDB alalehekülge Release Dates kasutatakse kohaliku ja levinud diskursiivse loome tehnikate tuvastamiseks. Meetodi rakendamisel loetakse kohalikuks loomeks sihtkeelsed pealkirjad, millel ei ole IMDB lähte- ja sihtkeelsete pealkirjade loendites semantiliselt identset vastet, st sihtkeelsed pealkirjad, mis on kasutusele võetud vaid ühes konkreetses riigis. Levinud loomeks loetakse semantiliselt identsed sihtkeelsed pealkirjad, mis on IMDB järgi kasutusele võetud mitmes riigis.
- **Veebileht – Wikipedia** (<https://www.wikipedia.org>). Veebilehte Wikipedia kasutatakse sihtkeelse pealkirjastamise tehnikate tuvastamisel kontekstuaalse taustainformatsiooni allikana. Kõnealune veebileht võimaldab kinnitada otsese ja kodustava ülevõtu tuvastamist.
- **Veebileht – Youtube** (<https://www.youtube.com>). Veebilehte Youtube kasutatakse sihtkeelse pealkirjastamise tehnikate tuvastamisel kontekstuaalse taustainformatsiooni allikana.

3.2. Analüüs

Töö korpuse kirjade sihtkeelsel pealkirjastamisel kasutatud pealkirjastamise tehnikate välja selgitamiseks kogus töö autor filmide eesti- ja lähtekeelsed pealkirjad vastavate veergudega („Eestikeelne pealkiri”, „Originaalpealkiri”) ühte suurde Microsoft Office Exceli dokumenti ning järjestas need sihtkeelsete pealkirjade järgi tähestikuliselt. Autor määras igale pealkirjale omase või omased pealkirjastamise tehnikad ning lisas need tabeli viimase veeru „Pealkirjastamise tehnika” alla. Protsentuaalsete tulemuste saamiseks kasutas töö autor eelnimetatud tabelarvutustarkvara filtreerimistööriista.

Järgnevalt on esitatud 2014. aasta kinolevi statistika analüüs. Analüüsis vaatluse all olevad pealkirjad on järjestatud tähestikuliselt kategooriate ja tehnikate kaupa. Iga kirje sisaldab vastava kategooria ja tehnika alla kuuluva filmi sihtkeelset ja lähtekeelset (sulgudes) pealkirja. Vajadusel on kirjele lisatud kommentaar ning teatud pealkirjadele, millelt on tuvastatud rohkem kui ühe tehnika kasutamine, võrrandit meenutav kasutatud tehnikate loetelu.

Tehnikate tuvastamise korrektsuse huvides on lähtekeelsetele pealkirjadele, täpsemalt neid pealkirju moodustavatele sõnadele leitud nende tõlkevasted. Vasted on leitud pea kõikidele meetodi rakendaja esimeseks võõrkeeleks mitteolevate keelte sõnadele (v.a. keeletespialistiga konsulteerimise korral). Magistritöö mahu huvides on meetodi rakendaja esimeseks võõrkeeleks (käesoleva magistritöö autori puhul on selleks inglise keel) oleva keele tõlkevasted esitatud valikuliselt, st tõlkimata on jäetud riikide nimed, sidesõnad, isiku soole viitavad tiitlid ja baassõnavarasse kuuluvad sõnad (nö. sõnad, mille keeleõppija omandab esimeste seas). Vasteid ei ole esitatud kalka, kodustava-, otsese- ja allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtu tuvastamiseks. Diskursiivse loome alla kuuluvate pealkirjade juurde selgitustena lisatud hüpoteetilised otsetõlked on lähte- ja sihtkeelse pealkirja erinevuse illustreerimiseks esitanud töö autor. Iga diskursiivne loome on määratud eeldusel, et allikana kasutatav veebilehe IMDB alalehekülg “Release Dates” hõlmab eneses sihtkeelsete pealkirjade ammendavat loendit. Analüüsi kokkuvõtliku tabeli kujul leiab töö lugeja töö lisadest (Lisa 4).

3.2.1. Otsene tõlkimine

3.2.1.1. Otsetõlge

- 1) 3 päeva tappa (3 Days to Kill)**
- 2) 7. põialpoiss (The 7th Dwarf)**
- 3) Adele'i elu (La vie d'Adèle)** - Kinolevi statistikasse on lisatud kõnealuse filmi ülemaailmselt kasutatav alternatiivne ingliskeelne pealkiri „Blue is the Warmest Colour”. Filmi originaalpealkiri on „La vie d'Adèle” (http://www.imdb.com/title/tt2278871/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2). „Prantsuse-eesti sõnaraamat” järgi on sõna „vie” tähendus eesti keeles „elu” (PES 1995 *sub* vie).
- 4) Ahvide planeedi koidik (Dawn of the Planet of the Apes)**
- 5) Armastusega, Rosie (Love, Rosie)**
- 6) Belle ja Sebastien (Belle et Sebastien)**

- 7) **Escobar: kaotatud paradiis (Escobar: Paradise Lost)**
- 8) **Exodus: Jumalad ja kuningad (Exodus: Gods and Kings)**
- 9) **Galaktika valvurid (Guardians of the Galaxy)**
- 10) **Geograaf jõi gloobuse maha (The Geographer Drank His Globe Away / Географ глобус пропил)** - Kinolevi statistikasse on lisatud kõnealuse filmi ülemaailmselt kasutatav alternatiivne ingliskeelne pealkiri „The Geographer Drank His Globe Away” ja lähtekeelne pealkiri „Географ глобус пропил”. „Vene-eesti sõnaraamat 1“ järgi on sõna „географ“ tähendus eesti keeles „geograaf“ (VES 1 2000 *sub* географ), sõna „глобус“ tähendus „(maa)gloobus“ (VES 1 2000 *sub* глобус) ning „Vene-eesti sõnaraamat 2“ järgi on sõna „пропить“ üks tähendusi „maha jooma“ (VES 2 2000 *sub* пропить 1.).
- 11) **Grand Budapest Hotell (The Grand Budapest Hotel)**
- 12) **Hr. Banksi päästmine (Saving Mr. Banks)**
- 13) **Härri Peabody ja Sherman (Mr. Peabody and Sherman)**
- 14) **Iseloomuga kingitus (Present with an Attitude)** - Kinolevi statistikasse on lisatud kõnealuse filmi ülemaailmselt kasutatav alternatiivne ingliskeelne pealkiri „Present with an Attitude”. Filmi originaalpealkiri on „Подарок с характером” (<http://www.forumcinemas.ee/eng/Event/300013/>). „Vene-eesti sõnaraamat 2“ järgi on sõna „подарок“ tähendus eesti keeles „kingitus“ (VES 2 2000 *sub* подарок) ning sõna „характер“ tähendus „iseloom“ (VES 2 2000 *sub* характер).
- 15) **Ja nii see läheb (And So it Goes)**
- 16) **Jaauari kaks palet (The Two Faces of January)**
- 17) **Jõulupuud 1914 (Ёлки 1914)** - „Vene-eesti sõnaraamat 1“ järgi on sõna „ёлка“ üks tähendusi eesti keeles „jõulupuu“ (VES 1 2000 *sub* ёлка/а 2.).
- 18) **Kaks päeva, üks öö (Deux Jours, Une Nuit)** – „Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „deux“ üks tähendusi eesti keeles „kaks“ (PES 1995 *sub* deux 1. 1)), sõna „jour“ üks tähendusi „päev“ (PES 1995 *sub* jour 1)), sõna „une“ üks tähendusi „üks“ (PES 1995 *sub* un, une 1.), ja sõna „nuit“ tähendus „öö“ (PES 1995 *sub* nuit).

- 19) Kaukaasia vang (Кавказская пленница)** – „Vene-eesti sõnaraamat 1“ järgi on sõna „кавказская“ üks tähendusi eesti keeles „Kaukaasia“ (VES 1 2000 *sub* кавказск/ий) ning „Vene-eesti sõnaraamat 2“ järgi sõna „пленница“ tähendus „vang“ (VES 2 2000 *sub* пленник).
- 20) Kes iganes (N’importe qui)** – „Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „n’importe“ üks tähendusi eesti keeles „ükskõik“ (PES 1995 *sub* importer II) ja sõna „qui“ üks tähendusi „kes“ (PES 1995 *sub* qui 2.).
- 21) Kääbik: viie väe lahing (The Hobbit: The Battle of the Five Armies)**
- 22) LEGO film (The LEGO Movie)**
- 23) Lõputu armastus (Endless Love)**
- 24) Maagia kuuvalgel (Magic in the Moonlight)**
- 25) Madagaskari pingviinid (Penguins of Madagascar)**
- 26) Me oleme parimad! (Vi är bäst!)** – „Rootsi-eesti sõnaraamat: ~100 000 märksõna“ järgi on asesõna „vi“ tähendus eesti keeles „me“ (RES 2004 *sub* vi I), sõna „är“ tähendus „olema“ (RES 2004 *sub* vara/är/var/varit) ning sõna „bäst“ üks tähendusi „parim“ (RES 2004 *sub* bäst 1.).
- 27) Meeletu august (Mieletön elokuu)** – „Soome-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „mieletön“ tähendus eesti keeles „meeletu“ (SES2 2006 *sub* mielet|ön) ja sõna „elokuu“ üks tähendusi „august“ (SES2 2006 *sub* elokuu).
- 28) Mina, Frankenstein (I, Frankenstein)**
- 29) Nagu ülal / nõnda all (As Above / So Below)**
- 30) New York, ma armastan sind (New York, I Love You)**
- 31) Näljamängud: Pilapasknäär – Osa 1 (The Hunger Games: Mockingjay – Part 1)** – allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (ekraniseering) + otsetõlge = otsetõlge. Võib eeldada, et osa sihtkeelsest pealkirjast on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatute eestikeelsete pealkirjade järgi. Seeria esimene osa „Näljamängud“ ilmus eesti keeles aastal 2009 (http://www.ester.ee/record=b2522733*est) ja kolmas osa „Pilapasknäär“ aastal 2011 (http://www.ester.ee/record=b2659475*est).

- 32) Nümfomaan I osa (Nymphomaniac Volume I)** - „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „nymphomaniac“ tähendus eesti keeles „nümfomaan“ (SIESSAP I 2011 *sub* nymphomaniac).
- 33) Oled sa siin (Are You Here)**
- 34) Postimees Pat (Postman Pat)**
- 35) Preili Julie (Miss Julie)**
- 36) Puistake mu tuhk Bergdorfi (Scatter My Ashes at Bergdorf's)** - „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „scatter“ üks tähendusi eesti keeles „laiali puistama“ (SIESSAP II 2011 *sub* scatter 1).
- 37) Päästa meid kurjast (Deliver Us From Evil)**
- 38) Reis Itaaliasse (The Trip to Italy)**
- 39) Rüütel Rooste (Ritter Rost)** - „Saksa-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „Ritter“ üks tähendusi eesti keeles „rüütel“ (SES 2007 *sub* Ritter 1)) ja sõna „Rost“ üks tähendusi „rooste“ (SES 2007 *sub* Rost¹1)).
- 40) Segatud tunded (Смешанные чувства)** - „Vene-eesti sõnaraamat 2“ järgi on sõna „смешанный“ üks tähendusi eesti keeles „segatud“ (VES 2 2000 *sub* смешанный 2.) ning sõna „чувство“ üks tähendusi „tunne“ (VES 2 2000 *sub* чувств/во 3.).
- 41) Seitsmes poeg (The Seventh Son)**
- 42) Sils Maria pilved (Clouds of Sils Maria)**
- 43) Stonehearsti vaimuhaigla (Stonehearst Asylum)** - „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „asylum“ üks tähendusi eesti keeles „hullumaja“ (SIESSAP I 2011 *sub* asylum 2).
- 44) Suured kurjad hundid (Big Bad Wolves)**
- 45) Sõge armastus (Amour fou)** – „Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „amour“ tähendus eesti keeles „armastus“ (PES 1995 *sub* amour 1.) ja omadussõna „fou“ tähendused „hull“ ja „meeletu“ (PES 1995 *sub* fou (fol), folle 1. 1) 2)).

- 46) Sõprade sõbrad (Друзья друзей)** – „Vene-eesti sõnaraamat 1“ järgi on sõna „друг“ üks tähendusi eesti keeles „sõber“ (VES 1 2000 *sub* друг I). Sõnad „друзья“ ja „друзей“ on sõna „друг“ mitmuse vormid (vastavalt nominatiiv ja genitiiv).
- 47) Tere tulemast New Yorki (Welcome To New York)**
- 48) Tuhat korda head ööd (Tusen ganger god natt)** – „Norra-eesti eesti-norra sõnaraamat“ järgi on sõna „tusen“ tähendus eesti keeles „tuhat“ (NEENS 2005 *sub* tusen), sõna „ganger“ tähendus „korda“ (NEENS 2005 *sub* 1 gang), ja sõnaühendi „god natt“ tähendus „head ööd!“ (NEENS 2005 *sub* god).
- 49) Valed võmmid (Wrong Cops)**
- 50) Viimased päevad Marsil (Last Days on Mars)**
- 51) Wall Streeti hunt (The Wolf of Wall Street)** – Raamatu eestikeelse tõlke avaldas kirjastus Tallinna Raamatukirjastus 12. detsembril 2016 (<http://www.raamatukirjastus.ee/toode/wall-streeti-hunt/>). Raamatu ekraniseering jõudis kohalikku kinolevisse 7. veebruaril 2014 (<http://www.forumcinemas.ee/Event/299775/>).
- 52) Öö muuseumis: Hauakambri saladus (Night at the Museum: Secret of the Tomb)** - „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „tomb“ üks tähendusi eesti keeles „hauakamber“ (SIESSAP II 2011 *sub* tomb).
- 53) Üks kohtumine (Une rencontre)** - „Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „une“ üks tähendusi eesti keeles „üks“ (PES 1995 *sub* une) ning sõna „rencontre“ erinevad tähendused „kohtamine“, „kokkusaamine“, „kokkutulek“, „kokkusattumus“, „kokkupõrge“, „konflikt“, „kahevõitlus“, „duell“ (PES 1995 *sub* rencontre).
- 54) X-Mehed: Tulevase möödaniku päevad (X-Men: Days of Future Past)**

3.2.1.2. Sihtkeele vaste

- 1) **Diplomaatia (Diplomatic)** – „Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „diplomatie“ tähendus eesti keeles „diplomaatia“ (PES 1995 *sub* diplomatie).
- 2) **Ettemääratus (Predestination)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „predestination“ üks tähendusi eesti keeles „ettemääratus“ (SIESSAP II 2011 *sub* predestination).
- 3) **Firmapidu (Корпоратив)** – Maailma keelte ja kultuuride kolledži Slavistika osakonna vene keele lektori Oksana Palikova hinnangul on sõna „корпоратив“ kõnekeelne sõna, mis võeti kasutusele millalgi 90-ndate algul. Sõna oma algses tähenduses viitas moodusele, kuidas selleaegsed ettevõtted demonstreerisid enda jõukust. Õppejõud on märkinud, et tänapäeval kõnealune sõna enam otseselt sellist konnotatsiooni ei sisalda - tänapäeval tähistab see lihtsalt firmapidu ilma ettevõtte jõukusele otseselt viitamata.
- 4) **Grillipidu (Barbecue)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „barbecue“ üks tähendusi eesti keeles „grillpidu“ (SIESSAP I 2011 *sub* barbecue¹ 2).
- 5) **Immigrant (The Immigrant)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „immigrant“ üks tähendusi eesti keeles „immigrant“ (SIESSAP I 2011 *sub* immigrant).
- 6) **Jäljed (Tracks)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „track“ üks tähendusi eesti keeles „jäljed“ (kasutatakse tihti mitmuse vormis) (SIESSAP II 2011 *sub* track¹ 2).
- 7) **Kihv (Tusk)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „tusk“ üks tähendusi eesti keeles „kihv“ (SIESSAP II 2011 *sub* tusk).
- 8) **Kohtunik (The Judge)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „judge“ üks tähendusi eesti keeles „kohtunik“ (SIESSAP I 2011 *sub* judge¹ 1).

- 9) **Kongress (Congress)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „congress“ tähendus eesti keeles „kongress“ (SIESSAP I 2011 *sub* congress 1, 2, 3).
- 10) **Kus hundist juttu (Speak of the Devil / Лерок на помине)** – Kinolevi statistikasse on lisatud kõnealuse filmi ülemaailmselt kasutatav alternatiivne ingliskeelne pealkiri „Speak of the Devil“ ja lähtekeelne pealkiri „Лерок на помине“. „Vene-eesti seletav sõnaraamat“ järgi on väljendi/ütluse „лерок на помине“ tähendus eesti keeles „kus hundist räägid...“ (VESS 2001 *sub* лёгкий 6.).
- 11) **Lubadus (A Promise)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „promise“ üks tähendusi eesti keeles „lubadus“ (SIESSAP II 2011 *sub* promise² 1).
- 12) **Lõpupidu (Выпускной)** – „Vene-eesti sõnaraamat 1“ järgi on sõna „выпускной“ üks tähendusi eesti keeles „lõpu-“ (VES 1 2000 *sub* выпускн/ой 1.). Maailma keelte ja kultuuride kolledži Slavistika osakonna vene keele lektori Oksana Palikova hinnangul on sõna „выпускной“ sihtkeele vaste eesti keeles „Lõpupidu“. Õppejõud on rõhutanud, et tuleb meeles pidada, et sõna „выпускной“ on kõnekeelne, samas kui näiteks sõnaühend "выпускной бал" on formaalne, st sõnaühend, mida kasutatakse ametlikes tekstides.
- 13) **Poisipõli (Boyhood)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „boyhood“ tähendus eesti keeles „poisipõlv“ (SIESSAP I 2011 *sub* boyhood).
- 14) **Praht (Trash)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on nimisõna „trash“ erinevad tähendused eesti keeles „prügi“, „rämps“, „kõnts“, ja „pahn“ (SIESSAP II 2011 *sub* trash¹ 1).
- 15) **Päästmine (The Salvation)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „salvation“ üks tähendusi eesti keeles „päästmine“ (SIESSAP II 2011 *sub* salvation 2).
- 16) **Raev (Fury)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „fury“ üks tähendusi eesti keeles „raev“ (SIESSAP I 2011 *sub* fury 1).

- 17) **Sabotaaž (Sabotage)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „sabotage“ üks tähendusi eesti keeles „sabotaaž“ (SIESSAP II 2011 *sub* sabotage¹ 1, 2).
- 18) **Seiklejad (Авантюристы)** – „Vene-eesti sõnaraamat 1“ järgi on sõna „авантюрист“ üks tähendusi eesti keeles „seikleja“ (VES 1 2000 *sub* авантюрист).
- 19) **Sügavik (Djúpið)** – Tõlkija Askur Alase hinnangul on islandikeelse pealkirja sihtkeelne vaste „Sügavik“.
- 20) **Tšempionid (Чемпионы)** – „Vene-eesti sõnaraamat 2“ järgi on sõna „чемпион“ üks tähendusi eesti keeles „tšempion“ (VES 2 2000 *sub* чемпион).
- 21) **Tähtedevaheline (Interstellar)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „interstellar“ tähendus eesti keeles „tähtedevaheline“ (SIESSAP I 2011 *sub* interstellar).
- 22) **Vääramatu jõud (Force Majeure)** – „Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on sõnaühendi „force majeure“ üks tähendusi eesti keeles „vääramatu jõud“ (PES 1995 *sub* force 1. 2)).

3.2.1.3. Kalka

- 1) Inimkapital (Il capitale umano)
- 2) Kaheöösuhe (Two Night Stand)
- 3) Kastitrollid (The Boxtrolls)
- 4) Lilledepäev (Day of the Flowers)
- 5) Lõvisüda (Leijonasydän)
- 6) Need for Speed: Kiirusevajadus (Need for Speed) – ülevõtt (otsene) + kalka = kalka
- 7) Novembrimees (The November Man)
- 8) Seksivideo (Sex Tape)
- 9) Sipelgapoiss (Antboy)
- 10) Talvemuinasjutt (Winter's Tale)
- 11) Völumaja (The House of Magic)

3.2.2. Kaudne tõlkimine ehk kohandamine

3.2.2.1. Laiendamine

- 1) **Dracula: Jutustamata lugu (Dracula Untold)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „untold“ üks tähendusi eesti keeles „jutustamata“ (SIESSAP II 2011 *sub* untold 1).

Sihtkeelsel pealkirjastamisel on kasutatud lähtekeelses pealkirjas puuduvat, täpsustavat sõna „lugu”.

- 2) **Haarang 2: Kõrilõikajad (The Raid 2)** – allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (järjefilm) + laiendamine = laiendamine. Sihtkeelsele pealkirjale on lisatud lähtekeeles puuduv alapealkiri „kõrilõikajad”.
- 3) **Neetud naabrid (Neighbors)** – sihtkeelsel pealkirjastamisel on kasutatud lähtekeelses pealkirjas puuduvat, täpsustavat sõna „neetud”.
- 4) **Noa laev (Noah)** - ülevõtt (kodustav) + laiendamine = laiendamine. Filmi kinolevisse toonud ettevõtte Forum Cinema AS esindaja Siim Rohtla on kirjavahetuses Maria Roosilehega kõnealuse sihtkeelse pealkirja kohta märkinud, et selleks sai „Noa laev”, sest „Noa” eraldiseisvana oleks olnud ebaselge. Ta lisas, et „Noa laev” on eesti keeles omamoodi tähenduslik tervik ning kõikidele arusaadav mõiste ja konteksti kandja. (Roosileht 2015: 37)

3.2.2.2. Vähendamine

- 1) **Augustikuu (August: Osage County)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „county“ üks tähendusi eesti keeles „maakond“ (SIESSAP I 2011 *sub* county). Sihtkeelsest pealkirjast on välja jäetud lähtekeelses pealkirjas esinev sõnaühend „Osage County“ (tõlkes „Osage maakond”).

- 2) **Ninasarvik Otto (Otto er et næsehorn)** – Taani keele spetsialisti Merike Jürna järgi esinevad nimisõnad taani keeles reeglina, kas koos määratud või määramata artikliga (kõnealuse pealkirja puhul määramata artikliga „et“), ilma ainult mõnedel juhtudel (nt ametite puhul). Artiklit reeglina eesti keelde ei tõlgita. Artiklid „et“ või „en“ (olenevalt sõna grammatilisest soost) võivad esineda ka tähenduses „üks“ ning ilma kontekstita taani keeles see vahe tähenduses selgelt välja ei tule. Sellest tulenevalt võib Merike Jürna hinnangul lähtekeelse pealkirja otsetõlkeks olla kas „Otto on ninasarvik“ või „Otto on üks ninasarvik“.
- 3) **Transformerid: Väljasuremine (Transformers: Age of Extinction)** – ülevõtt (kodustav) + vähendamine = vähendamine. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „extinction“ tähendus eesti keeles „väljasuremine“ (SIESSAP I 2011 *sub* extinct 2). Sihtkeelsest pealkirjast on välja jäetud lähtekeelses pealkirjas esinev sõna „age“, mille üks tähendusi eesti keeles on „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi „ajastu“ (SIESSAP I 2011 *sub* age¹ 4).

3.2.2.3. Modulatsioon

- 1) **Walesa. Rahva lootus (Wałęsa. Człowiek z nadziei)** – ülevõtt (kodustav) + modulatsioon = modulatsioon. Filmi nimitegelase nimi on kodustatud, poola keele tähestikku kuuluv ę täht on asendatud eesti keele tähestikku kuuluva e tähega.

Maailma keelte ja kultuuride kolledži Slavistika osakonna poola keele õppejõud Joanna Dagmara Doboszi hinnangul on lähtekeelne pealkiri „Człowiek z nadziei“ (ing k. „Man of Hope“) mentaalne lühendus (*mental shortcut*) lausest „Człowiek zrodzony z nadziei“ (ing. k. „A Man Born of Hope“) ja/või lausest „Człowiek powstały z nadziei“ (ing k. „A Man Made of Hope“). Kõnealuse filmi lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks eesti keeles „Lootuse inimene“.

3.2.2.4. Transpositsioon

- 1) **Piire ületades (Transcendence)** – käände transpositsioon. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „transcend“ tähendused eesti keeles „ületama“ ja „üle jõudma“ (SIESSAP II 2011 *sub* transcend). Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „transtsendentsus“. EKSS järgi on selle nimisõna kaudseteks tähendusteks eesti keeles „teispoolsus“ ja „üleloomulikkus“ (EKSS *sub* teispoolsus). Omadussõna „transtsendentne“ otsesteks tähendusteks „üleloomulik“, „kogemuse ja tunnetuse piire ületav“ (EKSS *sub* transtsendentne). Sihtkeelsel pealkirjastamisel on lähtekeelse pealkirja nimetavast käändest saanud osastav kääne.
- 2) **Tants reaalsusega (La Danza de la Realidad)** – käände transpositsioon. „Hispaania-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „danza“ üks tähendusi eesti keeles „tants“ (HES 2010 *sub* danza 1)) ja sõna „realidad“ üks tähendusi „reaalsus“ (HES 2010 *sub* realidad 1)).

Tartu Ülikooli Hispaania filoloogia lektori Triin Lõbusa hinnangul oleks lähtekeelse pealkirja otsetõlge „Reaalsuse tants“.

Lähtekeelse pealkirja omastavast käändest on sihtkeelsel pealkirjastamisel saanud kaasaütlev kääne.
- 3) **Tormi silmas (Into the Storm)** – käände transpositsioon. Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Tormi sisse“. Tormi silm tähendab tormi keset ehk tormi sees olemist. Lähtekeelse pealkirja sisseütlevast käändest on sihtkeelsel pealkirjastamisel saanud seesütlev kääne.
- 4) **Uus algus (Begin Again)** – käände transpositsioon. Lähtekeelsest tegusõnast („begin“) on sihtkeeles saanud nimisõna („algus“). Lähtekeelsest määrsõnast („again“) on sihtkeeles saanud omadussõna („uus“).

3.2.2.5. Variatsioon

- 1) **Meisterkokk (Chef)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „chef“ tähendused eesti keeles „peakokk“ ja „ülemkokk“ (SIESSAP I 2011 *sub* chef).

Lähtekeelse sõna „chef“ vaste „pea-/ülemkokk“ asemel on sihtkeelsel pealkirjastamisel kasutatud sõna „meisterkokk“.

- 2) **Otselend (Non-Stop)** – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „non-stop“ tähendused eesti keeles „vahepeatusteta“, „pidev“, ja „lakkamatu“ (SIESSAP I 2011 *sub* nonstop).

Lähtekeelse sõna „non-stop“ vaste „vahepeatusteta“ asemel on sihtkeelsel pealkirjastamisel kasutatud sõna „Otselend“.

- 3) **Saatana sigitis (Devil's Due)** – diskursiivne loome (levinud) + variatsioon = variatsioon. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „due“ erinevad võimalikud tähendused teiste seas järgnevad: „oodata olev“, „maksmisele kuuluv“, „tagastatav“, „võlgnetav“, „võlgnev“, „otse“ ja „õigus“ (SIESSAP II 2011 *sub* due^{1, 2, 3}).

IMDB järgi ei ole kõnealuse sihtkeelse pealkirja kõrval teistes riikides kasutusel semantiliselt identset pealkirja. Filmi erinevatest sihtkeelsetest pealkirjadest on kõnealusele sisult kõige sarnasemad kasutusel Kanadas („L'héritier du diable“) ja Hispaanias („Herederó del diablo“). (http://www.imdb.com/title/tt2752758/releaseinfo?ref_=tt_ql_dt_2). „Prantsuse-eesti sõnaraamat“ (PES 1995 *sub* héritier) ja „Hispaania-eesti sõnaraamat“ (HES 2010 *sub* herederó 2.) järgi viitavad mõlemad pealkirjad saatana „pärijale“.

Sihtkeelsel pealkirjastamisel on kasutatud „pärija“ kaudset, õudusžanrile omaselt kõhedust esile kutsuvat sünonüümi „sigitis“.

- 4) **Temake (Her)** – Sõna „temake“ on kõnekeelne ning tähendab EKSS järgi naissoost kallimat ehk pruuti (EKSS *sub* temake(ne)).

3.2.3. Tõlkimise kombineeritud tehnikad

1) 12 aastat orjana (12 Years A Slave) – otsetõlge + transpositsioon (kääne) = tõlketehnikate kombinatsioon. Raamatu eestikeelse tõlke avaldas kirjastus Tänapäev 31. oktoobril 2014 (<http://www.tnp.ee/raamat/12-aastat-orjana/>).

Raamatu ekraniseering jõudis kohalikku kinolevisse 24. jaanuaril 2014 (<http://www.forumcinemas.ee/Event/299647/>).

Lähtekeelse pealkirja nimetavast käändest on sihtkeelsel pealkirjastamisel saanud olev kääne.

2) 300: Impeeriumi sünd (300: Rise of an Empire) – otsetõlge + variatsioon = tõlketehnikate kombinatsioon. Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „300: Impeeriumi tõus“.

Võiks eeldada, et filmi sihtkeelsel pealkirjastamisel on kasutatud rahvusvaheliselt levinud sihtkeelset pealkirja. Identne pealkiri on kasutusel näiteks Prantsusmaal - „300: La naissance d'un empire“ (http://www.imdb.com/title/tt1253863/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2). „Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „naissance“ üks tähendusi eesti keeles „sünd“ (PES 1995 *sub* naissance 1)).

Arvestades, et sihtkeelsel pealkirjastamisel on prantsuse- ja eesti keeles asendatud sõna „rise“ (tõlkes „tõus“) sõnaga „sünd“, siis ei loeta kõnealust pealkirja diskursiivseks loomeks tingituna semantilise erinevuse puudumisest. Sihtkeelne pealkiri loetakse otsetõlke ja variatsiooni kombinatsiooniks.

3) Aitab jutust (Enough Said) – sihtkeele vaste + variatsioon = tõlketehnikate kombinatsioon. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõnaühendi „enough said“ erinevad tähendused eesti keeles „selge“, „arusaadav“, ja „mõistetav“ (SIESSAP I 2011 *sub* enough² 4).

Tegu on levinud väljendiga, mida on võimalik tõlkida mitmeti ning mille tõlgendamisel ei saa piirduda vaid sõnaraamatutega.

4) Alexander ja üks kohutav jube kole väga paha päev (Alexander and the Terrible, Horrible, No Good, Very Bad Day) – otsetõlge + variatsioon = tõlketehnikate kombinatsioon. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „terrible“ üks tähendusi eesti keeles „kohutav“ (SIESSAP II 2011 *sub* terrible 1, 3).

„Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „horrible“ üks tähendusi eesti keeles „jube“ (SIESSAP I 2011 *sub* horrible 2) ja sõna „bad“ üks tähendusi „paha“ (SIESSAP I 2011 *sub* bad¹ 1).

„Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõnaühendi „no good“ tähendused eesti keeles „kahtlane tüüp“ ja „kasutu“ (SIESSAP I 2011 *sub* no-good).

Lähtekeelse sõnaühendi „no good“ vastete „kahtlane tüüp“ ja „kasutu“ asemel on sihtkeelsel pealkirjastamisel kasutatud omadussõna „kole“.

5) Ameerika afäär (American Hustle) – otsetõlge + variatsioon = tõlketehnikate kombinatsioon. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on nimisõna „hustle“ tähendused eesti keeles „tunglemine“ ja „askeldus“ (SIESSAP I 2011 *sub* hustle1).

Võiks eeldada, et filmi sihtkeelsel pealkirjastamisel on kasutatud rahvusvaheliselt levinud sihtkeelset pealkirja. Identne pealkiri on kasutusel näiteks Venemaal – „Афера по-американски“ (http://www.imdb.com/title/tt1800241/releaseinfo?ref=tt_qt_dt_2). „Vene-eesti sõnaraamat 1“ järgi on sõna „афера“ tähendus eesti keeles „afäär“ (VES 1 2000 *sub* афер/a). EKSS järgi on sõna „afäär“ üks tähendusi „sekeldus“, „askelduse“ sünonüüm (EKSS *sub* afäär).

Arvestades, et sihtkeelsel pealkirjastamisel on vene- ja eesti keeles asendatud sõna „hustle“ (tõlkes „askeldus“) sõnaga „afäär“, siis ei loeta kõnealust pealkirja diskursiivseks loomeks tingituna semantilise erinevuse puudumisest. Sihtkeelne pealkiri loetakse otsetõlke ja variatsiooni tehnikate kombinatsiooniks.

6) Armastuse lõuahaak (The Love Punch) – otsetõlge + variatsioon = tõlketehnikate kombinatsioon. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „punch“ üks tähendusi eesti keeles „rusikahoop“ (SIESSAP II 2011 *sub* punch²¹). Sõna „lõuahaak“ ingliskeelne vaste on „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi „uppercut“ (SIESSAP II 2011 *sub* uppercut).

Sihtkeelses pealkirjas kasutatud sõna „lõuahaak“ võib pidada sõna „rusikahoop“ kaudseks sünonüümiks.

7) Bamse ja röövliite linn (Bamse och tjuvstaden) – otsetõlge + variatsioon = tõlketehnikate kombinatsioon. „Rootsi-eesti sõnaraamat: ~100 000 märksõna“ järgi on sidesõna „och“ tähendused eesti keeles „ja“ ja „ning“ (RES 2004 *sub* och), sõna „tjuv“ tähendus „varas“ (RES 2004 *sub* tjuv) ning sõna „stad“ üks tähendusi „linn“ (RES 2004 *sub* stad I). Sihtkeelses pealkirjas kasutatud sõna „röövel“ vaste on rootsi keeles „rövare“ (RES 2004 *sub* rövar|band).

Lähtekeelse sõna „tjuv“ vaste „varas“ asemel on sihtkeelsel pealkirjastamisel kasutatud sõna „röövel“.

Maaailma keelte ja kultuuride kolledži Anglistika osakonna rootsi keele õppejõu Krõõt Kaljusto-Muncki hinnangul mõistetakse sõna ”bamse” rootsi keeles ”kaisukaru” tähenduses. Kõnealuses multifilmis on selle sõna näol siiski tegemist karakteri nimega.

8) Bettie läheb ära (Elle s'en va / On My Way) – täpsustus + otsetõlge = tõlketehnikate kombinatsioon. Kinolevi statistikasse on lisatud kõnealuse filmi ülemaailmselt kasutatav alternatiivne ingliskeelne pealkiri „On My Way” ja lähtekeelne pealkiri „Elle s'en va” (http://www.imdb.com/title/tt2289538/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

Maaailma keelte ja kultuuride kolledži Romanistika osakonna prantsuse keele õppejõu Reet Alase hinnangul on lähtekeelse pealkirja otsetõlge „Ta läheb ära“.

„Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „elle“ eesti keeles naissugu tähistav isikuline asesõna „ta“/„tema“ (PES 1995 *sub* elle).

9) Brooklyn kõige vihasem mees (The Angriest Man in Brooklyn) – otsetõlge + transpositsioon (kääne) = tõlketehnikate kombinatsioon. Lähtekeelse pealkirja käände vorm on sihtkeelsel pealkirjastamisel muudetud seesütlevast käändest omastavaks käändeks.

10) Hectori õnneotsingud (Hector and the Search for Happiness) – lingvistiline tihendamine + transpositsioon (kääne) + transpositsioon (arv) = tõlketehnikate kombinatsioon. Sihtkeelsest pealkirjast on välja jäänud lähtekeelses pealkirjas esinev sõna „and“ (tõlkes „ja“).

Lähtekeelse pealkirja nimetavast käändest on sihtkeelsel pealkirjastamisel saanud omastav kääne.

Lähtekeelse pealkirja vorm on sihtkeeles muudetud ainsuslikust mitmuslikuks („õnneotsingud“).

11) Homse piiril (Edge of Tomorrow) – otsetõlge + transpositsioon (kääne) = tõlketehnikate kombinatsioon. Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Homse piir“. Lähtekeelse pealkirja omastavast käändest on sihtkeelsel pealkirjastamisel saanud alalütlev kääne.

12) Jack Ryan: Variagent (Jack Ryan: Shadow Recruit) – otsetõlge + variatsioon = tõlketehnikate kombinatsioon. Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Jack Ryan: varivärvatu“.

„Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on nimisõna „recruit“ erinevad tähendused eesti keeles „nekrut“, „noorsõdur“, „ajateenija“, „uustulnuk“, „algaja“, ja „uus liige“ (SIESSAP II 2011 *sub* recruit² 1, 2).

Võiks eeldada, et filmi sihtkeelsel pealkirjastamisel on kasutatud rahvusvaheliselt levinud sihtkeelset pealkirja. Identne pealkiri on kasutusel näiteks Portugalis - „Jack Ryan: Agente Sombra“ (http://www.imdb.com/title/tt1205537/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2). „TEA taskusõnastik: portugali-eesti / eesti-portugali“ järgi on sõna „agente“ üks tähendusi eesti keeles „agent“ (TTPEEP 2007 *sub* agente) ja sõna „sombra“ üks tähendusi „vari“ (TTPEEP 2007 *sub* sombra).

Arvestades, et sihtkeelsel pealkirjastamisel on portugali- ja eesti keeles asendatud sõna „recruit” (tõlkes nt „noorsõdur”) sõnaga „agent”, siis ei loeta kõnealust pealkirja diskursiivseks loomeks tingituna semantilise erinevuse puudumisest. Sihtkeelne pealkiri loetakse otsetõlke ja variatsiooni tehnikate kombinatsiooniks.

13) Kapten Ameerika: Talvesõdalane (Captain America: The Winter Soldier) – otsetõlge + kalka = tõlketehnikate kombinatsioon.

14) Kiirrong Moskva-Venemaa (Скорый Москва-Россия) – sihtkeele vaste + otsetõlge = tõlketehnikate kombinatsioon. „Vene-eesti sõnaraamat 2” järgi on sõna „скорый” üks tähendusi eesti keeles „kiir-“ (VES 2 2000 *sub* скор/ый 1.). „Kiirrong” oleks sama sõnaraamatu järgi „скорый поезд” (VES 2 2000 *sub* скор/ый 1.). Maailma keelte ja kultuuride kolledži Slavistika osakonna vene keele lektori Oksana Palikova hinnangul on sõna „скорый” sihtkeele vaste eesti keeles „Kiirrong”. Õppejõud on rõhutanud, et tuleb meeles pidada, et sõna „скорый” on kõnekeelne, samas kui sõnaühend „скорый поезд” on formaalne, st sõnaühend, mida kasutatakse ametlikes tekstides.

15) Kummituste maja (A Haunted House) – otsetõlge + transpositsioon (arv) = tõlketehnikate kombinatsioon. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I” järgi on sõna „haunted” üks tähendusi eesti keeles „kummitus-“ (SIESSAP I 2011 *sub* haunted 1).

Lähtekeelse pealkirja vorm on sihtkeeles muudetud ainsuslikust mitmuslikuks.

16) Küülikutest kärmemad (Быстрее, чем кролики) – transpositsioon + lingvistiline tihendamine = tõlketehnikate kombinatsioon. „Vene-eesti sõnaraamat 1” järgi on sõna „быстро” üks tähendusi eesti keeles „kärme” (VES 1 2000 *sub* быстро), sõna „кролик” üks tähendusi „küülik” (VES 1 2000 *sub* кролик) ning „Vene-eesti sõnaraamat 2” järgi sõna „чем” tähendus võrdluse puhul eesti keeles „kui” (VES 2 2000 *sub* чем 1.).

Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Kärmemad kui küülikud”. Lähtekeelse pealkirja nimetavast käändest on sihtkeelsel pealkirjastamisel saanud seestütlev kääne. Sihtkeelsest pealkirjast on välja jäänud lähtekeelses pealkirjas esinev sõna „чем“ (tõlkes „kui“).

17) LasseMaia detektiivbüroo. Von Bromsi mõistatus (LasseMajas Detektivbyrå – von Broms hemlighet) – otsetõlge + variatsioon = tõlketehnikate kombinatsioon. „Rootsi-eesti sõnaraamat: ~100 000 märksõna“ järgi on liitsõna „detektivbyrå“ tähendus eesti keeles „detektiivbüroo“ (RES 2004 *sub* byrå II ja *sub* detektiv 1.) ning sõna „hemlighet“ tähendus „saladus“ (RES 2004 *sub* hemlig).

Lähtekeelse sõna „hemlighet” vaste „saladus” asemel on sihtkeelsel pealkirjastamisel kasutatud sõna „mõistatus”, mille vaste rootsi keeles on „Rootsi-eesti sõnaraamat: ~100 000 märksõna“ järgi „gåta” (RES 2004 *sub* gåt|a).

18) Miljon moodust läänes kärvata (A Million Ways to Die in the West) – otsetõlge + variatsioon = tõlketehnikate kombinatsioon. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I” järgi on tegusõna „die” tähendus eesti keeles „surema” (SIESSAP I 2011 *sub* die¹ 1 (a)). EKSS järgi on sõna „kärvama” sõna „surema” sünonüüm (EKSS *sub* surema¹).

Filmi kinolevisse toonud ettevõtte Forum Cinema AS esindaja Siim Rohtla on kirjavahetuses Maria Roosilehega kõnealuse sihtkeelse pealkirja kohta märkinud, et see tõlgiti otse, kuid humoorika alatooniga (Roosileht 2015: 35).

19) Minu suur hispaania perekond (Family United) – modulatsioon + otsetõlge = tõlketehnikate kombinatsioon. Kinolevi statistikasse on lisatud kõnealuse filmi ülemaailmselt kasutatav alternatiivne ingliskeelne pealkiri „Family United”. Filmi originaalpealkiri on „La gran familia española” (http://www.imdb.com/title/tt2252680/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Hispaania-eesti sõnaraamat” järgi on sõna „gran” üks tähendusi eesti keeles „suur” (HES 2010 *sub* grande 1.), sõna „familia” üks tähendusi „perekond” (HES 2010 *sub* familia 1)) ja sõna „española” üks tähendusi „hispaania” (HES 2010 *sub* español 1.).

Sihtkeelsel pealkirjastamisel on mitteisikustatud lähtekeelne pealkiri muudetud esimese isiku vaatepunktiga pealkirjaks.

20) Minuscule. Mutukad: Kadunud sipelgate org (Minuscule – La vallée des fourmis perdues) – otsetõlge + laiendamine = tõlketehnikate kombinatsioon. „Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on omadussõna „minuscule“ tähendus eesti keeles „tibatilluke“ (PES 1995 *sub* minuscule 1.), sõna „vallée“ tähendus „org“ (PES 1995 *sub* vallée), sõna „fourmis“ tähendus „sipelgad“ (PES 1995 *sub* fourmi), ja omadussõna „perdues“ üks tähendusi „kadunud“ (PES 1995 *sub* perdu, -e 1)).

Kõnealune linateos on eesti kultuuri üle toodud selle prantsuskeelse, samanimelisele lühifilmide sarjale viitatava nimetusega „Minuscule“, mida on varasemalt kasutanud Eesti Televisioon (ETV).

Sihtkeelsele pealkirjale on lisatud lähtekeelses pealkirjas puuduv täiendav informatsioon „mutukad“, mille tähendus ainsuse vormis on EKSS järgi „putukas“ (EKSS *sub* putukas). Nii lühifilmide sarja kui ka kõnealuse linateose fookuses on putukad.

21) Mõistke mind (Incompresa / Misunderstood) – modulatsioon + transpositsioon = tõlketehnikate kombinatsioon. Kinolevi statistikasse on lisatud kõnealuse filmi ülemaailmselt kasutatav alternatiivne ingliskeelne pealkiri „Misunderstood“ ja lähtekeelne pealkiri „Incompresa“ (http://www.imdb.com/title/tt3510452/?ref=mv_sr_1).

Tallinna Ülikooli Humanitaarteaduste instituudi itaalia uuringute dotsendi Ülar Ploomi hinnangul on lähtekeelse pealkirja otsetõlge sihtkeeles „Mittemõistetu“. Ta on täpsustanud, et kõnealune sõna viitab naissoost isikule. Filmi peategelane on üheksa aastane tüdruk.

Sihtkeelsel pealkirjastamisel on mitteisikustatud lähtekeelne pealkiri muudetud esimese isiku vaatepunktiga pealkirjaks. Samuti on muudetud lähtekeelse pealkirja grammatilist vormi – kesksõna on sihtkeelsel pealkirjastamisel muudetud imperatiiviks.

22) Olly ja piraatide aare (Dive Olly Dive and the Pirate Treasure) – vähendamine + transpositsioon (arv) = tõlketehnikate kombinatsioon. Sihtkeelsel pealkirjastamisel on välja jäetud lähtekeelses pealkirjas esinev sõna „dive“, mille tähendus „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on eesti keeles „sukelduma“ (SIESSAP I 2011 *sub* dive¹).

Sihtkeelsel pealkirjastamisel on lähtekeeles märgitud piraatide arv muudetud ainsuslikust mitmuslikuks.

23) Parim osa minust (The Best of Me) – otsetõlge + lingvistiline laiendamine = tõlketehnikate kombinatsioon. Sihtkeelsel pealkirjastamisel on võrreldes lähtekeelse pealkirjaga juurde lisatud sõna „osa“, mille üks ingliskeelseid vasteid on „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi „part“ (SIESSAP II 2011 *sub* part¹ 1).

24) Patupuhastus: Anarhia (The Purge: Anarchy) – otsetõlge + laiendamine = tõlketehnikate kombinatsioon. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on nimisõna „purge“ tähendus eesti keeles „puhastus“ (SIESSAP II 2011 *sub* purge²).

Lähtekeelsele pealkirjale on sihtkeelsel pealkirjastamisel juurde lisatud sõna „patu-“.

25) Pettson ja Findus – väike tüütus, suur sõprus (Pettersson und Findus: Kleiner Quälgeist - große Freundschaft) – mugandamine + otsetõlge = tõlketehnikate kombinatsioon. Kõnealuse filmi originaalpealkirjaks on küll saksakeelne „Pettersson und Findus: Kleiner Quälgeist - große Freundschaft“, kuid selle nimegelased on rootsi päritolu. Sihtkeelsel pealkirjastamisel on lähtekeelse „Petterssoni“ asemel kasutatud karakteri algset nime „Pettson“.

„Saksa-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „klein“ üks tähendusi eesti keeles „väike(ne)“ (SES 2007 *sub* klein 1. 1)), sõna „Quälgeist“ tähendused „piinaja“, „tüütaja“, „tüütu isik“ (SES 2007 *sub* Quälgeist), sõna „groß“ üks tähendusi „suur“ (SES 2007 *sub* groß 1.), ja sõna „Freundschaft“ üks tähendusi „sõprus“ (SES 2007 *sub* Freundschaft 1)).

26) Pruunkarude maa (Land of the Bears) – otsetõlge + täpsustus = tõlketehnikate kombinatsioon. Kinolevi statistikasse on lisatud kõnealuse filmi ülemaailmselt kasutatav alternatiivne ingliskeelne pealkiri „Land of the Bears”. Filmi originaalpealkiri on „Terre des ours” (http://www.imdb.com/title/tt2705326/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Prantsuse-eesti sõnaraamat” järgi on sõna „terre” üks tähendusi eesti keeles „maa” (PES 1995 *sub* terre 1)) ning sõna „ours” üks tähendusi „karu” (PES 1995 *sub* ours 1)).

Sihtkeeles on pealkirjale lisatud juurde sisu täpsustav sõna „pruun”.

27) Solani ja Ludvigi jõulud (Solan og Ludvig – Jul i Flåkløya) – otsetõlge + vähendamine + transpositsioon (kääne) = tõlketehnikate kombinatsioon. Tartu Ülikooli Skandinavistika osakonna BA õppekava programmijuhi Antonina Kostina järgi on pealkirja „Solan og Ludvig – Jul i Flåkløya” otsetõlge eesti keeles „Solan ja Ludvig – jõulud Flåkløyas”. Solan ja Ludvig on karakterite nimed ning Flåkløya on fiktsionaalne linn Norras.

Sihtkeelsel pealkirjastamisel on jäetud kasutamata fiktsionaalse linna nimi „Flåkløya”. Vähendamisest tingituna on muudetud erinevaks ka sihtkeelse pealkirja kääne – nimetavast omastavaks.

28) Tuul tõuseb (風立ちぬ / Kaze tachinu) – otsetõlge + transpositsioon (ajavorm) = tõlketehnikate kombinatsioon. Lähtekeelse pealkirja ajavorm on sihtkeelses pealkirjas muudetud minevikust olevikuks.

Tallinna Ülikooli jaapani keele ja kultuuriloo lektor Margit Juurikas on täheldanud järgnevat: „Kui keeleliselt väljendit 風立ちぬ vaadata, siis võib esmapilgul seda vaadates jääda ekslik mulje. Esmapilgul võiks arvata, et siin on mängus klassikaline jaapani keel ja see oleks kaasaegses keeles 風が立たない (kaze ga tatanai) ehk “tuul ei tõuse”. Partikli (siinkohal が/ga) ära jätmine on tavaline ning eitust võib väljendada täna tavapärase ない (nai) asemel veidi vanamoodsama ぬ (nu) abil. Anime autor viitab siinkohal siiski Hori Tatsuo raamatule 風立ちぬ・美しい村 (Kaze tachinu, utsukushii mura), mis sisaldab väljendit 風立ちぬいざ生きめやも (kaze tachinu iza ikime yamo), kus alguse

osa ei tähenda mitte 風が立たない, vaid kuna siin on ilmselge vihje klassikalisele jaapani keelele, kus ぬ viitab hoopis (täis)minevikule, mida peaks kaasaegses keeles mõistma kui 風が立った、風が吹き始めた ehk „tuul tõusis, tuul hakkas puhuma“. Kogu fraasi, millele pealkiri viitab, võiks tõlkida „tuul on tõusnud, me peaksime edasi elama“.

29) Tüdrukute seeliku all (Sous les jupes des filles) – otsetõlge + transpositsioon (arv) = tõlketehnikate kombinatsioon. Maailma keelte ja kultuuride kolledži Romanistika osakonna prantsuse keele õppejõu Reet Alase hinnangul on lähtekeelse pealkirja otsetõlge „Tüdrukute seelikute all“.

„Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „sous“ üks tähendusi eesti keeles „all“ (PES 1995 *sub* sous), sõna „jupe“ üks tähendusi „seelik“ (PES 1995 *sub* jupe) ning sõna „fille“ üks tähendusi „tüdruk“ (PES 1995 *sub* fille 2)).

Lähtekeelse pealkirja vorm on sihtkeeles muudetud mitmuslikust ainsuslikuks.

30) Vahtramäe Emil ja Ida (Emil & Ida i Lönneberga) – mugandamine + transpositsioon (kääne) = tõlketehnikate kombinatsioon. Maailma keelte ja kultuuride kolledži Anglistika osakonna rootsi keele õppejõu Krõõt Kaljusto-Muncki hinnangul lähtekeelse pealkirja otsetõlge (koos mugandusega) sihtkeeles: ”Emil ja Ida Vahtramäel”.

Lähtekeelne küla nimetus („Lönneberga“) on kohandatud sihtkeelde sihtkeele kõnelejatele lihtsamini mõistetavas, mugandatud vormis („Vahtramäe“).

Lähtekeelse pealkirja alalütlevast käändest on sihtkeelsel pealkirjastamisel saanud omastav kääne.

31) Vene köök Pariisis (Кухня в Париже) – otsetõlge + laiendamine = tõlketehnikate kombinatsioon. „Vene-eesti sõnaraamat 1“ järgi on sõna „кухня“ tähendus eesti keeles „köök“ (VES 1 2000 *sub* кухня). „Vene-eesti sõnaraamat 2“ järgi on sõna „Париж“ tähendus eesti keeles „Pariis“ (VES 2 2000 *sub* Париж).

Sihtkeeles on pealkirjale lisatud juurde sisu selgitav sõna „Vene“.

32) Vereside (Blood Ties) – sihtkeele vaste + transpositsioon (arv) = tõlketehnikate kombinatsioon. „Eesti-inglise sõnaraamat“ järgi on sõnaühendi „blood ties“ tähendus eesti keeles „veresidemed“ (EIS 2002 *sub* veresidemed).

Lähtekeelse sõnaühendi vorm on sihtkeeles muudetud mitmuslikust ainsuslikuks.

33) Väikese Nicolas' suvevaheaeg (Nicholas on Holiday) – otsetõlge + laiendamine = tõlketehnikate kombinatsioon. Kinolevi statistikasse on lisatud kõnealuse filmi ülemaailmselt kasutatav alternatiivne ingliskeelne pealkiri „Nicholas on Holiday“. Filmi originaalpealkiri on „Les vacances du petit Nicolas“ (http://www.imdb.com/title/tt3019796/releaseinfo?ref=tt_qt_dt_2).

„Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „vacances“ üks tähendusi eesti keeles „õppevaheaeg“ (PES 1995 *sub* vacance 2)) ning sõna „petit“ üks tähendusi „väike“ (PES 1995 *sub* petit, -e 1. 1)).

Sihtkeeles on pealkirjale lisatud juurde filmi sisu selgitav sõna „suve-“.

3.2.4. Ülevõtt

3.2.4.1. Kodustav ülevõtt

1) Herakles (Hercules)

2) **Vii (Вий)** – „Vii“ on Nikolai Gogoli samanimelise novelli ekraniseering. Pealkiri viitab loo nimategelasele, demonlikule olevusele ([https://en.wikipedia.org/wiki/Viy_\(story\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Viy_(story))).

Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 1987 (http://www.ester.ee/record=b1266572*est).

3.2.4.2. Otsene ülevõtt

1) 22 Jump Street	12) Lucy
2) Amazonia	13) Michael Kohlhaas
3) Annabelle	14) Oculus
4) Borgman	15) Philomena
5) Eyjafjallajökull	16) Pompeii
6) Godzilla	17) RoboCop
7) Ida	18) Rover (The Rover)
8) Jessabelle	19) Serena
9) John Wick	20) Zulu
10) Khumba	21) Yves Saint Laurent
11) Kite	

3.2.4.3. Allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt

- 1) **Ainus ellujäänu (Lone Survivor)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 2012 (http://www.ester.ee/record=b2739256*est).
- 2) **Andja (The Giver)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 2010 (http://www.ester.ee/record=b2563124*est).
- 3) **Armastus suures linnas 3 (Любовь в большом городе 3)** – filmiseeria sihtkeelse pealkirja ülevõtt.
- 4) **Doktor Proktori puuksupulber (Doktor Proktors Prompepulver)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 2013 (http://www.ester.ee/record=b2945648*est).

- 5) **Ei. Tohi. Magama. Jääda. (Before I Go to Sleep)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 2012 (http://www.ester.ee/record=b2749538*est).
- 6) **Imeline Ämblikmees 2 (The Amazing Spider-Man 2)** – filmiseeria sihtkeelse pealkirja ülevõtt.
- 7) **Kadunud (Gone Girl)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Raamatu eestikeelse tõlke avaldas kirjastus Varrak septembris 2014 (<http://varrak.ee/product/15685/>). Raamatu ekraniseering jõudis kohalikku kinolevisse 3. oktoobril 2014 (<http://www.forumcinemas.ee/Event/299834/>).
- 8) **Kaunitar ja koletis (La belle et la bête)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 1991 (http://www.ester.ee/record=b3277904*est).
- 9) **Keelatud tants 5 (Step Up 5)** – filmiseeria sihtkeelse pealkirja ülevõtt.
- 10) **Kibe! 2 (Горько! 2)** – filmiseeria sihtkeelse pealkirja ülevõtt.
- 11) **Kuidas taltsutada lohut 2 (How to Train Your Dragon 2)** – filmiseeria sihtkeelse pealkirja ülevõtt.
- 12) **Kutsuge McCall (The Equalizer)** – seriaali sihtkeelse pealkirja ülevõtt. „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „equalizer“ tähendus eesti keeles „võrdsustaja“ (SIESSAP I 2011 *sub* equalize 2).

Youtubes üleval oleva seriaali treileri sissejuhatavates tiitrites võib näha ajalehekuulutust: „Got a problem? Odds against you? Call the Equalizer. 212-555-4200.” (<https://www.youtube.com/watch?v=Y53qeeGxmKA>). Sihtkeelsel pealkirjastamisel on inspiratsiooni saadud kõnealusest kuulutusest, asendades sõna „võrdsustaja” karakteri perekonnanimega.

Seriaal, millel film kaudselt põhineb jooksis kunagi Eesti teleekraanidel kanali EVTV (1993-1996) vahendusel. Rapla maakonna ajalehe „Ühistöö” saatekava järgi jõudis seriaal eetrisse pealkirjaga „Kutsuge McCall“ (Ühistöö 1995: 7).

- 13) Labürindijooksja (The Maze Runner)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Raamatu eestikeelse tõlke avaldas kirjastus Tänapäev 9. jaanuaril 2014 (<http://www.tnp.ee/raamat/laburindijooksja/>). Raamatu ekraniseering jõudis kohalikku kinolevisse 19. septembril 2014 (<http://www.forumcinemas.ee/Event/299622/>).
- 14) Lahkulööja (Divergent)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 2013 (http://www.ester.ee/record=b3010741*est).
- 15) Lennukid 2 (Planes: Fire & Rescue)** – filmiseeria sihtkeelse pealkirja ülevõtt.
- 16) Lumekuninganna 2 (Снежная королева 2: Снежный король)** – filmiseeria sihtkeelse pealkirja ülevõtt.
- 17) Monumendimehed (The Monuments Men)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 2013 (http://www.ester.ee/record=b2997720*est).
- 18) Naha all (Under the Skin)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 2002 (http://www.ester.ee/record=b1648650*est).
- 19) Nümfomaan II osa (Nymphomaniac Volume II)** – filmiseeria sihtkeelse pealkirja ülevõtt.
- 20) Palgasõdurid 3 (Expendables 3)** – filmiseeria sihtkeelse pealkirja ülevõtt.
- 21) Pikk tee alla (A Long Way Down)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 2006 (http://www.ester.ee/record=b2141502*est).
- 22) Rio 2 (Rio 2)** – filmiseeria sihtkeelse pealkirja ülevõtt.

23) Saja sammu teekond (The Hundred-Foot Journey) – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Raamatu eestikeelse tõlke avaldas kirjastus Varrak septembris 2014 (<http://varrak.ee/product/15626/>). Raamatu ekraniseering jõudis kohalikku kinolevisse 22. augustil 2014 (<http://www.forumcinemas.ee/Event/299845/>).

Arvestades asjaolu, et ekraniseering linastus kohalikus kinolevis vahetult enne eestikeelse raamatutõlke ilmunist pidas magistr töö autor vajalikuks võtta ühendust raamatu välja andnud kirjastusega Varrak. Kirjastuse peatoimetaja Krista Kaer kinnitas töö autorile, et ekraniseeringu sihtkeelne pealkiri on üle võetud raamatu eestikeelsest pealkirjast (30.05.2017).

24) Saja-aastane, kes hüppas aknast välja ja kadus (Hundraåringen som klev ut genom fönstret och försvann) – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 2012 (http://www.ester.ee/record=b2775861*est).

„Rootsi-eesti sõnaraamat: ~100 000 märksõna“ järgi on tegusõna „kliv“ (klev) üks tähendusi eesti keeles „ronima“ (RES 2004 *sub* kliv 1)). Maailma keelte ja kultuuride kolledži Anglistika osakonna rootsi keele õppejõu Krõõt Kaljusto-Muncki järgi on lähtekeelse pealkirja otsetõlge sihtkeeles ”Saja-aastane, kes ronis läbi akna välja ja kadus”.

25) Süü on tähtedel (The Fault in Our Stars) – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 2013 (http://www.ester.ee/record=b3005093*est).

26) Tants hauakividel (A Walk Among the Tombstones) – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 1996 (http://www.ester.ee/record=b1070282*est).

- 27) **Teisik (The Double)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 1982 (http://www.ester.ee/record=b1270949*est).
- 28) **Teismelised ninjakilpkonnad (Teenage Mutant Ninja Turtles)** – seriaali sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Filmi kinolevisse toonud ettevõtte Forum Cinema AS esindaja Siim Rohtla on kirjavahetuses Maria Roosilehega kõnealuse sihtkeelse pealkirja kohta märkinud, et sõna „mutant” on välja jäetud, sest see sõna oli välja jäetud ka varasemalt televisioonis jooksnud multifilmisarja eestikeelsest pealkirjast (Roosileht 2015: 37).
- 29) **Vastikud ülemused 2 (Horrible Bosses 2)** – filmiseeria sihtkeelse pealkirja ülevõtt.
- 30) **Veenus karusnahas (La Vénus à la fourrure)** – kirjandusteose sihtkeelse pealkirja ülevõtt. Sihtkeelne pealkiri on üle võetud ekraniseeringule eelnenud raamatu eestikeelse pealkirja järgi. Raamat ilmus eesti keeles aastal 1995 (http://www.ester.ee/record=b1055234*est).

3.2.5. Diskursiivne loome

3.2.5.1. Kohalik loome

- 1) **Armastajate igavene elu (Only Lovers Left Alive)** – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Ainult armastajad jäetud ellu”. Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt1714915/releaseinfo?ref_=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

- 2) **Elujanu (Dallas Buyers Club)** – Lähtekeelne pealkiri „Dallas Buyers Club” viitab filmi peategelase Ron Woodroofi 1988. aastal rajatud ostuühistule, mis vahendas Ameerika Ühendriikides elavatele HIV-positiivsetele ravimeid, mille müümine oli sel ajal keelatud (https://en.wikipedia.org/wiki/Ron_Woodroof).

Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt0790636/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

- 3) **Igaühel oma lugu (Stories We Tell)** – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Lood, mida räägime”. Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt2366450/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

- 4) **Kõrvalehüpe (Paris Follies. La ritournelle.)** – „Prantsuse-eesti sõnaraamat” järgi on sõna „ritournelle” tähendused eesti keeles kujundlikult „tüütu kordamine” ja „vana jutt” (PES 1995 *sub* ritournelle 2)).

Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt3104572/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

Filmi levitanud ettevõtte esindaja Kristiina Davidjants on kirjavahetuses edastatud küsimustikus märkinud, et kõnealuse filmi eestikeelne pealkiri on sellele omistatud linateose süžee järgi.

- 5) **Lollidel veab (День дурака)** – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Lolli päev”. Maa ilma keelte ja kultuuride kolledži Slavistika osakonna vene keele lektori Oksana Palikova hinnangul on kõnealuse filmi lähtekeelne pealkiri polüsementiline – see viitab ühtaegu nii 1. aprillile kui ka vene folkloorist tuttavale „lollile Ivanile”. Viimane on muinaslugude kanglane, kes vaatamata oma rumalale, laisale ja lihtsameelsele loomusele väljub läbi vedamise ka kõige pahaendelisematest olukordadest alati võitjana. Pole ilmselt juhus, et filmi peategelane kannab isegi sama nime, mida tema folkloorist tuntud nimekaim.

Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt4422290/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist sellist pealkirja ei ole.

„Vene-eesti sõnaraamat 1“ järgi on sõna „день“ tähendus eesti keeles „päev“ (VES 1 2000 *sub* день) ja sõna „дурак“ üks tähendusi „loll“ (VES 1 2000 *sub* дурак 1.).

- 6) **Lumekuninganna ja igavene talv (Frozen)** – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Külmutatud“. Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt2294629/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

Huvitav on asjaolu, et multifilmi tegemise ajal kandis see tootmispealkirja (*working title*⁵) „The Snow Queen“ (http://www.imdb.com/title/tt2294629/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2). Nimetatud pealkiri ja sihtkeelne pealkiri on viited multifilmi ühele peategelasele Elsale, kelle võluvägi hoiab kogu tema kuningriiki kinni igaveses talves.

Võib eeldada, et sõnaühend „igavene talv“ on sihtkeelsel pealkirjastamisel juurde lisatud võimaliku segaduse vältimiseks – kõnealusest multifilmist aasta varem (2013) linastus Eesti kinoekraanidel levifirma Bigsales OÜ vahendusel vene päritolu multifilm „Lumekuninganna“ („Снежная королева“) (<http://www.forumcinemas.ee/Event/299534/>).

- 7) **Maagiline Oz (Legends of Oz: Dorothy's Return)** – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Ozi legendid: Dorothy tagasitulek“. Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt0884726/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Working_title

Forum Cinemas AS esindaja Siim Rohtla on kirjavahetuses Maria Roosilehega kõnealuse sihtkeelse pealkirja kohta märkinud, et kuna Ozi maailma tegelased ei ole eestlastele kuigi tuttavad, siis otsustati pikka pealkirja lihtsalt lühendada (Roosileht 2015: 37).

Kõnealuse muutmise tulemusena on lähte- ja sihtkeelne pealkiri üksteisest semantiliselt täiesti erinevad. Rahvusvaheliselt levinud sihtkeelsetest pealkirjadest on kõnealusele sihtkeelsele pealkirjale ehk kõige sarnasem Itaalias kasutatud pealkiri „Il magico mondo di Oz“ (http://www.imdb.com/title/tt0884726/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Itaalia-eesti sõnastik“ järgi on sõna „magico“ tähendused eesti keeles „maagia-“, ja „võlu-“ (IES 2002 *sub magico*) ning sõna „mondo“ üks tähendusi „maailm“ (IES 2002 *sub mondo*).

8) Mängiks mente (Let's Be Cops) – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Hakkame mentideks“. Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt1924435/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

9) Pahatar (Maleficent) – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Kuritahtlik“ või „Õel“. Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest EKSS järgi ei ole eesti kirjakeeles selline sõna nagu „pahatar“ kasutusel.

10) Patune õõ (Walk of Shame) – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Häbikõnnak“. Oxfordi sõnastiku järgi viitab lähtekeelne pealkiri väljendile koju jalutamisest päev pärast etteplaneerimata üheöösuhet (<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/walk-of-shame>).

Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt2463288/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

11) Päikest püüdmäs (Walking on Sunshine) – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Kõndides päikesepaistel“. Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt2107861/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

12) Toppajad (Laggies) – Filmi režissöör Lynn Sheltoni sõnul on lähtekeelne pealkiri selle stsenaaristi Andrea Seigeli vaimusünnitis (<https://www.youtube.com/watch?v=GW-vlXpwEwU>).

Võib eeldada, et pealkiri on slängistatud vorm sõnast „laggard“, mille tähendused „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on eesti keeles „mahajääja“ ja „venivillem“, mis mõlemad tähistavad aeglast ja maha jäänud inimest (SIESSAP I 2011 *sub* laggard). Eelduse aluseks on filmi süžee, mille keskseks karakteriks on 28-aastane naisterahvas Megan, kes vaatamata vanusele ei ole suutnud lakata elamast teismeliste omasel moel.

EKSS järgi ei ole eesti kirjakeeles kasutusel sellist nimisõna nagu „toppaja“. On olemas tegusõna „toppama“, mis tähendab liikumises peatumist või takerdumist. (EKSS *sub* toppama 1.)

13) Täistuur (La Grande Boucle) – „Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „grande“ tähendus eesti keeles „suur“ (PES 1995 *sub* grand, -e 1. 1)) ning sõna „boucle“ erinevad tähendused „juukselokk“, „pannal“, ja „rõngas“ (PES 1995 *sub* boucle). EKSS järgi viitab sihtkeelne pealkiri „Täistuur“ millegi täisvõimsusel töötamisele (EKSS *sub* täistuur).

Maailma keelte ja kultuuride kolledži Romanistika osakonna prantsuse keele õppejõu Reet Alase järgi on filmi lähtekeelse pealkirja näol tegemist Prantsusmaa velotuuri *Tour de France* alternatiivse nimetusega. Õppejõu hinnangul ei kajasta filmi eestikeelne pealkiri otseselt ei jalgrattasporti ega Prantsusmaad.

Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt2849498/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

14) Vaikiv kurjus (The Quiet Ones) – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Vaiksed”. Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt2235779/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

15) Valemaandumine (Redirected) – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Ümber suunatud”. Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt2275946/?ref=nv_sr_1) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

EKSS järgi ei ole eesti kirjakeeles kasutusel sellist sõna nagu „valemaandumine”.

16) Vana vimm (Grudge Match) – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Vimma matš”. Oxfordi internetisõnaraamatu järgi on lähtekeelse sõnaühendi tähendus konkurents, mis põhineb vastaste isiklikul antipaatial üksteise suhtes (<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/grudge-match?q=Grudge+Match>).

Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt1661382/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

17) Võtame rahulikult (Playing It Cool) – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Mängides rahulikult”. Cambridge Dictionary interneti sõnaraamatu järgi tähendab lähtekeelne pealkiri rahulikku, kontrollitud käitumist – püüet jätta huviobjekti suhtes ükskõikne mulje (<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/play-it-cool>).

Võib eeldada, et sihtkeelne pealkiri on filmi levitanud kohaliku ettevõtte pandud pealkiri, sest IMDB pealkirjade loendis (http://www.imdb.com/title/tt2139555/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2) teist semantiliselt identset pealkirja ei ole.

3.2.5.2. Levinud loome

- 1) **13. rajoon: telliskivihäärberid (Brick Mansions)** – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Tellishäärberid”. Eestikeelse sihtkeelse pealkirjaga semantiliselt identne pealkiri on kasutusel näiteks Venemaal - „13й район: Кирпичные особняки“ http://www.imdb.com/title/tt1430612/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Vene-eesti sõnaraamat 2“ järgi on sõna „район“ üks tähendusi eesti keeles „rajoon“ (VES 2 2000 *sub* район) ning „Vene-eesti sõnaraamat 1“ järgi on sõna „кирпичные“ üks tähendusi „tellis-“, ja „tellise-“ (VES 1 2000 *sub* кирпичн/ый) ja sõna „особняк“ tähendused „eramu“, „(üksik) eramaja“, „üksikelamu“, „villa“ (VES 1 2000 *sub* особняк).

- 2) **Gigolo maski all (Fading Gigolo)** – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Hääbuv gigolo”. Eestikeelse sihtkeelse pealkirjaga semantiliselt identne pealkiri on kasutusel näiteks Venemaal - „Под маской жиголо“ (http://www.imdb.com/title/tt2258345/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Vene-eesti sõnaraamat 2“ järgi on sõna „под“ üks tähendusi eesti keeles „all“ (VES 2 2000 *sub* под II 1.) ning „Vene-eesti sõnaraamat 1“ järgi on sõna „маск“ tähendus eesti keeles „mask“ (VES 1 2000 *sub* маск/a).

- 3) **Grace: Monaco vürstinna (Grace of Monaco)** – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Monaco Grace”. Eestikeelse sihtkeelse pealkirjaga semantiliselt identne pealkiri on kasutusel näiteks Mehhikos - „Grace princesa de Mónaco“ (http://www.imdb.com/title/tt2095649/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Hispaania-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „princesa“ tähendused eesti keeles „vürstinna“ ja „printsess“ (HES 2010 *sub* princesa).

- 4) **Hobustest ja inimestest (Hross i oss)** – Tõlkija Askur Alase hinnangul võib islandikeelse pealkirja otsetõlge olla nii „Hobune meie sees“ kui ka „Meie sisemine hobune“.

Sihtkeelsel pealkirjastamisel on kasutatud filmi rahvusvaheliselt levinud ingliskeelse pealkirja otsetõlget. Filmi üleilmne ingliskeelne pealkiri on „Of Horses and Men“ (http://www.imdb.com/title/tt3074732/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

- 5) **Imetlusväärse noore T.S. Spiveti erakordne teekond 3D (The Young and Prodigious T.S. Spivet 3D)** – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Noor ja hämmastav T.S. Spivet 3D”. Eestikeelse sihtkeelse pealkirjaga semantiliselt identne pealkiri on kasutusel näiteks Prantsusmaal - „L'extravagant voyage du jeune et prodigieux T.S. Spivet“ (http://www.imdb.com/title/tt1981107/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Prantsuse-eesti sõnaraamat“ järgi on omadussõna „extravagant“ tähendused eesti keeles „ekstravagantne“, „liialdav“, „ebaharilik“, „kummaline“, „veider“ (PES 1995 *sub* extravagant, -e), sõna „voyage“ üks tähendusi „teekond“ (PES 1995 *sub* voyage), sõna „jeune“ üks tähendusi „noor“ (PES 1995 *sub* jeune 1)), ja sõna „prodigieux“ tähendused „imetaoline“, „imeline“, „ime-“, „oivaline“, „suurepärase“, „imetlust äratav“, ja „hämmastav“ (PES 1995 *sub* prodigieux, -euse).

- 6) **Kadumise järjekorras (Kraftidioten)** – Tartu Ülikooli Skandinavistika osakonna BA õppekava programmijuhi Antonina Kostina järgi on pealkirja „Kraftidioten” otsetõlge eesti keeles „Täielik/totaalne idioot”.

Sihtkeelsel pealkirjastamisel on kasutatud filmi rahvusvaheliselt levinud ingliskeelse pealkirja otsetõlget. Filmi üleilmne ingliskeelne pealkiri on „In Order of Disappearance“ (http://www.imdb.com/title/tt2675914/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „disappearance“ tähendus eesti keeles „kadumine“ (SIESSAP I 2011 *sub* disappear) ning sõna „order“ üks tähendusi „järjekord“ (SIESSAP I 2011 *sub* order 1 (a)).

- 7) **Kus oled, Superman? (Bekas)** – Eestikeelse sihtkeelse pealkirjaga semantiliselt identne pealkiri on kasutusel näiteks Türgis - „Neredesin Süpermen?” (http://www.imdb.com/title/tt1733105/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

Võib eeldada, et sõna „neredesin“ on liitsõna, sest „Eesti-Türgi, Türgi-Eesti turistsõnastik“ järgi on sõna „nerede“ tähendus eesti keeles „kus“ (ETTET 2000 *sub* neredes) ning sõna „sen“ tähendused „sina“ ja „sa“ (ETTET 2000 *sub* sina, sa).

- 8) **Kättemaks kõrgetel kontsadel (The Other Woman)** – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Teine naine“. Eestikeelse sihtkeelse pealkirjaga semantiliselt identne pealkiri on kasutusel näiteks Horvaatias - „Osveta na visokim petama“ (http://www.imdb.com/title/tt2203939/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Хорватско-русский словарь“ järgi on sõna „osveta“ üks tähendusi vene keeles „отмщение“ (HRS 2003 *sub* osveta), sõna „visok“ tähendus „высокий“ (HRS 2003 *sub* visok) ja sõna „peta“ üks tähendusi „каблук“ (HRS 2003 *sub* pet||a 2.).

„Vene-eesti sõnaraamat 1“ järgi on sõna „отмщение“ tähendus eesti keeles „kättemaks“ (VES 1 2000 *sub* отмщение), sõna „высокий“ üks tähendusi „kõrge(-)“ (VES 1 2000 *sub* высок/ий) ja sõna „каблук“ tähendus „konts“ (VES 1 2000 *sub* каблук).

- 9) **Paras pähkel (The Nut Job)** – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Pähklitöö“. Eestikeelse sihtkeelse pealkirjaga semantiliselt identne pealkiri on kasutusel näiteks Horvaatias - „Tvrd orah“ (http://www.imdb.com/title/tt1821658/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„The Rough Guide Croatian Phrasebook“ järgi on sõna „tvrd“ üks tähendusi inglise keeles „hard“ (RGCP 2006 *sub* tvrd) ning sõna „orah“ tähendus „walnut“ (RGCP 2006 *sub* orah).

„Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „hard“ üks tähendusi eesti keeles „kõva“ (SIESSAP I 2011 *sub* hard¹ 1). „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõna „walnut“ üks tähendusi eesti keeles „kreeka pähkel“ (SIESSAP II 2011 *sub* walnut 1).

- 10) **Patu linn 2 (Sin City: A Dame to Kill for)** – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Patu linn: Daam, kelle nimel tappa“. Sihtkeelset pealkirja „Patu linn 2“ ei saa lugeda allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtuks, sest 2005. aasta kinolevi statistika järgi linastus seeria esimene osa selle lähtekeelse pealkirja „Sin City“ all. Eestikeelse sihtkeelse pealkirjaga semantiliselt identne pealkiri on kasutusel näiteks Leedus – „Nuodemiui Miestas 2“ (http://www.imdb.com/title/tt0458481/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Leedu-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „nuodémé“ tähendus eesti keeles „patt“ (LES 1969 *sub* nuodémé (1)) ja sõna „miéstas“ tähendus „linn“ (LES 1969 *sub* miéstas).

Paljudes teistes riikides (nt Prantsusmaa, Saksamaa, Hispaania, Mehhiko jne), kus kõnealune film on kinolevisse jõudnud on filmi fiktsionaalsele tegevuspaigale vihvav „Sin City“ (Basin City) jäetud tõlkimata.

11) Pöörane seiklus Mehhikos (Search Party) – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II“ järgi on sõnaühendi „search party“ tähendus eesti keeles „otsingurühm“ (SIESSAP II 2011 *sub* search party).

Eestikeelse sihtkeelse pealkirjaga semantiliselt identne pealkiri on kasutusel näiteks Brasiilias ja Portugalis - „Loucuras no México“ (http://www.imdb.com/title/tt2758904/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„TEA taskusõnastik: portugali-eesti / eesti-portugali“ järgi on sõna „loucura“ üks tähendusi eesti keeles „pöörasus“ (TTPEEP 2007 *sub* loucura) ja sõna „Mexico“ tähendus „Mehhiko“ (TTPEEP 2007 *sub* Mexico).

12) Raha (The Drop) – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on nimisõna „drop“ erinevad tähendused eesti keeles „piisk“, „tilgake“, „langus“, „kukkumine“, „kukutamine“, „viskamine“, ja „nööpkompvek“ (SIESSAP I 2011 *sub* drop¹ 1, 3, 5, 6, 7, 8 / 432).

Eestikeelse sihtkeelse pealkirjaga semantiliselt identne pealkiri on kasutusel näiteks Saksamaal - „The Drop - Bargeld“ (http://www.imdb.com/title/tt1600196/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Saksa-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „Bargeld“ tähendus eesti keeles „sularaha“ (SES 2007 *sub* Bargeld).

13) Segapere (Blended) – „Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on sõna „blended“ tähendus eesti keeles „segatud“ (SIESSAP I 2011 *sub* blend¹).

Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Segatud“. Eestikeelse sihtkeelse pealkirjaga semantiliselt identne pealkiri on kasutusel näiteks Türgis - „Karişik Aile“ (http://www.imdb.com/title/tt1086772/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Eesti-Türgi, Türgi-Eesti turisticõnastik“ järgi on sõna „karişik“ tähendus eesti keeles „segu“ (ETTET 2000 *sub* karişik) ning sõna „aile“ tähendus „pere(kond)“ (ETTET 2000 *sub* aile /aile/ a).

14) Valss Monicale (Monica Z) – Sihtkeelsel pealkirjastamisel on kasutatud filmi rahvusvaheliselt levinud ingliskeelse pealkirja otsetõlget. Filmi üleilmne ingliskeelne pealkiri on „Waltz for Monica“ (http://www.imdb.com/title/tt2112206/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

15) Veritasu (In the Blood) – Lähtekeelse pealkirja otsetõlge oleks „Veres“. Eestikeelse sihtkeelse pealkirjaga semantiliselt identne pealkiri on kasutusel näiteks Hispaanias – „Venganza“ (http://www.imdb.com/title/tt2101570/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Hispaania-eesti sõnaraamat“ järgi on sõna „venganza“ üks tähendusi eesti keeles „kättemaks“ (HES 2010 *sub* venganza). Sõna „veritasu“ tähendus on EKSS järgi „tava tapetu eest tapmisega kätte maksta“ (EKSS *sub* veritasu).

16) Ükskord metsas (Il Était Une Forêt) – Sihtkeelsel pealkirjastamisel on kasutatud filmi rahvusvaheliselt levinud ingliskeelse pealkirja otsetõlget. Filmi üleilmne ingliskeelne pealkiri on pealkiri on „Once Upon a Forest“ (http://www.imdb.com/title/tt2873250/releaseinfo?ref=tt_ql_dt_2).

„Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I“ järgi on määrsõna „once“ tähendused eesti keeles „kord“, „üks kord“, „ükskord“, „kunagi“ (SIESSAP I 2011 *sub* once 1, 2) ning sõna „forest“ üks tähendusi „mets“ (SIESSAP I 2011 *sub* forest 1).

Maaailma keelte ja kultuuride kolledži Romanistika osakonna prantsuse keele õppejõu Reet Alase järgi viitab lähtekeelse pealkirja lauseehitus kanoonilisele muinasjutu algusele *Il était une fois* ... (otsetõlge: Oli kord ...), mis on võrreldav eesti muinasjuttude algusvormiga „Elas(id) kord ...“.

3.3. Analüüsi tulemused

Detailse analüüsi tulemusena selgusid 2014. aasta kinolevi statistika kohta järgnevad andmed (sulgudesse on lisatud iga kategooria ja tehnika alla kuuluvate pealkirjade koguarv):

- **OTSENE TÕLKIMINE** (87) 39,2%
 - otsetõlge (54) 24,3%
 - sihtkeele vaste (22) 9,9%
 - kalka (11) 4,9%
- **KAUDNE TÕLKIMINE** (16) 7,1%
 - laiendamine (4) 1,8%
 - vähendamine (3) 1,3%
 - modulatsioon (1) 0,4%
 - transpositsioon (4) 1,8%
 - a) kääne (4) 1,8%
 - variatsioon (4) 1,8%
- **TÕLKIMISE KOMBINEERITUD TEHNIKAD** (33) 14,9%
- **ÜLEVÕTT** (53) 23,9%
 - kodustav ülevõtt (2) 0,9%
 - otsene ülevõtt (21) 9,5%
 - allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (30) 13,5%
 - a) kirjandusteos (17) 7,7%
 - b) filmiseeria (11) 4,9%
 - c) seriaal (2) 0,9%
- **DISKURSIIVNE LOOME** (33) 14,9%
 - kohalik loome (17) 7,7%
 - levinud loome (16) 7,2%

Joonis 4. Pealkirjastamise taksonoomia 2014. aasta kinolevi statistikal rakendamise tulemused

Meetodi rakendamise tulemusena selgus, et lähte- ja sihtkeelsete pealkirjade vastandamisel põhineva tulemuse järgi tõlgiti 2014. aastal 61,2% Eesti kinolevisse võõrsilt imporditud filmide pealkirjadest. 23,9% sihtkeelsetest pealkirjadest võeti üle eelnevalt olemas olnud pealkirjade järgi ja 14,9% pandi loominguliselt. Kui soovida teada saada 2014. aastal tõlgitud pealkirjade koguprotsent, siis tuleks liita omavahel kõigi kolme tõlkimise kategooria alla kuuluvate pealkirjade koguprotsent levinud diskursiivse loome alla kuuluvate pealkirjade koguprotsendiga. Lõpptulemuseks on 68,4% tõlkimist, 23,9% ülevõttu ja 7,7% diskursiivset loomet.

3.4. Meetodi rakenduslikkus

Meetodi tuletamist ja selle rakendamist võib üldjoontes lugeda õnnestunuks. Kas see on aga piisav, et meetod tulevikus filmide sihtkeelse pealkirjastamise tendentside välja selgitamiseks reaalselt kasutusele võtta? Kahjuks mitte. Meetodi laialdasemat kasutusele võtmist takistavad diskursiivse loome tuvastamiseks vajalike allikate raske kättesaadavus ja lähtekeelte paljus.

Magistritöös vaatluse all oleva korpuse eritlemisel kasutati diskursiivse loome tehnikate tuvastamiseks allikana veebilehekülje IMDB alalehte „Release Dates”. Töö autorile teadaolevalt on see ainus avalikkusele kättesaadav allikas kinolevisse jõudvate filmide erinevate sihtkeelsete pealkirjadega tutvumiseks. Töö teises peatükis esitatud küsitluse vastustest ilmnes, et on ka teine allikas, kuid see on ressurss, millele on ligipääs vaid filmilevitamisettevõtetel. Filmilevitamisettevõtted saavad soovi korral ülevaate alternatiivsetest pealkirjadest filmistuudiotelt, kelle linatööstused need levitavad ja Eesti kinolevi statistikat koostav Eesti Filmi Instituudi turundusjuht Eda Koppel saab andmed kasutusele võetud pealkirjadest filmilevitajatelt või levitajatega kontakti mittesaamise korral kinodest, kus filmid linastuvad.

Pealkirjastamise taksonoomiat rakendati 222 sihtkeelsel pealkirjal kasutatud tehnikate tuvastamiseks. Sihtkeelsete pealkirjade aluseks olevate lähtekeelsete pealkirjade seas oli (otsest või kodustavat ülevõttu arvestamata) 143 ingliskeelset pealkirja. Eritletud pealkirjade 14 lähtekeele seas oli lisaks ingliskeelsetele pealkirjadele ka hispaania-, islandi-, itaalia-, jaapani-, kurdi-, norra-, poola-, prantsuse-, rootsi-, saksa-, soome-, taani-, ja venekeelsed pealkirjad. Kaheksa keelt, mille tõlkimine oli vajalik rahvusvaheliselt levinud loome tuvastamiseks olid bulgaaria-, hispaania-, horvaadi-, leedu-, portugali-, prantsuse-, saksa-, ja türgi keel. Kokku eritleti korpuse kirjeid meetodi rakendamisel 19-s eesti keelele vastandavas võõrkeeles 22 sõnaraamatu vahendusel. Teatud keerulisemate pealkirjadega, millel rakendatud tehnikaid ei olnud võimalik tuvastada sõnaraamatute või muude vahendite abil, pöörduiti 10 erineva keelelise taustaga spetsialisti poole.

Tingituna diskursiivse loome tuvastamiseks vajalike allikate keerulisest kättesaadavusest ja lähtekeelte paljususest ei ole tuletatud meetod praktiline valik filmide sihtkeelse pealkirjastamise tendentside välja selgitamiseks. Selle rakendamine osutub eelnimetatud puuduste tõttu liialt vaearikkaks ja aeganõudvaks. Meetod on efektiivne didaktilise õppevahendina tõlketehnikaid õppivatele tudengitele singulaarsete korpuste eritlemisel.

KOKKUVÕTE

Pealkirjad, konkreetselt just filmide pealkirjad on valdkond, mida tõlkealases akadeemilises kirjanduses on käsitletud võrdlemisi vähe. Käesoleva magistritöö autorile teadaolevalt on sellest kõige mahukamalt kirjutanud Cheang Ka Ian Justina (2005), Siret Laasner (2011), ja Maria Roosileht (2015). Esimene autor püüdis uurida erinevate tõlkemeetodite kasutamise tendentse ajavahemikus 1990-2002 Hong Kongi ja Taiwani kinolevisse jõudnud filmide pealkirjade tõlkimisel. Teine seadis eesmärgiks selgitada välja, kuidas mõjuvad filmipealkirjad kinokülastajale ning kuidas avaldub pealkirjades võimudiskursus. Kolmas üritas tuvastada, millist tõlkemeetodit kasutatakse originaalkujul ingliskeelsete filmipealkirjade tõlkimisel soome ja eesti keelde kõige sagedamini ning millised on erinevused ja sarnasused soome- ja eestikeelsete tõlgete vahel. Ükski nimetatud autoritest ei ole enda diplomitöös püüdnud välja töötada eritlusmeetodit spetsiaalselt filmide sihtkeelse pealkirjastamise tendentside välja selgitamiseks. Sellest johtuvalt võttis käesoleva magistriprojekti autor initsiatiivi kirjutada diplomitöö, mille eesmärgiks on uurida, kas ja kuidas oleks võimalik välja töötada meetod, mis võimaldaks tagasiulatuvalt ja korrapäraselt teha kindlaks filmide sihtkeelse pealkirjastamise tendentsid ehk uurida kui palju Eesti kinoekraanidele jõudvatest võõrsilt pärit filmide pealkirjadest tõlgitakse, kohandatakse, tuuakse üle muutmata kujul või muudetakse semantiliselt.

Meetodi välja töötamise aluseks võttis töö autor Lucía Molina ja Amparo Hurtado Albiri artikli „Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach”, milles autorid moodustasid eelkäijate kontseptsioone ühildades 18 tõlketehnikast koosneva tõlketehnikate klassifikatsiooni kultuuriliste elementide eritlemiseks. Mainitud artikkel osutus valituks, sest selles välja töötatud klassifikatsiooni on võimalik kasutada lausest väiksemate tekstiühikute analüüsimiseks ning see on sünteesiv, võttes arvesse ajaliselt eelnenud rohkem kasutatud tõlketehnikate klassifikatsioonides kirjeldatud termineid.

Töö ajendiks on Eesti Filmi Instituudi iga-aastaselt avaldatav kinolevi statistika, mis loetleb üles kõik ühe aasta jooksul Eesti kinodes linastunud filmid, järjestades need vaatajate arvu järgi. Instituudi veebilehelt üldsusele kättesaadavate statistikate järgi on ajavahemikus 2005-2017 Eesti kinodes linastuvate filmide arv tõusnud 148 filmilt 279 filmini. Kaheteist aasta jagu statistikast ilmneb, et linastunud filmidest moodustavad kodumaised ja eestlastest filmitootjate kaastootmisel valminud filmid 9% kinoekraanidele jõudvast toodangust. Rohkem kui 90% Eestis linastuvatest filmidest on võõrsilt imporditud filmid, mis vajavad kohaliku kinopubliku kõnetamiseks lähtekeelsete pealkirjade kõrvale eestikeelseid ehk sihtkeelseid pealkirju.

Töö korpuseks on 243 kirjest koosnev EFI 2014. aasta kinolevi statistika. Töö autor kasutas sellele eelnevaid 2005-2013. a. statistikaid, et kontrollida Molina ja Albiri klassifikatsiooni sobivust filmide sihtkeelsete pealkirjade eritlemisel. Kaheksa aasta jagu statistika eritlemisel selgus, et teatud sihtkeelsed pealkirjad on identsed Eesti kultuuriruumis juba varem esinenud sihtkeelsete pealkirjadega. See ja neli teist hüpoteesi, milleni töö autor statistikate eritlemise tulemusena jõudis ajendas teda koostama 13 küsimusega küsimustiku, mis saadeti e-posti teel kõigile 2014. aasta kinolevisse võõrkeelseid filme importinud filmilevitamisettevõtete esindajatele (v.a. kolmele sel aastal kinolevis debüteerivale ettevõttele esindajale). Viie korpusega otseselt ja kaheksa korpusega kaudselt seotud küsimustiku koostamise ja edastamise eesmärgiks oli teada saada, kuidas filmilevitamisettevõtted kõnealust protsessi mõtestavad ja kuidas sellele lähenetakse.

Küsimustikule vastas kuus filmilevitamisettevõtet neljateistkümnest. Nendelt saadud vastuste põhjal jõudis töö autor järgnevate järeldusteni.

- Protsessi, mille käigus lähtekeelsed pealkirjad saavad sihtkeelse pealkirja nimetatakse (käesoleva magistritöö raames) pealkirjastamiseks ning tõlkimist ja kohandamist selle alaprotsessideks.
- Teatud sihtkeelse pealkirjastamise juhtudel võtavad filmilevitamisettevõtted üle juba nende kultuuriruumi jõudnud ja pealkirjastatava linateosega otseselt või kaudselt seotud kirjandusteose, filmiseeria või seriaali sihtkeelse pealkirja. Selle kolmikjärgelduse alusel tuletas töö autor eritlusmeetodisse Molina ja Albiri tehnikate kõrvale

pealkirjastamise tehnika, mille nimetas „ülevõtuks” ning mis tähistab juba olemasoleva kohaliku sihtkeelse pealkirja ülevõtmist.

- Keerulisematel sihtkeelse pealkirjastamise juhtudel kasutavad filmilevitamisettevõtted abivahendina teistes riikides kasutatavaid pealkirju. Informatsiooni teistes riikides kasutusel olevate sihtkeelsete pealkirjade kohta saavad filmilevitamisettevõtted kahest allikast – 1) stuudiotelt, kelle filme levitatakse ja 2) üldsusele ligipääsetava veebilehe <http://www.imdb.com> alaleheküljelt „Release Dates“, mille alt leiab selle kasutaja teda huvitava filmi rahvusvahelised pealkirjad. Kõnealuse järelduse hüpoteesile kinnituse saamine võimaldas kinnitada korpuse analüüsimisel tuvastatud diskursiivse loome tehnikate kasutamise sihtkeelsel pealkirjastamisel.

Eritlusmeetodi välja töötamiseks määratles töö autor kinolevi sihtkeelse pealkirjastamise konteksti põhiselt ümber kõik Lucía Molina ja Amparo Hurtado Albiri tehnikad ning vajadusel täiendas või muutis neid. Eritlusmeetodi väljatöötamise lähtealuseks oleva klassifikatsiooni 18 tehnikast võeti arendatavasse meetodisse üle 15. Kolm mitterakendatavaks osutunud tehnikat jäeti meetodist välja. Lisaks 15 rakendatavaks osutunud tõlketehnikale kaasas töö autor meetodi välja töötamisse ka enda tuletatud ja filmilevitamisettevõtete esindajatelt hüpoteesidele saadud kinnituste alusel loodud tehnika, mis tähistab erinevatest aspektidest (kirjandusteos, filmiseeria, seriaal) lähtuvalt juba teatud olemasoleva kohaliku sihtkeelse pealkirja ülevõtmist.

2005-2013. a. statistikate eritlemise, eritlusmeetodi lähtealuseks oleva klassifikatsiooni analüüsimise ja selle sobivuse kontrollimise, küsimustiku koostamise, edastamise ning analüüsimise, ja uue tehnika tuvastamise tulemusena töötas autor välja pealkirjastamise taksonoomia – hierarhilise struktuuriga eritlusmeetodi sihtkeelse pealkirjastamise tendentside analüüsimiseks. Eritlusmeetod jaguneb viieks kategooriaks („Otsene tõlkimine”, „Kaudne tõlkimine”, „Tõlkimise kombineeritud tehnikad”, „Ülevõtt”, „Diskursiivne loome”) ja 18 tehnikaks. Meetodi hierarhiline jaotus võimaldab välja selgitada tõlkimise kui protsessi osakaalu sihtkeelsel pealkirjastamisel Eesti kinolevis ja üldiselt.

Eritlusmeetodi välja töötamist ja rakendamist võib lugeda õnnestunuks. Meetodi rakendamise tulemusena selgus, et 2014. aastal tõlgiti 68,4% Eesti kinolevisse võõrsilt imporditud filmide pealkirjadest. 23,9% sihtkeelsetest pealkirjadest võeti üle eelnevalt olemas olnud pealkirjade järgi ja 7,7% pandi loominguliselt.

Vaatamata magistritöös püstitatud eesmärgi õnnestunud täitmisele ei saa töö autor soovitada eritlusmeetodi kasutusele võtmist sihtkeelse pealkirjastamise tendentside välja selgitamiseks. Tingituna diskursiivse loome tuvastamiseks vajalike allikate raskest kättesaadavusest ja lähtekeelte paljususest osutuks selle rakendamine tendentside välja selgitamiseks liialt keeruliseks ja aeganõudvaks. Meetod on efektiivne didaktilise õppevahendina tõlketehnikaid õppivatele tudengitele singulaarsete korpuste eritlemisel.

Magistritöö jaguneb kolmeks peatükiks. Esimeses, teoreetilises peatükis esitatakse ülevaade tuletatava eritlusmeetodi aluseks oleva Molina ja Albiri tõlketehnikate klassifikatsioonist ning korpusest, mille peal meetodi rakenduslikkust kontrollitakse. Teises, empiirilises peatükis on vaatluse all filmilevitajatele koostatud küsimustik, sellele antud vastused ja vastuste põhjal tehtud järeldused. Küsimustiku analüüsile järgneb eritlusmeetodi tuletamine. Kolmandas, praktilises peatükis selgitatakse välja, kas ja kuidas on võimalik tuletatud eritlusmeetodit rakendada.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Aidla, Mari *jt* 2004. *Rootsi-eesti sõnaraamat: ~100 000 märksõna*. Tallinn: Valgus.
- Asiaweek 2000. Online. Available <http://edition.cnn.com/ASIANOW/asiaweek> (14.05.2018). New York: Time Inc.
- Bagdasarov, Artur Rafaelovič 2003. *Хорватско-русский словарь*. Moskva: Астрел АСТ Транзиткнига.
- Cambridge Dictionary 2018. Online. Available <http://dictionary.cambridge.org> (14.05.2018). Cambridge: Cambridge University Press.
- Doyle, Arthur Conan 1955. Silver Blaze. *A Treasury of Sherlock Holmes*. New York: Garden City, 380-400.
- 1991. Серебряный. *Записки о Шерлоке Холмсе; Возвращение Шерлока Холмса*. Moskva: Раритет, 7-30.
- Eesti Filmi Instituut 2018. Kättesaadav <http://filmi.ee>. (14.05.2018)
- Eesti keele seletav sõnaraamat 2018. Kättesaadav <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi>. (14.05.2018)
- Erelt, Tiit *jt* 2000. *Vene-eesti sõnaraamat 2*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- ESTER 2018. Kättesaadav <https://www.ester.ee>. (14.05.2018)
- Farbregd, Turid; Kangur, Sigrid; Viks, Ülle 2005. *Norra-eesti eesti-norra sõnaraamat*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Forum Cinemas AS 2018. Kättesaadav <https://www.forumcinemas.ee>. (14.05.2018)
- Internet Movie Database 2018. Available <http://www.imdb.com>. (14.05.2018)
- Kaasik, Imbi-Reet *jt* 2010. *Hispaania-eesti sõnaraamat*. Tallinn: Valgus.
- Kann, Kallista 1995. *Prantsuse-eesti sõnaraamat*. Tallinn: Valgus.
- Kerge, Mari; Märss, Maarja; Mölder, Inga 2002. *Eesti-inglise sõnaraamat*. Tallinn: Festart.
- Kibbermann, Elisabeth; Kirotar, Salme; Koppel, Paula 2007. *Saksa-eesti sõnaraamat*. Tallinn: Valgus.

- Kull, Rein jt 2000a. *Vene-eesti sõnaraamat 1*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- 2000b. *Vene-eesti sõnaraamat 2*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Kurs, Ott 2000. *Eesti-Türgi, Türgi-Eesti turisticõnastik*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lõugas, Vello 1969. *Leedu-eesti sõnaraamat*. Tallinn: Valgus.
- Mir, Zlatan; Levačić-Koren, Željka; Peranić, Ivana 2006. *The Rough Guide Croatian Phrasebook*. London: The Penguin Group.
- Molina, Lucía; Albiri, Amparo Hurtado 2002. Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach. *Meta: journal des traducteurs* 47(4): 498-512. Available <https://www.erudit.org/fr/revues/meta/2002-v47-n4-meta688/008033ar.pdf>. (14.05.2018)
- Mägi, Ruth jt 2001. *Vene-eesti seletav sõnaraamat*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Oxford English Dictionary 2018. Online. Available <https://en.oxforddictionaries.com>. (14.05.2018) Oxford: Oxford University Press.
- Pihel, Kalju; Pikamäe, Arno 2006. *Soome-eesti sõnaraamat*. Tallinn: Valgus.
- Rapla maakonna ajaleht „Ühistöö” 1995. Saatekava 24.-26. aprill. *Ühistöö* 46(6661): 7. Kättesaadav <http://kalev35.planet.ee/Yhistoo/1995/%DChist%F6%F6%20nr%2046,%2022.%20aprill%201995.pdf>. (14.05.2018)
- Roosileht, Maria 2015. *Ingliseelsete filmipealkirjade tõlkimine soome ja eesti keelde*. Tartu: Tartu Ülikool. Kättesaadav http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/47762/Roosileht_2015.pdf?sequence=1. (14.05.2018)
- Ruumet, Malle 2002. *Itaalia-eesti [sõnastik]*. Tallinn: Ilo.
- Tallinna Raamatukirjastus 2018. Kättesaadav <http://www.raamatukirjastus.ee>. (14.05.2018)
- Tarmak, Mart; Tarto, Anneli; Vahtras, Tiina 2007. *TEA taskusõnastik: portugali-eesti / eesti-portugali*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Tänapäev 2018. Kättesaadav <http://www.tnp.ee>. (14.05.2018)
- Varrak 2018. Kättesaadav <http://varrak.ee>. (14.05.2018)

Vassiljeva, Tea 2011a. *Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password I*. Tallinn: TEA Kirjastus.

- 2011b. *Suur inglise-eesti seletav sõnaraamat: advanced Password II*. Tallinn: TEA Kirjastus.

Wikipedia 2018. Available <https://www.wikipedia.org>. (14.05.2018)

YouTube 2018. Available <https://www.youtube.com>. (14.05.2018)

SUMMARY

UNIVERSITY OF TARTU

College of Foreign Languages and Cultures

Jürgen Strohm

Filme sihtkeelse pealkirjastamise eritlusmeetodi tuletamine

Derivation of a method to analyse the target language titling of films

Master's thesis

2018

112 pages

The objective of this Master's thesis is to determine whether and how it is possible to develop a method to analyse the target language titling of films - wherein a film which already has a title in its native/source language gains a title in the foreign language of the culture in which the film is being distributed, i.e. the target language. A target language title may be derived by translating the source title, grammatically editing it, adopting the source title into the target culture, or changing the source title to something semantically unrecognisable in the target language.

The specific objective of this thesis is to attempt to develop a method that could be used to analyse the aforementioned four ways of target language titling in a specific culture retroactively and periodically so as to examine the tendencies therein. The method is derived from a classification of 18 translation techniques assembled by Lucía Molina and Amparo Hurtado Albir in their article 'Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach'.

In order to examine whether and which of Molina and Albir's techniques could be modified in order to derive the method, data issued by the Estonian Film Institute (hereinafter EFI) were used. The data are published on a yearly basis and provide information on film titles released in Estonian cinemas - original title, Estonian title, release date, admission, box office, country of origin and distributor. Statistics for the years 2005-2013 were used to attempt to develop the method, while statistics for 2014 were used to examine whether and how the method could actually be put into practice.

In addition, the author of the thesis prepared and sent a questionnaire to Estonian film distributors so as to determine how they approach the target language titling of films. The questionnaire consisted of 13 questions and was completed by six distributors. The purpose of the questionnaire was to explore whether there were any techniques in target language titling other than those derived from Molina and Albir's classification.

In conclusion, the objective of the thesis was achieved: a method with which to analyse the target language titling of films was developed. However, due to its complexity the author of this thesis cannot recommend to putting the method into wider practice. In order to apply it to the EFI 2014 statistics 22 separate dictionaries had to be used and 10 language experts had to be consulted. This is not to say that the method cannot be used to study target language titling tendencies, but that the use of this method proves to be tedious and time-consuming.

This thesis comprises three chapters. The first chapter provides an overview of the EFI statistics and the Molina/Albir classification of translation techniques. The second chapter delineates the process of developing a method to analyse the target language titling of films. The third chapter covers analysis and whether the developed method can be put into practice.

LISAD

Lisa 1 – Eesti filmide keskmine osakaal (2005-2017 kinolevi statistika)

AASTA	FILMIDE KOGUARV	EESTI FILMIDE KOGUARV	EESTI FILMIDE PROTSENT KINOLEVIS
2005	148	8	5,4%
2006	161	11	6,8%
2007	145	12	8,3%
2008	166	17	10,2%
2009	162	9	5,5%
2010	175	13	7,4%
2011	217	23	10,6%
2012	228	24	10,5%
2013	235	22	9,4%
2014	243	21	8,6%
2015	276	32	11,6%
2016	277	18	6,5%
2017	279	21	7,5%
ARITMEETILINE KESKMINE EHK EESTI TOODANGU KESKMINE OSAKAAL			9%

Lisa 2 – Filmilevitamisettevõtetele edastatud küsimustiku vastused (jätk)

1) Kas pealkirjade tõlkimisega tegeleb Teie ettevõttes üks konkreetne isik või mitu isikut? On selleks filmi tõlkija, levijuht või keegi muu?

- **V1:** „Meil annab filmile pealkirja tõlkija, kes filmi tõlgib.”
- **V2:** „Üldiselt tõlgib filmi ära filmi tõlk, aga vahel aitab ka programmimeeskond, kes on filmi näinud ja omab ise teatud ettekujutust filmi nimest.”
- **V3:** „Pealkirjade leidmine (mitte tõlkimine) on kollektiivse mõttetöö tulemus, erinevate variantide väljapakkumine, nende seast parima valimine, selle edastamine stuudiole ja stuudio heakskiidu ootamine. Tõlkimisega saaks tõlk hakkama, aga pealkirju ei tõlgita.”
- **V4:** „Enamasti levijuht ehk mina. Keerulisemate keisside puhul arutame tiimiga või küsime nõu ka välistelt spetsialistidelt.”
- **V5:** „Nii ja naa. Mõnikord on üks isik. Mõnikord kui pealkiri meile ei meeldi, siis arutame mitmekesi. Kõigepealt tõlkija saab materjalid kätte ja annab mulle pealkirja kinnitamiseks. Mina kui levijuht ütlen, kas see jääb või ei jää.”
- **V6:** „Kuidas juhtub. On olnud tõlkija või siis meie (st omanikud-juhid) ise, sest on olnud mõte, et originaalpealkiri otsetõlkes pole piisavalt „lööv“ ja tõlk pole ka paremat pakkunud. [...]”

2) Kui palju ja kuidas suheldakse filmi tõlkijaga filmi pealkirja tõlkimise teemal?

- **V1:** „Jällegi – oleneb olukorrast. Päris sage on muidugi situatsioon, kus peame bürokraatia ja planeerimise tõttu enne ise pealkirja ära tõlkima, kui film tõlkesse jõuab.”
- **V2:** „Kui on küsitavust filmi pealkirja osas, siis tiimiga koos arutame. Vahel on antud ka müügifirma poolt ettekirjutused.”

- **V3:** „Nii ja naa. See on koostöö. See ei ole tõlkija töö. Maaletooja, levitaja ja tõlkija koostöö. Seda ei tee ainult üks inimene.”
- **V4:** „Harva, aga keerulisemate keisside puhul kooskõlastame ikka jah.”
- **V5:** „Arvamust küsitakse loomulikult.”
- **V6:** „Väga palju, tihtipeale on vaja meeskond tunneb, et tõlkija poolt välja pakutud pealkiri ei anna edasi filmi olemust edasi või vahel on just tõlkija, kes pakub välja keeleliselt korrektsema/kaunima variandi, mis meeskonnale sobib.”

3) Keeleseaduse §18 (1) järgi peab audiovisuaalmeediateenuse osutaja või ettevõtja tagama, et audiovisuaalse teose avalikul esitamisel ja edastamisel on võõrkeelsele tekstile lisatud sellele sisult ja vormilt vastav eestikeelne tõlge. Kuidas mõjutab keelseadus filmipealkirjade tõlkimist? Kuidas mõjutab see Teie tööprotsessi?

- **V1:** „On ikka tulnud juhtumeid, kus pealkiri pole just keeleliselt korrektne, aga seda ei juhtu tihti ja just siis tõlkija leiab lahenduse.”
- **V2:** „Ei mõjuta otseselt.”
- **V3:** „Väga ei mõjuta.”
- **V4:** „Üldjuhul on olnud pealkirjad tavalised ja tõlgitavad, kuid vahel siiski oleme jättnud originaalpealkirja (ala „[...]“⁶, kuid siis väikses trükis „[...]“⁷).”
- **V5:** „Hetkel pole vastavat kogemust olnud.”
- **V6:** „Keeleamet on teinud aastate jooksul kinodesse kontrollkäike kontrollimaks, et kõik filmide originaalplakatid oleks varustatud eestikeelse infoga. Kui intensiivsed või tihedad need kontrollreidid tänapäeval on, ei oska öelda, aastate eest tehti neid tihedamini või mulle lihtsalt tundub nii. Olenevalt ametnike agarusest tehti kunagi kinodele ettekirjutus ka seoses sellega, et eestikeelne pealkiri puudus selliste filmide plakatitelt nagu „[...]“⁸, „[...]“⁹ ja „[...]“¹⁰. Loomulikult sai ametnikele selgeks tehtud, et kõik on täpselt nii nagu olema peab.”

⁶ Trükitähtedega kirjutatud ingliskeelne pealkiri

⁷ Väikeste tähtedega kirjutatud eestikeelne pealkiri

⁸ Inglisekeelne pealkiri – Molina ja Albiri mõistes käsitletav puhta tõlkelaenuna

⁹ Inglisekeelne pealkiri – Molina ja Albiri mõistes käsitletav puhta tõlkelaenuna

4) Kas ja millised välismaiste filmide pealkirjad on seni jäetud tõlkimata (osaliselt või täielikult) tingituna filmitootja vastavasisulisest nõudest? Mis võib olla põhjuseks, miks filmitootja pealkirja tõlkimist ei luba?

- **V1:** „Hetkel pole vastavat kogemust olnud.”
- **V2:** „Ei tea isiklikult juhtumeid, et stuudio EI LUBA tõlkida pealkirja kohalikku keelde. Stuudio peab arvestama sellega, et erinevates riikides kehtivad reeglid ja seadused, mida tuleb järgida. Stuudio ei ole kohalike seaduste üle mingit võimu. Küll aga tuleb täita (või mittetäitmisel piisavalt põhjendama) stuudio poolt antud juhtnööre seoses pealkirjadega. [...]”
- **V3:** „Viimane ettekirjutus, mida mäletan oli „[...]“¹¹ filmiga, millel paluti, et paneks „[...]“¹², siis pole sarnasust juba kunagi näidatud filmiga „[...]“¹³. Muud ettekirjutust praegu ei mäletagi.”
- **V4:** „On ka seda ette tulnud. Vahel sellepärast, et pealkiri ongi võimatu tõlkida, sest eestikeelne sõnastus kaotab ära originaalpealkirja tähtsuse ja mõtte. Režissööril on oma visioon, filmiturundajad mängivadki ainult ühe nimega jne. Seega mingite filmide puhul oleme kasutanud originaalpealkirja.”
- **V5:** „Selliseid juhtumeid ei mäleta, kus tootja keelaks tõlkida. Kohaliku levitaja otsus ikka enamasti. Tõlkimata jäätakse vahel, kui on tegu mingi tuntud ikoonilise brändiga („[...]“¹⁴, „[...]“¹⁵), aga siis lisatakse juurde eestikeelne alapealkiri vms. Näiteks „[...]“¹⁶ jäi tõlkimata, kuna see oli filmis mängitava muusikateose nimi – aga ka see oli meie oma otsus.”
- **V6:** „Minul sellist kogemust ei ole.”

¹⁰ Ingliskeelne pealkiri – Molina ja Albiri mõistes käsitletav puhta tõlkelaenuna

¹¹ Ingliskeelne pealkiri

¹² Eestikeelne pealkiri

¹³ Prantsuskeelne pealkiri

¹⁴ Filmiseeria pealkiri

¹⁵ Filmiseeria pealkiri

¹⁶ Ingliskeelne pealkiri

5) Kas peale keeleseaduse, filmitootja ettekirjutuse ja levitamisfirma valiku on veel midagi, mis võib filmi pealkirja tõlkimist mõjutada?

- **V1:** „Üldiselt mitte.”
- **V2:** „Mõne filmi aluseks on raamat. Kui see raamat on Eestis välja antud, siis enamasti eelistame kasutada sama pealkirja, mis raamatul. [...]”
- **V3:** „Ainult turg, st kui kutsuv publikule pealkiri on.”
- **V4:** „Pealkirju ei tõlgita;). Tõlkimist ei mõjuta miski. Ilmselt mitte ka pealkirjastamist lisaks juba toodud põhjustele.”
- **V5:** „Eetilisus. Meie huvi on vaatajaid saada. Mõnikord on mõni pealkiri, kus on mingi roppus sees, siis me püüame seda leevendada. Päris roppu pealkirja ei taha panna.”
- **V6:** „Vahel kui pealkiri tähendab mõnes keeles slängi või kindlat väljendit/kujundit, siis võib juhtuda, et pealkiri kohandatakse eestipärasemaks. [...]”

6) Kas Teie töös on ette tulnud olukordi, mil olete pidanud võõrkeelse filmi pealkirja tõlkimisel vältima otsetõlget tingituna asjaolust, et Eesti kultuuriruumis on juba varasemalt mõni film sama pealkirjaga olemas või on kõnealuse filmi pealkirja otsetõlkel Eesti kultuuriruumis negatiivne tähendus?

- **V1:** „On olnud juhtumeid, kus on tulnud filmile mõelda sama pealkiri, kuna pealkiri, mida sooviksid filmile panna, on juba eelnevalt võetud. [...] Mulle isiklikult ei meenu juhtumid, kus oleksime pidanud pealkirja muutma sellepärast, et originaalpealkiri ei sobi meie kultuuriruumi.”
- **V2:** „Jah ikka, siis üritame leida muu lahenduse.”
- **V3:** „Jah. Meil oli selline film: „[...]”¹⁷, selle tõlkisime „[...]”¹⁸, kuigi see oleks võinud Eesti keeles kõlada hoopis teisiti. Teine film oli „[...]”¹⁹, mille nii ka jätsime, kuna kunagi varem on meil ka olnud film nimega „[...]”²⁰.

¹⁷ Prantsuskeelne pealkiri

¹⁸ Eestikeelne pealkiri

¹⁹ Inglisekeelne pealkiri

²⁰ Eestikeelne pealkiri

- **V4:** „Ütleme, et see, et on olemas sama nimega film (nagu „[...]“²¹ – „[...]“²²) – on olnud juhtumeid. Aga selline, et ei ole eetiline pealkiri – ei tulegi peast ühtegi näidet. Töö käigus tuleb ikka neid ette.”
- **V5:** „Meie praktikas ei tule meelde, aga sarnase pealkirja juhtumeid on olnud varem küll teistel levitajatel. [...]”
- **V6:** „Ei.”

7) Kas Teie kui filmilevitajani on pealkirjade osas jõudnud ka mõni kaebus? Kui, siis milline või millised?

- **V1:** „Ei ole olnud.”
- **V2:** „Ei.”
- **V3:** „Aastatega on ikka tulnud paar korda ette, kus vaataja kirjutab meile, et neile tundus teine pealkiri sobivat, aga niimoodi näidet kahjuks ei oska kohe öelda.”
- **V4:** „[...]“²³ kohandasime „[...]“²⁴ – läheb kenasti kahemõtteliselt kokku filmi sisuga. Kurdeti, et võinuks olla otsetõlge „[...]“²⁵. Rohkem ei meenu.”
- **V5:** „[...] Tuleb ette ikka. Väga harva.”
- **V6:** „Kaebuseid on alati ja pidevalt ja põhiliselt väljendub see selles, et inimesed soovivad näidata, et nad on suutelised ingliskeelseid sõnu eesti keelde tõlkima. Ehk siis – kui on tegu pealkirjaga, mis juhtumisi ei ole originaalpealkirja 100-protsendiline otsetõlge, siis tulevad ka kaebused. [...]”

²¹ Ingliskeelne pealkiri

²² Eestikeelne pealkiri

²³ Ingliskeelne pealkiri

²⁴ Eestikeelne pealkiri

²⁵ Võimalik eestikeelne pealkirja variant

Lisa 3 – Filmilevitamisettevõtetele edastatud küsimustik (vene keeles)

Küsimustiku on vene keelde tõlkinud Tartu Ülikooli Maailma keelte ja kultuuride kolledži õppejõud Natalija Joonas.

ВОПРОСЫ

1. **Как называется процесс, в ходе которого иностранные фильмы получают эстонское название — это приспособление, перевод, озаглавливание или что-то иное? Пожалуйста обоснуйте свой ответ. Цель вопроса найти единый термин, которым можно будет и впредь пользоваться в данном процессе.**
2. **В Вашем предприятии переводом названий занимается один конкретный человек или несколько лиц? Является ли этим человеком переводчик фильма, руководитель распространения или кто-то иной?**
3. **Насколько тесно и каким образом проходит общение с переводчиком фильма на тему перевода названия фильма?**
4. **По закону о языке *18 (1) распространитель аудиовизуальных и медийных услуг или предприниматель должен гарантировать, что при публичном представлении и транслировании аудио-визуального произведения тексту на иностранном языке добавлен соответствующий оригиналу по форме и содержанию эстонский перевод. Как влияет закон о языке на перевод названий фильмов? Как это отражается на вашем рабочем процессе?**
5. **Какие названия иностранных фильмов до сих пор остались без перевода (частично или полностью) по причине исходящего со стороны кинопроизводителя требования к содержанию? Что может быть причиной запрета перевода названия со стороны кинопроизводителя?**
6. **Что ещё, кроме языкового закона, предписания кинопроизводителя и выбора фирмы-распространителя, может повлиять на перевод названия фильма?**

7. Были ли в вашей работе ситуации, когда вы переводите название фильма исходя из эстонского перевода названия сериала или фильма показанного ранее на эстонском телеэкране? Если да, то часто ли вы пользуетесь такой практикой перевода? Приведите пример или примеры.
8. Если выходящий на экраны фильм базируется на книге, которая была уже издана на эстонском языке, используете ли вы автоматически эстонское название?
9. При распространении сериала исходите ли вы при переводе названия фильма из уже имеющегося эстонского названия, предложенного предприятием-распространителем первой серии, или переводите название по своему усмотрению?
10. Пользуетесь ли вы при переводе сложных названий в качестве вспомогательного средства названиями, которые были использованы в других странах?
11. Используете ли вы в качестве вспомогательного средства веб-страницу «Release dates», на которой можно найти международные названия интересующего вас фильма?
12. Были ли в вашей работе ситуации, когда вы при переводе названия иностранного фильма должны были избегать прямого перевода, потому что в эстонском культурном пространстве уже имеется фильм с таким же названием или название фильма при прямом переводе приобретает в эстонском культурном пространстве негативное значение?
13. Доходили ли до вас как до распространителя какие-нибудь жалобы по поводу названий? Если да, то какие? Цель вопроса выяснить, какие самые частые проблемы могут возникнуть со стороны публики по поводу перевода названий и обоснованы ли они? Ответ будет включён в работу, но в обобщённом виде. Имена предприятий, занимающихся распространением, и названия описанных с их стороны фильмов останутся анонимными.

Lisa 4 –Kinolevi 2014. aasta eritletud statistika

NR	Eestikeelne pealkiri	Originaalpealkiri	Pealkirjastamise tehnika
1	12 aastat orjana	12 Years A Slave	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + transpositsioon (kääne))
2	13. rajoon: telliskivihäärberid	Brick Mansions	diskursiivne loome (levinud)
3	22 Jump Street	22 Jump Street	ülevõtt (otsene)
4	3 päeva tappa	3 Days to Kill	otsetõlge
5	300: Impeeriumi sünd	300: Rise of an Empire	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + variatsioon)
6	7. põialpoiss	The 7th Dwarf	otsetõlge
7	Adele'i elu	La vie d'Adèle	otsetõlge
8	Ahvide planeedi koidik	Dawn of the Planet of the Apes	otsetõlge
9	Ainus ellujäänu	Lone Survivor	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
10	Aitab jutust	Enough Said	tõlketehnikate kombinatsioon (sihtkeelse vaste + variatsioon)
11	Alexander ja üks kohutav jube kole väga paha päev	Alexander and the Terrible, Horrible, No Good, Very Bad Day	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + variatsioon)
12	Amazonia	Amazonia	ülevõtt (otsene)
13	Ameerika afäär	American Hustle	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + variatsioon)
14	Andja	The Giver	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
15	Annabelle	Annabelle	ülevõtt (otsene)
16	Armastajate igavene elu	Only Lovers Left Alive	diskursiivne loome (kohalik)

17	Armastus suures linnas 3	Любовь в большом городе 3	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (filmiseeria)
18	Armastuse lõuahaak	The Love Punch	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + variatsioon)
19	Armastusega, Rosie	Love, Rosie	otsetõlge
20	Augustikuu	August: Osage County	vähendamine
21	Bamse ja röövlite linn	Bamse och tjuvstaden	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + variatsioon)
22	Belle ja Sebastien	Belle et Sebastien	otsetõlge
23	Bettie läheb ära	Elle s'en va	tõlketehnikate kombinatsioon (täpsustus + otsetõlge)
24	Borgman	Borgman	ülevõtt (otsene)
25	Brooklyni kõige vihasem mees	The Angriest Man in Brooklyn	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + transpositsioon (kääne))
26	Diplomaatia	Diplomatie	sihtkeele vaste
27	Doktor Proktori puuksupulber	Doktor Proktors Prompepulver	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
28	Dracula: Jutustamata lugu	Dracula Untold	laiendamine
29	Ei. Tohi. Magama. Jääda.	Before I Go to Sleep	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
30	Elujanu	Dallas Buyers Club	diskursiivne loome (kohalik)
31	Escobar: kaotatud paradiis	Escobar: Paradise Lost	otsetõlge
32	Ettemääratus	Predestination	sihtkeele vaste
33	Exodus: Jumalad ja kuningad	Exodus: Gods and Kings	otsetõlge
34	Eyjafjallajökull	Eyjafjallajökull	ülevõtt (otsene)
35	Firmapidu	Корпоратив	sihtkeele vaste
36	Galaktika valvurid	Guardians of the Galaxy	otsetõlge
37	Geograaf jõi gloobuse maha	The Geographer Drank His Globe Away / Географ глобус пропил	otsetõlge

38	Gigolo maski all	Fading Gigolo	diskursiivne loome (levinud)
39	Godzilla	Godzilla	ülevõtt (otsene)
40	Grace: Monaco vürstinna	Grace of Monaco	diskursiivne loome (levinud)
41	Grand Budapest Hotell	The Grand Budapest Hotel	otsetõlge
42	Grillipidu	Barbecue	sihtkeele vaste
43	Haarang 2: Kõrilõikajad	The Raid 2	laiendamine (allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (järjefilm) + laiendamine)
44	Hectori õnneotsingud	Hector and the Search for Happiness	tõlketehnikate kombinatsioon (lingvistiline tihendamine + transpositsioon (kääne) + transpositsioon (arv))
45	Herakles	Hercules	ülevõtt (kodustav)
46	Hobustest ja inimestest	Hross i oss	diskursiivne loome (levinud)
47	Homse piiril	Edge of Tomorrow	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + transpositsioon (kääne))
48	Hr. Banksi päästmine	Saving Mr. Banks	otsetõlge
49	Härra Peabody ja Sherman	Mr. Peabody and Sherman	otsetõlge
50	Ida	Ida	ülevõtt (otsene)
51	Igäihel oma lugu	Stories We Tell	diskursiivne loome (kohalik)
52	Imeline Ämblikmees 2	The Amazing Spider-Man 2	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (filmiseeria)
53	Imetlusväärse noore T.S. Spiveti erakordne teekond 3D	The Young and Prodigious T.S. Spivet 3D	diskursiivne loome (levinud)
54	Immigrant	The Immigrant	sihtkeele vaste
55	Inimkapital	Il capitale umano	kalka
56	Iseloomuga kingitus	Present with an Attitude	otsetõlge
57	Ja nii see läheb	And So it Goes	otsetõlge
58	Jaauari kaks palet	The Two Faces of January	otsetõlge
59	Jack Ryan: Variagent	Jack Ryan: Shadow Recruit	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge +

			variatsioon)
60	Jessabelle	Jessabelle	ülevõtt (otsene)
61	John Wick	John Wick	ülevõtt (otsene)
62	Jõulupuud 1914	Ёлки 1914	otsetõlge
63	Jäljed	Tracks	sihtkeele vaste
64	Kadumise järjekorras	Kraftidioten	diskursiivne loome (levinud)
65	Kadunud	Gone Girl	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
66	Kaheöösuhe	Two Night Stand	kalka
67	Kaks päeva, üks öö	Deux Jours, Une Nuit	otsetõlge
68	Kapten Ameerika: Talvesõdalane	Captain America: The Winter Soldier	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + kalka)
69	Kastitrollid	The Boxtrolls	kalka
70	Kaukaasia vang	Кавказская пленница	otsetõlge
71	Kaunitar ja koletis	La belle et la bête	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
72	Keelatud tants 5	Step Up 5	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (filmiseeria)
73	Kes iganes	N'importe qui	otsetõlge
74	Khumba	Khumba	ülevõtt (otsene)
75	Kibe! 2	Горько! 2	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (filmiseeria)
76	Kihv	Tusk	sihtkeele vaste
77	Kiirrong Moskva-Venemaa	Скорый Москва-Россия	tõlketehnikate kombinatsioon (sihtkeele vaste + otsetõlge)
78	Kite	Kite	ülevõtt (otsene)
79	Kohtunik	The Judge	sihtkeele vaste
80	Kongress	Congress	sihtkeele vaste
81	Kuidas taltsutada lohete	How to Train Your Dragon 2	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (filmiseeria)

82	Kummituste maja	A Haunted House	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + transpositsioon (arv))
83	Kus hundist juttu	Speak of the Devil / Легко на помине	sihtkeele vaste
84	Kus oled, Superman?	Bekas	diskursiivne loome (levinud)
85	Kutsuge McCall	The Equalizer	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (seriaal)
86	Kõrvalehüpe	Paris Follies. La ritournelle.	diskursiivne loome (kohalik)
87	Kättemaks kõrgetel kotsadel	The Other Woman	diskursiivne loome (levinud)
88	Käabik: viie väe lahing	The Hobbit: The Battle of the Five Armies	otsetõlge
89	Küülikutest kärmemad	Быстрее, чем кролики	tõlketehnikate kombinatsioon (transpositsioon + lingvistiline tihendamine)
90	Labürindijooksja	The Maze Runner	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
91	Lahkulööja	Divergent	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
92	LasseMaia detektiivibüroo. Von Bromsi mõistatus	LasseMajas Detektivbyrå – von Broms hemlighet	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + variatsioon)
93	LEGO film	The LEGO Movie	otsetõlge
94	Lennukid 2	Planes: Fire & Rescue	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (filmiseeria)
95	Lilledepäev	Day of the Flowers	kalka
96	Lollidel veab	День дурака	diskursiivne loome (kohalik)
97	Lubadus	A Promise	sihtkeele vaste
98	Lucy	Lucy	ülevõtt (otsene)
99	Lumekuninganna 2	Снежная королева 2: Снежный король	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (filmiseeria)

100	Lumekuninganna ja igavene talv	Frozen	diskursiivne loome (kohalik)
101	Lõpupidu	Выпускной!	sihtkeele vaste
102	Lõputu armastus	Endless Love	otsetõlge
103	Lõvisüda	Leijonasydän	kalka
104	Maagia kuuvalgel	Magic in the Moonlight	otsetõlge
105	Maagiline Oz	Legends of Oz: Dorothy's Return	diskursiivne loome (kohalik)
106	Madagaskari pingviinid	Penguins of Madagascar	otsetõlge
107	Me oleme parimad!	Vi är bäst!	otsetõlge
108	Meeletu august	Mieletön elokuu	otsetõlge
109	Meisterkokk	Chef	variatsioon
110	Michael Kohlhaas	Michael Kohlhaas	ülevõtt (otsene)
111	Miljon moodust läänes kärvata	A Million Ways to Die in the West	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + variatsioon)
112	Mina, Frankenstein	I, Frankenstein	otsetõlge
113	Minu suur hispaania perekond	Family United	tõlketehnikate kombinatsioon (modulatsioon + otsetõlge)
114	Minuscule. Mutukad: Kadunud sipelgate org	Minuscule – La vallée des fourmis perdues	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + laiendamine)
115	Monumendimehed	The Monuments Men	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
116	Mõistke mind	Incompresa / Misunderstood	tõlketehnikate kombinatsioon (modulatsioon + transpositsioon)
117	Mängiks mente	Let's Be Cops	diskursiivne loome (kohalik)
118	Nagu ülal / nõnda all	As Above / So Below	otsetõlge
119	Naha all	Under the Skin	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
120	Need for Speed: Kiirusevajadus	Need for Speed	kalka (ülevõtt (otsene) + kalka)
121	Neetud naabrid	Neighbors	laiendamine

122	New York, ma armastan sind	New York, I Love You	otsetõlge
123	Ninasarvik Otto	Otto er et næsehorn	vähendamine
124	Noa laev	Noah	laiendamine = (ülevõtt (kodustav) + laiendamine)
125	Novembrimees	The November Man	kalka
126	Näljamängud: Pilapasknäär – Osa 1	The Hunger Games: Mockingjay – Part 1	otsetõlge (allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (ekraniseering) + otsetõlge)
127	Nümfomaan I osa	Nymphomaniac Volume I	otsetõlge
128	Nümfomaan II osa	Nymphomaniac Volume II	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (filmiseeria)
129	Oculus	Oculus	ülevõtt (otsene)
130	Oled sa siin	Are You Here	otsetõlge
131	Olly ja piraatide aare	Dive Olly Dive and the Pirate Treasure	tõlketehnikate kombinatsioon (vähendamine + transpositsioon (arv))
132	Otselend	Non-Stop	variatsioon
133	Õõ muuseumis: Hauakambri saladus	Night at the Museum: Secret of the Tomb	otsetõlge
134	Pahatar	Maleficent	diskursiivne loome (kohalik)
135	Palgasõdurid 3	Expendables 3	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (filmiseeria)
136	Paras pähkel	The Nut Job	diskursiivne loome (levinud)
137	Parim osa minust	The Best of Me	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + lingvistiline laiendamine)
138	Patu linn 2	Sin City: A Dame to Kill for	diskursiivne loome (levinud)
139	Patune õõ	Walk of Shame	diskursiivne loome (kohalik)
140	Patupuhastus: Anarhia	The Purge: Anarchy	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + laiendamine)

141	Pettson ja Findus – väike tüütus, suur sõprus	Pettersson und Findus: Kleiner Quälgeist - große Freundschaft	tõlketehnikate kombinatsioon (mugandamine + otsetõlge)
142	Philomena	Philomena	ülevõtt (otsene)
143	Piire ületades	Transcendence	transpositsioon (kääne)
144	Pikk tee alla	A Long Way Down	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
145	Poisipõli	Boyhood	sihtkeele vaste
146	Pompeii	Pompeii	ülevõtt (otsene)
147	Postimees Pat	Postman Pat	otsetõlge
148	Praht	Trash	sihtkeele vaste
149	Preili Julie	Miss Julie	otsetõlge
150	Pruunkarude maa	Land of the Bears	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + täpsustus)
151	Puistake mu tuhk Bergdorfi	Scatter My Ashes at Bergdorf's	otsetõlge
152	Päikest püüdmast	Walking on Sunshine	diskursiivne loome (kohalik)
153	Päästa meid kurjast	Deliver Us From Evil	otsetõlge
154	Päästmine	The Salvation	sihtkeele vaste
155	Pöörane seiklus Mehhikos	Search Party	diskursiivne loome (levinud)
156	Raev	Fury	sihtkeele vaste
157	Raha	The Drop	diskursiivne loome (levinud)
158	Reis Itaaliasse	The Trip to Italy	otsetõlge
159	Rio 2	Rio 2	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (filmiseeria)
160	RoboCop	RoboCop	ülevõtt (otsene)
161	Rover	The Rover	ülevõtt (otsene)
162	Rüütel Rooste	Ritter Rost	otsetõlge
163	Saatana sigitis	Devil's Due	variatsioon (diskursiivne loome (levinud) + variatsioon)
164	Sabotaaž	Sabotage	sihtkeele vaste

165	Saja sammu teekond	The Hundred-Foot Journey	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
166	Saja-aastane, kes hüppas aknast välja ja kadus	Hundraåringen som klev ut genom fönstret och försvann	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
167	Segapere	Blended	diskursiivne loome (levinud)
168	Segatud tunded	Смешанные чувства	otsetõlge
169	Seiklejad	Авантюристы	sihtkeele vaste
170	Seitsmes poeg	The Seventh Son	otsetõlge
171	Seksvideo	Sex Tape	kalka
172	Serena	Serena	ülevõtt (otsene)
173	Sils Maria pilved	Clouds of Sils Maria	otsetõlge
174	Sipelgapoiss	Antboy	kalka
175	Solani ja Ludvigi jõulud	Solan og Ludvig – Jul i Flåklypa	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + vähendamine + transpositsioon (käänne))
176	Stonehearsti vaimuhaigla	Stonehearst Asylum	otsetõlge
177	Suured kurjad hundid	Big Bad Wolves	otsetõlge
178	Sõge armastus	Amour fou	otsetõlge
179	Sõprade sõbrad	Друзья друзей	otsetõlge
180	Sügavik	Djúpið	sihtkeele vaste
181	Süü on tähtedel	The Fault in Our Stars	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
182	Zulu	Zulu	ülevõtt (otsene)
183	Talvemuinasjutt	Winter's Tale	kalka
184	Tants hauakividel	A Walk Among the Tombstones	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
185	Tants reaalsusega	La Danza de la Realidad	transpositsioon (käänne)
186	Teisik	The Double	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
187	Teismelised ninjakilpkonnad	Teenage Mutant Ninja Turtles	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (seriaal)

188	Temake	Her	variatsioon
189	Tere tulemast New Yorki	Welcome To New York	otsetõlge
190	Toppajad	Laggies	diskursiivne loome (kohalik)
191	Tormi silmas	Into the Storm	transpositsioon (kääne)
192	Transformerid: Väljasuremine	Transformers: Age of Extinction	vähendamine (ülevõtt (kodustav) + vähendamine)
193	Tšempionid	Чемпионы	sihtkeele vaste
194	Tuhat korda head ööd	Tusen ganger god natt	otsetõlge
195	Tuul tõuseb	風立ちぬ / Kaze tachinu	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + transpositsioon (ajavorm))
196	Tähtedevaheline	Interstellar	sihtkeele vaste
197	Täistuur	La Grande Boucle	diskursiivne loome (kohalik)
198	Tüdrukute seeliku all	Sous les jupes des filles	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + transpositsioon (arv))
199	Uus algus	Begin Again	transpositsioon (kääne)
200	Vahtramäe Emil ja Ida	Emil & Ida i Lönneberga	tõlketehnikate kombinatsioon (mugandamine + transpositsioon (kääne))
201	Vaikiv kurjus	The Quiet Ones	diskursiivne loome (kohalik)
202	Valed võmmid	Wrong Cops	otsetõlge
203	Valemaandumine	Redirected	diskursiivne loome (kohalik)
204	Valss Monicale	Monica Z	diskursiivne loome (levinud)
205	Vana vimm	Grudge Match	diskursiivne loome (kohalik)
206	Vastikud ülemused 2	Horrible Bosses 2	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (filmiseeria)
207	Veenus karusnahas	La Vénus à la fourrure	allikmaterjali sihtkeelse pealkirja ülevõtt (kirjandusteos)
208	Vene köök Pariisis	Кухня в Париже	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge +

			laiendamine)
209	Vereside	Blood Ties	tõlketehnikate kombinatsioon (sihtkeele vaste + transpositsioon (arv))
210	Veritasu	In the Blood	diskursiivne loome (levinud)
211	Vii	Вий	ülevõtt (kodustav)
212	Viimased päevad Marsil	Last Days on Mars	otsetõlge
213	Vääramatu jõud	Force Majeure	sihtkeele vaste
214	Väikese Nicolas' suvevaheaeg	Nicholas on Holiday	tõlketehnikate kombinatsioon (otsetõlge + laiendamine)
215	Võlumaja	The House of Magic	kalka
216	Võtame rahulikult	Playing It Cool	diskursiivne loome (kohalik)
217	Walesa. Rahva lootus	Wałęsa. Człowiek z nadziei	modulatsioon (kodustav ülevõtt + modulatsioon)
218	Wall Streeti hunt	The Wolf of Wall Street	otsetõlge
219	Üks kohtumine	Une rencontre	otsetõlge
220	Ükskord metsas	Il Était Une Forêt	diskursiivne loome (levinud)
221	X-Mehed: Tulevase mõõdaniku päevad	X-Men: Days of Future Past	otsetõlge
222	Yves Saint Laurent	Yves Saint Laurent	ülevõtt (otsene)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina,

_____,
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

_____,
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on

_____,
(*juhendaja nimi*)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **14.05.2018.**